

DRVO

tehnika nameštaj

broj 76 ■ godina XIX ■ oktobar 2022. ■ cena 300 dinara ■ godišnja pretplata 1980 dinara ■ za inostranstvo 50 evra

ROBOTIZOVANI SISTEMI ZA UTOVAR PANELA

BIESSE
biesse.com

TOP TECH
WOODWORKING
toptech.rs

NIGOS

MOCA

simpo

LESSTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

Weinig

MicroTri

SVE USLUGE

OBRADE

PLOČASTIH MATERIJALA

SEČENJE PO MERI

KANTOVANJE

CNC OBRADA

KROJENJE I SPAJANJE FURNIRA

PRESOVANJE FURNIRA

JAF d.o.o. Nova Pazova

Vojački put bb, 22330 Nova Pazova
T: +381 (0)22 328 125 | info@jaf.rs

JAF Showroom - GTC Green Heart

Milutina Milankovića 11b, Beograd
T: +381 (0)11 424 09 23 | info@jaf.rs

WWW.JAF.RS

MicroTri

Vaš partner i dobavljač masivne bukve.

MicroTri d.o.o.; Karađorđeva 65; 11000 Beograd; Srbija
Tel +381 11 2621 689; Fax +381 11 2632 297; Email: timber@microtri.rs
www.microtri.rs

KLEIBERIT®

ADHESIVES • COATINGS

Nova generacija PUR lepkova za kantovanje
24 časa bez čišćenja mašine

Nova generacija potpuno ekoloških i trajno elastičnih
lepkova za polaganje parketa na bazi MS polimera

Montažni lepkovi u građevini

PVAC disperzije za lepljenje masiva
D2, D3, D4 klase vodootpornosti

PREKO 70 GODINA U DRVNOJ INDUSTRIJI

www.kleiberit.com

DRVOtehnika

Revijalni časopis za poslovnu saradnju, marketing, tržište, ekologiju i tehnologiju u preradi drveta, proizvodnji nameštaja, šumarstvu i graditeljstvu

Časopis izlazi tromesečno

Osnivač i izdavač

EKOpress Blagojević d.o.o.

NOVI BEOGRAD

Antifašističke borbe 22, lokal 22

Tel/fax: +381 (0) 11 213 95 84, 311 06 39

mob: +381 63 289 611

www.drvotehnika.com

e-mail: office@drvotehnika.com

Godišnja pretplata 1.980 dinara

Pretplata za inostranstvo 50 evra

Izdavački savet

- Dragan Bojović, UNIDAS, Beograd
- Božo Janković, ENTERIJER Janković, Novi Sad
- Bogdan Kavazović, TIK stolarija, Sr. Mitrovica
- Stevan Kiš, EuroTehno, Sremska Kamenica
- Radoš Marić, MARIĆ, Čačak
- Rajko Marić, MICROTRI, Beograd
- Dr Živka Meloska, Šumarski fakultet Skoplje
- Dr Goran Milić, Šumarski fakultet Beograd
- Golub Nikolić, NIGOS elektronika, Niš
- Zvonko Petković, red. prof. Akademija SPC
- Dragan Petronijević, MOCA, Jablanica
- Gradimir Simijonović, TOOP WOOD, Beograd
- Vesna Spahn, WEINIG, MW Group, Kruševac
- Mr Borisav Todorović, BMSK, Beograd
- Milorad Žarković, ORAGO TERMO-T, Hrtkovci

Redakcija

- Mr Dragojlo Blagojević, direktor, glavni i odgovorni urednik
- Zoran Perović, tehnički urednik
- Nemanja Jokić, saradnik
- Mirjana Cenić, saradnik, Grdelica

Stručni konsultant

- Prof. dr Zdravko Popović, Šumarski fakultet
- Dipl. ing. Dobrovoje Gavović, Beograd
- Snežana Marjanović d.i.a. AMBIENTE, Čačak

Uplate za pretplatu, marketinške i druge usluge izvršiti na tekući račun broj

160-176289-53, BANCA INTESA ad Beograd

Devizni račun:

IBAN: RS35160005010001291720

Rukopisi i fotografije se ne vraćaju

Redakcija se ne mora slagati sa mišljenjem autora i izjavama sagovornika

Redakcija ne preuzima odgovornost za sadržaj reklamnih poruka, niti za informacije u autorskim tekstovima

Priprema, štampa i distribucija
EKOpress Blagojević d.o.o.

Registarski broj APR: NV000356

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

ISSN 1451-5121

COBISS.SR-ID 112598028

Stubac za urednika

Logika je dobra u rasuđivanju,
ali je loša u životu.

Remi d Gurmon

Stižu novembarski sajamski dani

Dragojlo Blagojević

Stiže novembar i za drvnu industriju, za proizvođače nameštaja kao i firme koje proizvode mašine, alate, opremu i repromaterijal za drvnu industriju dolaze važni sajamski dani. Podsetimo da Sajam nameštaja kao i Sajam mašina, alata i opreme za drvnu industriju, zbog korona pandemije, nije održan od novembra 2019. godine. Zato će organizacija ovih manifestacija biti ozbiljan izazov za organizatora, za Beogradski sajam, kao što je ovaj događaj ponovo prilika za menadžment firmi koje će učestvovati na predstojećim sajamskim manifestacijama da obnove stare poslovne veze i stvore nove.

Poznato je, pravovremena i odgovorna komunikacija sa javnošću je najveća tajna uspešnog poslovanja i prečica ka stvaranju i očuvanju dobrog imidža, pa su odnosi sa javnošću i aktivnosti u tom pravcu, ključni za očuvanje imidža i uspeha firme.

Takođe je poznato da je tokom svog istorijskog razvoja čovek razvijao svoje sposobnosti i kumulirao iskustvo prethodnih generacija. Uporedo sa svojim razvojem, čovek je razvijao sredstva za proizvodnju, mašine i alate sa kojima je podizao produktivnost i kvalitet svojih proizvoda, pa i nameštaj, neprestano ga prilagođavajući svojim potrebama. U tom smislu čoveku nikada ne bi trebalo biti svejedno na kakvom ležaju spava, na kakvoj stolici sedi ili sa kakvim mašinama i alatom radi.

Sajam nameštaja isto kao i Sajam mašina, alata i repromaterijala za drvnu industriju su, bez sumnje, za sve izlagače svojevrstan događaj na kome oni primarno promovišu ono što rade i što proizvode. To je poseban oblik planiranih aktivnosti i komunikacije sa različitim grupama javnosti, a odnosi sa javnošću su poseban skup planiranih akcija i napora za izgradnju pozitivnog imidža i razumevanja između preduzeća i ciljnih grupa javnosti. Steći ugled i reputaciju nije lako, isto kao što je očuvanje dobre slike u javnosti i održavanje dobrog ugleda mukotrpan posao za sve zaposlene u svakom preduzeću. O reputaciji preduzeća jednako treba da brinu svi zaposleni, a sve to treba da kreira, usmerava i nadgleda najodgovorniji, u našoj situaciji najčešće vlasnik firme i njegov najuži tim saradnika. Jer, kada je reputacija ugrožena, strada kompletno preduzeće. A rizika ima puno, pa kada su u pitanju odnosi sa javnošću i marketing, vlasnici firmi i vodeći menadžeri bi trebalo da uvek imaju razrađen, jasan i jedinstven plan: ko govori, šta govori, kome govori...

Odgovorno vođenje poslova podrazumeva doprinos ekonomskom napretku i održivom razvoju, kao i proizvodnju i ponudu kvalitetnih i bezbednih proizvoda i usluga po konkurentnim cenama, dok društveno odgovorno vođenje preduzeća podrazumeva zdrave i bezbedne uslove rada za zaposlene, korektne nadoknade zarada zaposlenima, otvorenu komunikaciju kao i jednake uslove rada za sve. Društveno odgovorno rukovođenje preduzećem znači profesionalan, korektan i odgovoran rad, kao i preduzimanje potrebnih i propisanih mera zaštite prirodne i društvene sredine. Konačno, društveno odgovorno vođenje preduzeća jednostavno znači domaćinsko rukovođenje uz poštovanje standarda, poslovne etike, zaposlenih i poslovnih partnera...

Odnosi sa javnošću su, dakle, uvek i u svakoj situaciji važni, pri čemu se nikako ne mogu zanemariti različiti oblici ljudskog potvrđivanja. A različiti oblici ljudskog druženja su bitan element ljudskog potvrđivanja, a poslovni ljudi u svakom druženju i u svakoj prilici vide poslovnu šansu... ■

Krah čarobne formule

Došlo je do kraha formule koja je Nemačkoj i njenim građanima decenijama obezbeđivala prosperitet i blagostanje: jeftini ruski energenti, ogromno, uvek „žedno“ kinesko tržište, globalizacija i snažna domaća industrija.

Svetska ekonomska kriza, posebno problemi privrede u Nemačkoj, bez sumnje, imaju najveći uticaj na privredne tokove u Srbiji kao i na sve evropske privrede.

Kinesko-američka (za sada samo politička) usijanja oko Tajvana, povodom nedavne provokativne posete Nensi Pelosi ovoj ostrvskoj državi, podigla su, dodatno i opasno, temperaturu u ionako užarenoj atmosferi na Starom kontinentu i izazvala gotovo paničan strah od novog bureta baruta, s epicentrom u Nemačkoj. Očigledno s razlogom: nijedna evropska zemlja nije toliko ekonomski snažno, gotovo egzistencijalno i sudbinski, vezana za Kinu. Polovina ukupnog evropskog izvoza u ovu zemlju (48,5 odsto) ide iz Nemačke. Četiri puta više nego iz Francuske koja, inače, zauzima drugo mesto na kineskoj listi evropskih trgovinskih partnera.

Nemačka je, naime, pravovremeno uskočila u kineski voz munjevitog razvoja. I najviše profitirala. Posebno njeno srce ekonomske moći: automobilska industrija. Folksvagen danas, s fabrikom u blizini Šangaja, prodaje u Kini četrdeset odsto proizvedenih automobila. Dajmler je 2019. tamo prodao 700.000 mercedesa. Dvostruko više nego u SAD, do tada najvećem i najunosnijem tržištu luksuznih limuzina. Tako se sklopila magična nemačka formula uspeha: jeftini ruski energenti, ogromno kinesko tržište, globalizacija i jaka domaća industrija. Model koji je decenijama obezbeđivao konkurentnost najsnažnijoj privredi Starog kontinenta, prosperitet i blagostanje.

Sada je sve to, najednom, dovedeno u pitanje. Rat u Ukrajini je, uz virusnu pandemiju, po oceni poznatog ekonomiste Gabrijela Feldermajra, označio definitivno kraj „veličanstvenih trideset godina globalizacije“.

Tektonski potresi

U ovom haotičnom času jedino je sigurno i izvesno: iz dramatičnih, tektonskih potresa i promena, koje se upravo zbivaju, s neizvesnim ishodi-

ma i nepredvidivim posledicama, i po proceni nemačkih geopolitičkih eksperata, jasno je da na planetarnoj ravni nastaje nov odnos političkih snaga. I, što ih posebno plaši, nastanak novih ekonomskih blokova, što bi, upozoravaju, moglo biti fatalno upravo za profitere globalizacije kao što je Nemačka. Na jednoj strani bi, u tim procenama i projekcijama, mogli da se nađu EU i SAD, a na drugoj Kina, Rusija i Indija.

Spomenuta nemačka formula uspeha, koja je privredu ove zemlje lansirala u sam svetski vrh, i učinila šampionom izvoza, „proizvela“ je dve oprečne činjenice: prvo, ogroman trgovinski suficit (Nemačka neuporedivo više izvozi nego što uvozi, na štetu njenih partnera) i drugo, ekstremnu zavisnost od Rusije i Kine. I konstataciju da se, urgentno, treba osloboditi te opasne zavisnosti.

To je, međutim, lakše reći i politički proklamovati, nego realizovati bez dramatičnih posledica. Institut za svetsku ekonomiju iz Kila napravio je nedavno kompjutersku simulaciju i zaključio: kad bi EU napustila međunarodni lanac isporuke i obustavila (nemoguća misija) uvoz iz Kine, članice evropske familije bi to godišnje koštalo stotine milijardi evra. Ako bi se EU, jednostrano i hazarderski, upustila u takve protekcionističke rezove, njen bruto proizvod bi svake godine bio manji, prema referentnoj vrednosti iz 2019. godine, za (oko) 580 milijardi evra. S neizbežnim kontramerama partnera, gubitak bi narastao na (astronomskih) 870 milijardi. Situacija je i bez toga već dramatična. EU preči recesija. Nemačka privreda stagnira. Privredni rast je tokom proleća zamro. Inflacija decenijama nije bila tako (eksplozivno) visoka sa tendencijom da raste. Izveštaj Bundesbanke za juli bio je sumorniji od procena u junu.

Šta će na kraju biti, i s koliko lošom i teškom situacijom će se trenutno us-

paničeni Nemci tek suočiti, niko pouzdano ne može reći. Odgovor na to pitanje, kaže glavni ekonomista Komercbanke Jerg Kremer, nalazi se „u rukama gospodara Kremolja“ Vladimira Putina. Ako zavrne slavine gasa, neminovno sledi „duboka i dugoročna recesija“. Šef najvećeg hemijskog koncerna na svetu, nemačkog BASF-a Martin Brudermiller, odgovarajući na pitanje novinara „Frankfurter algemajne cajtunga“ – da li Nemačka uvozom ruske nafte i gasa „finansira Putinov rat“ – uzvratilo je i rekao: Isporuke ruskog gasa su do sada bile osnov konkurentnosti naše industrije, zaustavljanje tog uvoza razorilo bi naše blagostanje, takvo snabdevanje energentima glavni je element ekonomske moći Nemačke.

Model koji je Nemačkoj decenijama obezbeđivao ekonomski prosperitet, a njenim građanima blagostanje, doživljava krah. Udeo u tome ima, nesporno, i sadašnja vladajuća garnitura u Berlinu. „Semafor koalicija“, sastavljena od tri stranke različitih političkih i ideoloških opredeljenja – socijaldemokrate, liberali i zeleni – nije imala snage i hrabrosti da se, u rusofobiji koja je zbog rata u Ukrajini prerasla u histeriju, izbori za sopstvene nacionalne, posebno ekonomske, interese.

Vašingtonski diktat

Po vašingtonskom diktatu bespogovorne solidarnosti, u formalno neobjavljenom ratu Zapada s Rusijom „do poslednjeg (nesrećnog) Ukrajinca“, Nemačka je prinela zaista najveću žrtvu: kancelar Olaf Šolc se odrekao nove „istočne politike“, za koju je u izbornoj areni dobijao aplauze, liberali i zeleni svojih „svetinja“. Prvo rigorozne štednje: prihvatili su, makar uz škrgut zuba, enormne, vanredne izdatke, sto milijardi evra za naoružanje. Ovi drugi, ekolozi, svoje zelene agende: okrećući se proskribovanom uglju i nuklearkama...

Fotografija: Emil Frey

Nemačka kompanije Dajmler je 2019. godine u Kini prodala 700.000 mercedesa, što je dvostruko više nego u SAD, do tada najvećem i najunosnijem tržištu luksuznih limuzina

Ekonomski (ali i politički) gledano najveća žrtva, u energetskej situaciji, koja je bila dramatična i pre rata u Ukrajini, bilo je dizanje ruku od tek završenog „Severnog toka 2“ koji je trebalo da obezbedi milijarde kubika jeftinog ruskog gasa egzistencijalno potrebnog industriji i domaćinstvima. Sada se iščekuje s gotovo paničnim strahom svaka kap kroz preostali (stariji) „Severni tok 1“.

Lideri koji su se zalagali, i izborili, ulažući enormne diplomatske napore i energiju, za izgradnju i opstanak „severnih tokova“, koji su, dnom Baltičkog mora, zaobilazeći druge, direktno povezivali rusko i nemačko tle, sada su na političkom i medijskom raspeću. Od Gerharda Šredera, u čije vreme je i potpisan sporazum (neposredan dogovor s Vladimirom Putinom) o izgradnji „Severnog toka 1“, do Angele Merkel, koja je „muški“ odolevala pritiscima i pretnjama iz Vašingtona u dramatičnoj završnici „Severnog toka 2“.

Bivša kancelarka je uspela da, prilikom oproštajne posete Beloj kući, nagovori predsednika Bajdena da ne „pusti u opticaj“, u Kongresu već izglasane sankcije koje bi zapečatile sudbinu velikog energetskog projekta. Uzalud. Ono što američkoj administraciji nije uspelo, a protiv nemačkih energetskih sporazuma s Rusima bile su sve garniture, od Buša Mlađeg, Baraka Obame, Donalda Trampa do Bajdena, uradio je njen naslednik. Socijaldemokrata Olaf Šolc, čija stranka je, inače, uložila najveći politički kapital u veliki energetski

poduhvat, što je nemačku privredu učinio tako moćnom i konjunktornom. Sam je „začepio“ slavine „Severnog toka 2“, a sada, na sav glas, zapomaže: Putin nas ucenjuje nepredvidivim isporukama gasa.

Gresi „Putinovog čoveka“

Gerhard Šreder doživljava pravo političko i medijsko raspeće. Odavno je proglašen „Putinovim čovekom“, zbog prijateljstva, ne samo političkog, s ruskim predsednikom još iz vremena kada je bio na kancelarskom tronu. Slavili su zajednički rođendane. Pamte se idilične slike iz snegom zavejane Moskve, s kancelarom i jednom od njegovih brojnih supruga (sadašnja mu je četvrta ili peta) u sankama, s bračnim (tada još) parom Putin.

Glavni Šrederov greh, kojim se sada procenjuje i „valorizuje“ cela njegova politička, posebno kancelarska karijera: odmah po silasku s vlasti prihvatio je unosno mesto u rukovodstvu ruske naftne kompanije „Rosnjeft“. Bilo je planirano da početkom leta bude prvi stranac na jednoj od čelnih pozicija giganta „Gazprom“. Sprečio ga je u tome rat u Ukrajini. Proteruju ga iz članstva u upravi sportskih društava, prete mu oduzimanjem počasnih zvanja, ukidanjem povlastica i privilegija koje, po zakonu, ima kao bivši kancelar. Pokrenut je postupak da ga brišu iz članstva Socijaldemokratske partije, na čijem čelu se jedno vreme nalazio. Retki su oni koji podsećaju na činjenicu koja mu je dobrim delom pomogla da uđe

u drugi kancelarski mandat: odbio je da se svrsta pod ratni barjak Džordža Buša Mlađeg u Iračkom ratu i građani su nagradili njegovu hrabrost. Mi Gerharda Šredera pamtimo, međutim, kao agresora: Nemačka je, pod njegovim vođstvom, učestvovala u NATO bombardovanju Savezne Republike Jugoslavije 1999. godine.

U toku je, inače, rastakanje političke ostavštine nekad veoma popularne Angele Merkel i kritičko preispitivanje njene duge, šesnaestogodišnje vladavine. Iz današnje vizure i atmosfere stvorene povodom rata u Ukrajini, njena spoljna politika se, u glavnim stavkama, najednom ocenjuje kao promašena i pogrešna: dovela je, eto, zemlju u potpunu, i opasnu, zavisnost od Rusije i Kine. Oslobođanje od te zavisnosti – imperativ sadašnje vlasti u Berlinu – deluje u ovom času kao (gotovo) nemoguća misija i za one koji veruju u vitalnost, i prilagodljivost, nemačke privrede. Teško je, naime, naći novi model koji bi zamenio onu čarobnu formulu nemačkog uspeha: jeftini ruski energenti i nezajaživo kinesko tržište. U svetu u kojem više nema, i neće biti, jeftinog gasa, u kojem već besni novi hladni rat i prethodni sudar, s neizbežno fatalnim posledicama, između Sjedinjenih Američkih Država i Kine (do čega, ipak, verujemo ovoga puta neće doći!), ključnih nemačkih (pre svega ekonomskih) partnera Berlina, šanse za stvaranje novog nemačkog privrednog čuda su zaista male.

Izvor Pečat avgust 2022.

Ekonomске prognoze EK

Srpska privreda je 2021. godine ostvarila snažan oporavak i rast BDP od 7,4 odsto, dok će u 2022. rast biti umereniji 3,4 odsto i 3,8 odsto u 2023. godini, objavila je Evropska komisija u ekonomskoj prognozi za 2022. godinu za EU i države kandidate. Očekuje se da će rast uglavnom biti vođen privatnom potrošnjom i investicijama. Nepovoljne okolnosti kao i negativni rizik predstavlja razvoj situacije usled dešavanja u Ukrajini.

EK prognozira da će inflacija u Srbiji dostići vrhunac sredinom 2022. godine da bi se potom smanjila tokom jeseni 2022. godine. Za 2023. godinu, predviđa se inflacija ispod pet procenata. Prema proceni EK, javni dug Srbije će u 2022. godini iznositi 54,5 odsto BDP, dok se za 2023. godinu projektuje vrednost od 52,5 odsto BDP, objavila je Privredna komora Srbije.

EK predviđa da će stopa nezaposlenosti u 2022. godini u Srbiji iznositi 10 odsto, dok se za 2023. godinu očekuje pad nezaposlenosti na devet procenata.

Naime, imajući u vidu da je situacija u Ukrajini postavila nove izazove u trenutku kada se EU oporavila od negativnih ekonomskih uticaja pandemije, EK je revidirala prognozu i to rasta na naniže, a inflacije na naviše.

Realni rast BDP u EU i evrozoni se očekuje da bude 2,7 odsto u 2022. godini i 2,3 odsto u 2023. godini. Inflacija u evrozoni je projektovana na 6,1 procenat u 2022. godini, a zatim se predviđa njen pad na 2,7 odsto u 2023. godini. Očekuje se da će inflacija u EU porasti sa 2,9 odsto u 2021. godini na 6,8 odsto u 2022. godini i onda pasti na 3,2 odsto u 2023. godini. Takođe, predviđa se da će stopa nezaposlenosti dalje opadati, na 6,7 ove godine i 6,5 procenata u 2023. godini u EU i na 7,3 i sedam odsto u 2022. i 2023. godini u evrozoni.

<https://www.euronews.rs> »

Biznis » Biznis vesti

Svetu sledi nova podela

POLJULJAN PROCES GLOBALIZACIJE

Ograničenost kretanja, zatvaranje granica, nebezbedne rute, ekonomske sankcije, ratovi, ali i pitanja ponude i potražnje samo su neki od uzroka poljuljanog procesa globalizacije. Globalizacija se nalazi u velikom problemu, a do toga je došlo još onda kada je počela globalna pandemija. Tada su se „pokidali” lanci snabdevanja i države su počele da se brinu o svojim ekonomijama i da samo rešavaju sopstvena pitanja. Naravno sa energetikom i hranom tokom ukrajinske krize sve je otišlo u nebesa i svako gleda da bude samodovoljan. Sve govori u prilog tome da je štap globalizacije načet. Međutim, prolazio je svet i ranije kroz mnoge teške periode, pa nije došlo do prekida tokova robe. Niko ne može da ospori činjenicu da se Srbija nalazi u globalizacionom procesu i niko nije srećan što imamo fabrike u kojima se motaju kablovi ili što se izvozi sirovina, ali sa druge strane šta je alternativa. Globalizacija je nešto što u suštini svima većinski odgovara i ima svoje dobre i loše strane.

– Nisam siguran da je ovo kraj globalizacije, ali će biti drugačija i izmenjena. U nekim segmentima će se sporo oporavljati veze koje su postojale, ali nemam dilemu da će neke stvari da se vrate gotovo u pređašnje stanje čim prođe kriza, izjavio je profesor Ljubodrag Savić za Politiku. On smatra da će doći do sklapanja novih saveza i novih podela uz tvrdnju da svet neće biti uređen kao pre, dok će Evropa lagano silaziti sa istorijske scene, a SAD će zadržati svoju poziciju. S druge strane Kina će ojačati svoje mesto na međunarodnoj sceni, u ekonomskom smislu zagospodariće svetom i najverovatnije uticati na proces globalizacije, zaključio je Savić.

Amerika i Evropa nastoje trenutno da smanje štetu što je više moguće tako što skraćuju svoje lance snabdevanja, i to nakon izricanja mnogobrojnih ekonomskih sankcija Rusiji. Međutim, činjenica je da će Amerika i Evropa dobavljati opet potražiti na istoku kada se sve normalizuje, jer kako naglašava, jedno je logika države, a potpuno drugo logika ekonomije. Zapad ne može da bude mesto jeftine proizvodnje i ne može da bude konkurent Kini, zaključio je Savić.

S druge strane i američki ekonomista, Daglas Irvin smatra da je globalizacija u opadanju već duže vreme. A kao glavni pokazatelj je udeo međunarodne trgovine u globalnom bruto društvenom proizvodu (BDP). Kako kaže Irvin, on je svoj vrhunac imao 2008. godine pre početka svetske ekonomske krize iste godine. Ali nakon 2008. i 2009. godine odnos izvoza prema BDP-u širom sveta je stagnirao ili se smanjio.

Populizam i protekcionističke ekonomske politike, odnosno mere kojim jedna država pokušava ograničiti plasiranje stranih proizvoda na domaćem tržištu su jedni od razloga zašto je globalizacija u padu, smatra Irvin i drugi stručnjaci, prenosi „Dojče vele”. Oni dodaju da je kao jedan od jačih faktora za kočenje globalizacije i pandemija izazvana korona virusom. Ona je dovela u pitanje proizvodnju po modelu „taman na vreme”, smatra Megan Grin, ekonomistkinja na Harvardovoj Kenedijevoj školi.

„Taman na vreme” podrazumeva da svaki šraf stiže odakle treba baš kad je potreban u proizvodnji, umesto da se skladišti. Tako se smanjuju troškovi, objašnjava ona i dodaje da od pandemije vlada logika globalnih lanaca snabdevanja ali uvek uz plan „B”, tako da firme nisu u škripcu ukoliko se globalni lanci pokidaju ili uspore.

Mnoge države ozbiljno razmišljaju o skraćivanju lanaca snabdevanja kako bi sve imale u komšiluku, zaključuje Grin i dodaje da je vrhunac globalizacije odavno iza nas. Rekla bih da je napredak globalizacije daleko sporiji nego pre, ali još nismo na terenu deglobalizacije...

Izvor: MONDO/Politika

BEOVER DOO BEOGRAD je autorizovani uvoznik i distributer proizvoda evropskih i svetskih kompanija, kompletnog programa za potrebe drvne industrije i materijala za lepljenje, zaštitu i dekoraciju drvenih i drugih podova u građevinarstvu.

Lider u premazima za površinsku obradu drvenih proizvoda u eksterijeru: prozori, vrata, drvene kuće, drvene obloge, ograde, klupe.

Ulja za drvo, transparentna, u boji, voštano ulje, pčelinji vosak.

Akzo Nobel Adhesives

Visokokvalitetna lepila za drvnu industriju, za VF, tople i hladne prese, širinsko, debljinsko, dužinsko lepljenje.

Kompletna program boja, lakova, bajceva i ostalih proizvoda za površinsku obradu drveta. Kvalitet materijala daje odgovor najzahtevnijim kupcima.

Italija

Vrhunski program lepila za sve što se u drvnj industriji lepi: PVA-c, PU, UF, EVA i druga lepila različitih namena.

Lakovi i ulja za drvene podove.
Sredstva za održavanje, alati.
Lakovi za sportske hale, restorane, kancelarije, stambene prostore.
Premazi za dekinge u eksterijeru.
Kvalitet proizvoda sam po sebi govori o ovoj kompaniji.

Loba i Wakol su povezane kompanije koje zajedno nastupaju na tržištima Evrope i sveta. Kompatibilni proizvodi, sigurna primena u dokazanim sistemima.

Nemačka

Proizvođač lepila za sve vrste podova.
Plajmeri koji blokiraju zaostalu vlagu u podlozi do 6% mereno po CM metodi.
Wakol je pravi izbor.

**Veoma smo ponosni na svoju tradiciju, kvalitet proizvoda i zadovoljstvo naših klijenata koji nas čine uspešnim u poslovanju.
Proizvodi renomiranih proizvođača koje plasiramo vode do inovativnih i visokokvalitetnih rezultata.**

BEOVER DOO BEOGRAD
Dragoslava Srejojića 1b, Beograd
Tel: 011 2762 226, 063 288 659, 063 203 840
office@beover.co.rs www.beover.co.rs

Uporan i korektan rad garantuju uspeh

Shvativši da u državnom preduzeću INOMAG gde je praktično prošao sve faze rada i kao dispečer potvrdio svoju stručnost i organizacione sposobnosti, **Lajoš Djantar** je 1997. godine odlučio da se otisne u vode privatnog biznisa. Znao je Djantar onu staru izreku da **pobeđuje ko se usuđuje**, bio je siguran u svoje iskustvo, znanje i sposobnosti, a imao je dodatni motiv: zarade u državnoj firmi su u to vreme znatno pale i videlo se da državna preduzeća nemaju perspektivu...

Da li je ta odluka pre 25 godina ispunila njegova očekivanja, pitali smo gospodina Djantara?

– Doneo sam odluku i polovinom 1997. godine, bez dvoumljenja, osnovao preduzeće **AKE Djantar**. U početku je to bila mešovita firma osnovana u kooperaciji sa nemačkom firmom AKE iz Balingena. Sa tradicijom dugom više od 50 godina AKE iz Balingena zauzima u svetu jednu od vodećih pozicija u oblasti proizvodnje alata za obradu drveta, pločastih materijala i aluminijuma – objašnjava gospodin Lajoš Djantar.

– Od te godine smo na tržištu Srbije počeli prodaju alata za preradu drveta i pločastih materijala. Logično, naš program rada je podrazumevao servisiranje alata u drvnj industriji. Uz strpljiv, uporan i korektan rad, imali smo dinamičan razvoj, pa smo 2013. godine postali samostalna firma, pošto smo otkupili nemački deo vlasništva. S obzirom na dugogodišnje partnerstvo i korektnu saradnju u poslovanju smo i dalje ostali lojalni proizvođaču alata za drvenu industriju, kompaniji AKE Knebel GmbH & Co. Značajno je istaći da pored prodaja, oštrenja i kompletnog servisiranja alata za obradu drveta, vršimo i projektovanje i izradu novih alata. Alati se prave sa vidijom i sa dia zupcima – kaže naš sagovornik.

– Takođe je značajno da se bavimo i prodajom mašina za drvenu industriju. Mi smo bili prvi distributeri i serviseri u Srbiji za mašine ALTENDORF, HEBROCK, ROJEK kao i za otpraišivačke sisteme NESTRO, i već više godina i za kompaniju KIMEL FILTRI. Mašine za preradu drveta ovih proizvođača i danas prodajemo i servisiramo širom Srbije.

– Iza firme **AKE Djantar** je dugogodišnje iskustvo, sistematičan, stručan i korektan rad, pa bez skromnosti želim istaći da naše usluge koristi veliki broj renomiranih drvoprerađivača i proizvođača nameštaja. Naravno, sa velikim zadovoljstvom pomažemo i malim stolarskim radnjama – ističe gospodin Djantar. – U sklopu naše firme postoji i odeljenje

za servisiranje DIA alata, gde na CNC ostrilici ostrimo DIA testere, glodala i nadstolna glodala, a ako je potrebno možemo čak i da zaminimo pločice.

– Kao i većina firmi u našem okruženju proteklih godina smo imali uspona i padova, ali je činjenica da smo be-

ležili permanentan razvoj. Značajno je istaći da smo imali i sreće, jer su i deca postala suvlasnici firme unoseći novu energiju u naš rad i poslovanje. To baš i nije čest slučaj u našem okruženju, pa je ta činjenica veći razlog da čovek bude više zadovoljan i da se oseća ispunjeno... A ove godine smo završili izgradnju i uselili se u novi poslovni prostor, novu halu sa odgovarajućom infrastrukturom za nesmetan i produktivniji rad, a da bi uslovi rada za naše zaposlene bili što bolji, instaliran je savremeni sistem za podno grejanje i hlađenje.

Pored toga uspešni smo i da ulažemo u obnovu mašinskog parka, u sedam novih mašina za oštrenje koje smo već pustili u rad. Sa tako velikim ulaganjem u kvalitetne mašine za oštrenje, možemo obezbediti najkvalitetniju uslugu oštrenja testera za naše partnere. Ovu tehnologiju smo nabavili od proizvođača VOLLMER, a radi se o šest ostrilica za grudno i za leđno oštrenje vidije testere i jedna za duo tj. za bočno oštrenje.

– Kompanija **AKE Djantar** će zadržati i razvijati svoju dosadašnju poslovnu praksu. I dalje ćemo biti pouzdan, kvalitetan i konkurentan poslovni partner za sve naše klijente. Planiramo povećanje kapaciteta proizvodnje alata u vidiji i u dia izvedbi, kao i dalje poboljšanje kvaliteta tog alata. Takođe planiramo nove investicije, moramo kupiti još jednu VOLLMER ostrilicu, jer je znatno povećana potražnja za oštrenje DIA alata... Mi smo pouzdan i profesionalan tim, uvek na usluzi našim klijentima. Iza nas je 25 godina iskustva, a uporan i korektan rad su uvek garancija uspeha – kaže na kraju našeg razgovora gospodin Djantar, a mi shvatamo da smo dobili odgovor s početka ovog teksta. Saznali smo da je gospodin Djantar pre četvrt veka postavio temelje i trasirao put razvoja svoje firme i da može biti ponosan i miran. Nastale na porodičnoj tradiciji i naslonjene na porodičnu strukturu, ovakve firme imaju solidnu osnovu za razvoj i uspeh, s tim što u radu i međusobnoj komunikaciji mora uvek biti izražen nivo tolerancije, poverenja, međusobnog razumevanja, uvažavanja i poštovanja. Takođe je važno da se zna ko o čemu odlučuje, ko šta radi i za šta odgovara... Ova pravila su, očigledno, sastavni deo poslovanja firme **AKE Djantar** u kojoj vladaju rad i red, ali i svojevrsna jednostavnost i neusiljen duhovni mir. Takav utisak će, sigurno, poneti svaki posetilac ovog preduzeća čije temelje je odavno postavio i poslovni put trasirao gospodin **Lajoš Djantar**.

Pripremio D. Blagojević

Nedostatak radne snage ugrožava razvoj drvnog sektora

Problemi vezani za kadrove u drвноj industriji svakim danom postaju sve više izraženi. Pisali smo o negativnim trendovima po pitanju zainteresovanosti učenika za zanimanja u preradi drveta i šumarstvu. Upis učenika proteklog septembra u beogradsku drvo-prerađivačku školu DRVO ART je prvi indikator jer odeljenje stolara ima samo 9 polaznika dok je upis učenika za zanimanja u četvrtom stepenu bio zadovoljavajući.

U jednom tekstu koji smo objavili pre godinu dana direktorka Tehničke škole DRVO ART, **dr Zorica Đoković** tvrdi da su protekle decenije obeležene „konstantnim reformisanjem srednjeg stručnog obrazovanja, opštim smanjenjem broja učenika, dramatičnim opadanjem interesovanja učenika i roditelja za zanatska zanimanja, raznim novotarijama koje su pod pritiskom uvedene u naš obrazovni sistem tako što su loše prepisivani i nakaradno implementirani tuđi, tobože

savršeni i pravedni modeli potpuno neprilagođeni našem društvu, našem mentalitetu i našim materijalnim mogućnostima, renesansom samoupravljanja nevešto skrivenog iza *demokratizacije društva*, agresivnom transparentnošću koja počinje da liči na totalitarizam, birokratizacijom obrazovnog i vaspitnog procesa do te mere da je važnije da li nešto postoji na papiru ili u elektronskom obliku nego u stvarnosti“ i tako dalje.

Država se distancirala i smanjila ulaganja u obrazovni sistem, pa se poboljšanje može očekivati samo uz uključanje privrede ili „ako privreda hoće kvalifikovane kadrove, moraće da se upusti u avanturu dualnog obrazovanja i preuzme deo odgovornosti“ kao što to čine privrednici u razvijenim zemljama... A Srbija je u samom vrhu liste država kojima preči opasnost od masovnog „odliva mozgova“, pokazalo je istraživanje koje je sproveo istraživački centar Galup.

Ovo istraživanje je, pokazalo da Srbiju želi da napusti skoro polovina populacije između 15 i 29 godina, tačnije njih 46%, kako bi započeli život u nekoj drugoj državi, bez ideje o povratku. Osim toga, i 27% školovane populacije, odnosno visoko-obrazovanog kadra, izrazilo je spremnost da trajno napusti Srbiju, a prošle godine najviše visokokvalifikovanih stručnjaka iz Srbije dobilo je radnu vizu u Nemačkoj. Istraživanje pokazuje da je upravo Balkan teritorija sa koje se stanovništvo masovno iseljava, dok države ne preduzimaju ili nedovoljno dobro sprovode mere kojima bi sprečile odliv stanovništva.

Očito, migracije su svetski trend i kompleksna pojava što pokazuju i dramatični podaci iz istraživanja po kojima bi više od 750 miliona ljudi u svetu migriralo, samo da može, a opsežne analize Galupa procenjuju da bi broj migranata u svetu mogao da dostigne 400 miliona tokom naredne dve decenije. Kadrovski problemi su uslovljeni nizom društvenih pojava među kojima su i migraciona kretanja, koja su znatno podstaknuta položajem radnika u procesu rada gde dominira beskrupulozna eksploatacija. Promene u strukturi porodice i prekid sa tradicionalnim vrednostima, kao i pomeranja u oblasti moralnih normi, takođe utiču na migracije i kadrovsku strukturu...

I svi se slažu da su neophodne hitne i sveobuhvatne mere, ali nedostaju akcije koje bi bar delimično stavile pod kontrolu probleme vezane za kadrove u drвноj industriji koji su već ozbiljan faktor koji ograničava razvoj. Manjak radne snage je podstakao odvažnije i sposobnije radnike da, često nerealnim zahtevima za povećanjem plate, ucenjuju vlasnike.

Usamljeni primeri najčešće rezultiraju nagodbom koja će za kratko odložiti problem, a ta praksa će biti sve češća i verovatno će rezultirati stvaranjem čvršćih radničkih asocijacija. A dotle se već pojavljuju neke agencije koje dovode i nude radnike iz raznih delova sveta. Migraciona kretanja im u tome idu u prilog. ■

Visokokvalifikovani stručnjaci iz Srbije lako stižu do viza u Nemačkoj

Visokokvalifikovani radnici iz zemalja Zapadnog Balkana spadaju među one koji su imali najviše koristi od nemačkog Zakona o imigraciji kvalifikovanih radnika u Nemačku, navodi se na portalu SchengenVisaInfo.com.

Kako se ističe, usred zatvaranja granica, zabrane putovanja i neaktivnosti većine nemačkih centara za obradu viza većinu vremena u vreme pandemije, nemačke vlasti su uspele da odobre 30.200 viza kvalifikovanim specijalistima i pripravicima iz trećih zemalja.

Kako je potvrđeno u nemačkom Saveznom ministarstvu spoljnih poslova, ukupno 2.024 državljana Srbije uspele je da dobije vizu za Nemačku da bi tamo živeli i radili u svojoj struci. Sa druge strane, u Bosni i Hercegovini nemačka ambasada izdala je čak 1.159 viza za kvalifikovane radnike za rad ili traženje posla u najvećoj ekonomiji EU. Ambasada u Prištini izdala je 792 vize, dok je Albanija dobila 778 viza, prenosi Avaz.

U resornom nemačkom ministarstvu su potvrdili da građani Srbije čine najveću nacionalnu grupu onih koji imaju koristi od viza izdatih u okviru nemačke stručne spremlje a prema Zakonu o imigraciji radnika.

Na rang listi po broju izdatih viza iza Srbije su Filipini (1.773 vize), Vijetnam (1.378 viza), Indija, Turska i Ukrajina. Na sedmom mestu je Bosna i Hercegovina, a zatim slede Rusija, Kosovo i Albanija. Rat u Ukrajini je sigurno znatno izmenio prethodne podatke.

Autor: Zoran Pavić, Preuzeto sa: www.biznis.rs

MERIVOBX – Let's create

Nikada nije bilo lako ponuditi raznovrsnost: otkrijte bezbroj načina da ispunite želje svojih kupaca – sa samo jednom Box platformom. Budite spremni za zahteve sutrašnjice.

www.blum.com/merivobox

 blum[®]

SMAJ PRODUKT, NIŠ

PROZORI ZA EVROPSKU IZ LAZAREVOG SELA

Kompanija **SMAJ PRODUKT** gotovo izvesno ne spada u red onih koje su poznate široj javnosti. Ipak, njihovi prozori krase istorijske zámkove u Francuskoj, vile na obali Ženevskog jezera, kao i zgrade na ekskluzivnim lokacijama širom Starog kontinenta. Njihov nameštaj je deo enterijera vila na Dedinju, dok montažne kuće dobijaju nagrade za kvalitet u Švajcarskoj. Sve to, iz skromnih početaka porodične zanatske radionice **Slaviše i Marine Đorđević**, osnovane pre trideset godina u Lazarevom selu, pored Niša, gde se i danas nalaze proizvodni pogoni koje vode sinovi Jovan i Aleksandar, dok bratanac Stefan upravlja proizvodnjom pločastog nameštaja. Porodična priča.

- Moja braća i ja smo u ovom poslu od malih nogu, krenuli smo bukvalno od metle. Čistili smo proizvodnju, išli na montaže, naučili svaki segment proizvodnje. Ja i danas umem da samostalno napravim prozor, ali verovatno malo sporije od mojih majstora - sa osmehom priča Jovan Đorđević, direktor kompanije. - Otac nas je uvek učio da uzimamo poslove koji drugi ne umeju, ili neće da rade. Upravo zahvaljujući tom stavu, postali smo jedan od najvećih proizvođača prozora i drvene stolarije u Evropi i jedan od tri privilegovana partnera francuske građevinske kompanije VINCI.

VINCI je u Srbiji postao poznat kupovinom beogradskog Aerodroma Nikola Tesla. Reč je o najvećoj građevinskoj kompaniji na svetu koja zapošljava preko 150.000 radnika. Poslovanje sa njima je izazov. Ipak...

- Svuda gde se zahteva ekskluzivna stolarija, mi smo prvi dobavljači - objašnjava Jovan. - U ovom trenutku angažovani smo na jednom gradilištu u centru Pariza, gde se gradi 27 zgrada, blizu 15.000 prozora koje treba da isporučimo u roku od 8 meseci. Naš trenutni kapacitet je 150 prozora dnevno, radimo u 3 smene, imamo oko 200 zaposlenih i trudimo se da odolimo svim iskušenjima tržišta kako bi posao obavili kako treba.

Ono što proizvode SMAJ PRODUKTA čini zaista jedinstvenim jeste činjenica da ova kompanija, pored modernih prozora za novogradnju, izrađuje i replike prozora za istorijske građevine.

Jovan Đorđević, direktor i vlasnik kompanije SMAJ PRODUKT iz Niša

- Mi smo jedna od retkih kompanija koja se usko specijalizovala za izradu prozora na zgradama koje su zaštićene kao kulturna dobra. Na ovom polju imamo bogato višegodišnje iskustvo koje smo sticali po celoj Evropi. Trenutno radimo na projektu restauracije zgrade brodogradilišta s početka 19. veka koje se nalazi u Frankfurtu. Uslov za dobijanje posla je bio da se izrade prozori identični onima koji su prvobitno bili na zgradi, sa svim šarama, profilima i kapitalima, kako bi ona sačuvala svoju originalnu formu. Svi crteži i prototipovi su najpre poslali odgovarajućim institucijama u Berlinu na odobrenje, koje

ISTORIJU

smo dobili - sa zadovoljstvom ističe mladi direktor kompanije SMAJ PRODUKT.

Jovan ima 24 godine, a već je na čelu kompanije koja iz Niša u Evropu izveze prozore u vrednosti od preko 10 miliona evra. U kom pravcu će ići razvoj ove firme?

- **Težimo ka tome da polako uvodimo nove proizvode, ali se isto tako stalno trudimo da unapredimo postojeće u skladu sa modernim tendencijama. Trenutno nudimo 29 tipova prozora, što nije malo, ali i pored toga moramo da nađemo način da dodamo jednu ili dve nove konstrukcije svake godine** - smatra Jovan Đorđević. - **Ranije je tržište zahtevalo da izgrađen objekat ima standardizovane prozore. Danas se zgrada dizajnira na osnovu prozora. U trendu su prozori velikih dimenzija, nedavno smo imali zahtev za staklena klizna vrata široka 9 m, a visoka 3 m, što je izazov u konstrukcijskom, logističkom i svakom drugom smislu, ali mi moramo da pratimo tržište. U cilju zaokruživanja ponude, otvorili smo i proizvodni pogon za proizvodnju pločastog nameštaja, kojim rukovodi moj brat od strica, Stefan,**

Zgrada brodogradilišta u Frankfurtu, pre i posle adaptacije

BIESSE

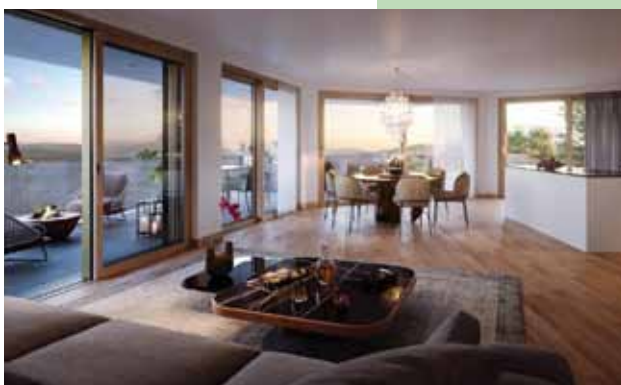
BIESSE TEHNOLOGIJA U SLUŽBI PRODUKTIVNOSTI

- Ranije smo proizvodnju bazirali na ručnom radu i jednoj mašini na kojoj smo mogli da radimo samo pravolinijske elemente.

Nabavkom novog CNC BIESSE WINLINE obradnog centra, otvorila nam se mogućnost mašinske izrade lukova i obrade specifičnih elemenata koji zahtevaju bušenje pod uglom. Sve te stvari smo ranije radili ručno, te nam je trebalo 3-4 sata po komadu za bušenje, dok je obrada luka trajala čitav dan. Uvođenjem BIESSE WINLINE u naš proizvodni proces, vreme bušenja po komadu je smanjeno na deset minuta, dok za pet minuta obradimo lučni komad, što je neuporedivo brže. Što se tiče podrške servisa, za nju imam samo reči hvale. U slučajevima kada mašina stane, nakon prijave kvara često se dešavalo da tehničari TOP TECH WOODWORKING dođu u roku od 2-3 sata i započnu rešavanje problema, pa su zastoji u proizvodnji zaista minimalni - kaže direktor Jovan Đorđević.

VUK I KUĆA OD DRVETA

- Deo proizvodnje kuća od drveta vodi moj brat Aleksandar. Kod nas u Srbiji su ljudi skeptični kad se pomenu montažne kuće, jer kao da veruju u onu priču o tri praseta, pa dođe vuk, dune i sruši kuću. Tako misle gotovo svi kupci, dok ne dođu kod nas u proizvodnju i vide kako se laminira drvo, kako se postavljaju grede, tek tada krenu da razmišljaju drugačije jer shvate šta je to što mi proizvodimo. Te montažne kuće imaju zidove debele i do 40 cm, gde je u suštini dovoljna jedna sijalica da zagreje jednu prostoriju u kući, bez dodatnih grejnih tela. Za prvu kuću koju smo napravili i montirali u Švajcarskoj, a koja je ekološki potpuno pasivna, dobili smo nagradu za najbolji projekat. Sve te standarde koje primenjujemo u inostranstvu, koristimo i u našoj zemlji. Trenutno radimo na izgradnji deset montažnih kuća u Nišu, gde su u cenu kvadrata uračunati solarna elektrana, uređena parking mesta, sređeno dvorište, ograda, enterijer, podno grejanje, sve ono što se retko nudi kupcima u Srbiji. Pravi ključ u ruke.

pa sada kupcima pored kvalitetnih prozora i montažnih kuća, možemo ponuditi i kompletno opremanje enterijera.

Kao drugi pravac razvitka svoje kompanije, gospodin Đorđević vidi izradu prozora za istorijske objekte, ali je itakako svestan izazova koji su pred njim.

- Kad god pomislimo da tu više nema ulaganja, da smo nabavili sve potrebne mašine i savladali tehnologiju izrade, pokaže se da nije tako. Iz godine u godinu stižu novi zahtevi koje treba ispratiti. Poslednji primer za to je porudžbina prozora koji će biti ugrađeni u tri zamka nedaleko od Pariza, gde se zahteva upotreba konstrukcije „vučija usta“, koja je toliko specifična da je svega nekoliko kompanija u Evropi može napraviti. Mi u ovom segmentu tržišta vidimo svoju veliku šansu i želimo da i dalje ulažemo u usavršavanje svog znanja na ovom osetljivom polju,

kako bi naši prozori i dalje bili prvi izbor kada dođe vreme za restauraciju ovakvih istorijskih zdanja - kaže naš sagovornik.

Rad sa drvatom, za Jovana i njegovu porodicu nije samo posao. Oni su ponosni na svoj rad i zemlju iz koje njihovi proizvodi potiču.

- Prilikom restauracije zgrade u Frankfurtu bilo mi je fascinantno koliko se Nemci trude da očuvaju svaki detalj. Na toj zgradi brodogradilišta sačuvane su šine, kranovi, transportni lanci, kada čovek dodirne nešto toliko staro, on na neki način oseti svu tu istoriju. Ali kad pogledam i vidim svoj prozor, napravljen u Srbiji, malom Lazarevom Selu, bude mi još draže, i taj osećaj je neopisiv. Nas iz Srbije, a posebno sa juga, ljudi često podcenjuju, ljudi misle da ovde sve izumire, a mi renoviramo i obnavljamo kulturnu baštinu jedne Nemačke, ljudi iz cele Evrope vrednuju naš rad. To mi daje veliku nadu - ponosno ističe Jovan Đorđević. ■

Ovlašćeni prodavac i serviser Grupacije Biesse

TOP TECH WOODWORKING D.O.O.

KNEZA MILOŠA 25, 11000 BEOGRAD · tel. +381 (0)11 3065 614
office@toptech.rs · www.toptech.rs

Kompanija iz Vankuvera preradila je preko 76 miliona štapića
za jelo u unikatan nameštaj i dekoraciju.

Cirkularna ekonomija

Reciklaža nije blamaža

Globalni pristup proizvodnji i potrošnji „uzmi-napravi-odloži“ nije održiva praksa. Otpad koji nastaje nanosi ogromnu štetu i životnoj sredini i ljudskom zdravlju kao kolektivu. Cirkularna ekonomija (CE) je model proizvodnje i potrošnje, koji uključuje raspodelu, potrošnju, ponovnu upotrebu, popravku, renoviranje i reciklažu postojećih materijala i proizvoda što je duže moguće. Trenutno je oko 9% svetske ekonomije cirkularno. Pred nama je dug put, a treba da nas ohrabri da neke kompanije uveliko preduzimaju proaktivne korake u tom pravcu.

Averzija prema otpadu i strast za stvaranjem promena je ono što je podstaklo **Felixa Bocka** da osnuje svoju kompaniju **ChopValue**, 2016. godine u Vankuveru. Preduzeće koje radi na tome da korišćene štapiće za jelo zadrži van naših

deponija tako što ih prenameni u niz održivih kućnih proizvoda.

Vozači jednom nedeljno preuzimaju štapiće iz preko 300 lokalnih restorana da bi ih transformisali u „novi život“. Restorani sakupljaju štapiće u za to predviđene kante, što olakšava prikupljanje. Sva sirovina u vidu štapića za jelo u potpunosti je besplatna za ovu održivu kompaniju nameštaja jer vlasnici restorana ne žele potraživati nikakva finansijska sredstva za nešto što bi ionako završilo na otpadu. „Pre pandemije znalo se skupiti preko 300 kilograma štapića za jelo dnevno, danas je oko 150 kilograma“, izjavio je Jason Gong jedan od vozača.

Samo u Vankuveru ljudi bacaju 100.000 štapića svaki dan, a sada zamislite da takav projekat predstavite u Kini gde ko zna koliko štapića za jelo završi u kantama svakodnevno.

Većina štapića od drveta ili bambusa se relativno brzo raspadne – šperploča se raspada za oko jednu do tri godine. Ali, kada bacate predmete nakon samo jedne upotrebe, rasipate svu energiju koja se koristi za proizvodnju i transport. Samo zato što je to drvo ili bambus ne znači da ga možete samo baciti.

Do sada je kompanija **ChopValue** prikupila i transformisala preko 76 miliona štapića, što je preko 105 hiljada kilograma uskladištenog ugljenika.

Štapići se sortiraju i potapaju u smolu na bazi vode koja je ekološki prihvatljiva, netoksična je i ne sadrži ureu ili formaldehid, što nam omogućava da proizvodimo proizvode bez isparljivih organskih jedinjenja. Štapići se podvrgavaju visokoj temperaturi da bi se aktivirala smola i dezinfikovali štapići, zatim se materijal u hidrauličnoj vrućoj presi oblikuje u odgovarajući oblik.

ChopValue ima cilj da dostigne nultu emisiju gasova kroz urbani otpad koji se sakuplja kao novi resurs. Nadaju se da će ChopValue biti podsticaj mnogima u smanjenju otpada, te da idući put kad sednu na neku klupicu ili ostave knjigu na policu razmisle da su možda time nekada upravo jeli svoju večeru.

Fotografije: www.chopvalue.com / Instagram @chopvalue

Izvor: www.medium.com, www.green.hr

PIŠE: Miloš Tica

Pre nego što pređemo na konkretne probleme upravljanja proizvodnim procesima u ovom broju ćemo, pored preduslova navedenih u prethodnom broju časopisa, ukratko obrazložiti još neke važne elemente od kojih zavisi uspešnost upravljanja proizvodnjom. Izabrali smo tri segmenta poslovanja, od kojih su prva dva nužna i u nekom obliku postoje u svakom preduzeću. Njima smo dodali i treći, koji je relativno zapostavljen i kome se posvećuje manja pažnja.

Organizaciona struktura preduzeća

1. Vrsta proizvodnje (primarna prerađivačka delatnost, nameštaj, građevinska stolarija, montažne kuće, parket i ostale specifične vrste proizvodnje) sama po sebi u velikoj meri prethodno određuje organizacionu strukturu preduzeća, naročito u malim i srednje velikim preduzećima, ali moguće je i postojanje razlika u shvatanju poslovnih procesa, naročito u oblasti planiranja i obračuna proizvodnje. Za razliku od mrežne organizacije preduzeća, koja je pogodna za vrlo velika preduzeća, gde se poslovne funkcije i organizacione jedinice ukrštaju u organizacionoj matrici, za mala i srednje velika preduzeća najčešće se primenjuje *hijerarhijska organizacija preduzeća*. Takva organizacija se predstavlja šemom u obliku *korenskog stabla*, od samog preduzeća na vrhu (korenu), preko sektora, službi, odeljenja, radnih jedinica, proizvodnih grupa, sve do elementarnih proizvodnih mesta, već prema tome kako koje preduzeće svojim organizacionim jedinicama daje nazive.

2. Osim vrste proizvodnje organizaciona šema preduzeća zavisi i od više objektivnih faktora: tehnološke opremljenosti, obima proizvodnje, broja za-

poslenih radnika, broja poslovnih funkcija, postojećih kapaciteta, geografske distribucije itd., ali i od subjektivnih shvatanja značaja pojedinih poslovnih funkcija. Svaki korisnik će prema svojim potrebama kombinovati kako krupne poslovne jedinice (sektore i službe) tako i manje radne grupe, svođenjem na pravu meru, čak do nivoa zaduženja pojedinih referenata da obavljaju jednu ili više poslovnih funkcija.

3. Mislimo da bi, u okviru drvoprerađivačke delatnosti, bilo interesantno formirati projekat koji bi utvrdio koliko je u našim preduzećima sličan (ili različit) pristup najvažnijim organizacionim pitanjima, kao što su:

- organizaciona struktura
- sistem obračuna troškova
- način planiranja i analize proizvodnje
- upotreba informacionog sistema
- i to razloženo po njenim najkrupnijim oblastima.

Ekonomika proizvodnje

1. Za razliku od samog proizvodnog procesa, gde su vremenski parametri dominantan predmet optimizacije, najznačajniji faktor za optimizaciju u ekonomskom smislu su **troškovi** preduzeća, gde postoji nekoliko različitih modela obračuna troškova. Sistem obračuna troškova obično prati postojeću organizacionu strukturu, ali moguć je i obratan uticaj, naročito kad se u poslovanje uvodi određeni informacioni sistem koji zahteva nužna prilagođavanja.

Obračun troškova i ostalih tehnokoekonomskih pokazatelja je vrlo značajan segment u okviru ekonomike preduzeća i kapitalna oblast ekonomske nauke, o čemu svedoče tomovi knjiga gde ekonomski stručnjaci daju standardne prikaze, ali izlažu i svoja viđenja problema. Svaki od tri postojeća osnovna modela obračuna, **po standardnim/planskim cenama** (*standard costing*), **po direktnim troškovima** (*direct costing*) i obračun **po marginalnim troškovima** ima svoje prednosti i mane.

2. Dva ključna pojma u obračunu troškova su **nosilac troškova** i **mesto troška**, koji moraju da budu usklađeni i konzistentni u svim fazama proizvodnog procesa.

Mesto troška se, kroz hijerarhijsku strukturu preduzeća, razvija (propagira) od elementarnih organizacionih jedinica, kao što su pojedine mašine ili pojedinačni radnici, sve do vrha stabla, t.j. samog preduzeća.

Nosilac troškova u industriji je **proizvod** koji pokreće proizvodni proces, dok u ostalim delatnostima to mogu biti projekti ili razne vrste usluga. Uz obaveznu šemu *mesta troška* neka preduzeća uvode i *profitne centre*, tamo gde je to moguće i gde ima smisla.

U našoj seriji članaka nećemo se baviti pitanjem obračuna troškova, u računarskom smislu to je tema za rad u oblasti analize poslovanja i 'poslovne inteligencije'. Za nas je u ovom trenutku važan samo pojam **nosilaca troškova**, jer je *dokument* koji ga reprezentuje *istovremeno* i **nosilac operativnog planiranja** u organizaciji proizvodnje. Reč je o 'njegovom veličanstvu' **radnom nalogu**.

Informacioni sistem (IS)

U svetu postoji nekoliko organizacija koje se bave standardizacijom upravljanja proizvodnjom, propisujući pravila rada ili nudeći kompleksan softver, koji pomaže u planiranju, praćenju i obračunu proizvodnog procesa. Danas nema uspešne proizvodnje ako ne postoji informacioni sistem makar i u 'najslabijem' obliku.

Konceptualni modeli informacionog sistema

1. Informacioni sistem je **model poslovnog sistema** implementiran na mreži računara, čija složenost varira od kolekcije nezavisnih programa određene namene do *integralnog informacionog sistema*, koji obuhvata sve poslovne funkcije. Naravno, integralni informacioni sistem je ideal kome treba težiti, ali do kog se teško dolazi. Postoje tri os-

novna pristupa izradi i primeni informacionog sistema:

*Univerzalni integralni sistemi

U svetu i kod nas razvijeni su integralni informacioni sistemi opšteg tipa, koji se primenjuju u raznim oblicima proizvodnje i različitim ekonomskim i društvenim sistemima. To su tzv. *univerzalni ERP sistemi* (**Enterprise Resource Planning**).

Ovi programski sistemi pretenduju na to da su primenjivi u svim oblicima proizvodnje, ne koristeći i ne uvažavajući specifičnosti konkretne proizvodnje, što za posledicu ima da su glomazni, teški za implementaciju, zahtevaju veći broj obučanih ljudi i, ono što je najvažnije, mnogo su skupi i čak navode korisnika na neželjena prilagođavanja.

Najpoznatiji takvi primeri koji se koriste kod nas su SAP i Navision, koji, u varijantama, koštaju od nekoliko desetina hiljada do više miliona evra. Postoje i jeftiniji sistemi (ali za naše prilike još uvek skupi), koji također pretenduju da su 'univerzalni'. Čak su i samo troškovi njihovog uvođenja veliki.

Sistemi koji ne uvažavaju specifičnosti konkretne proizvodnje mogu u primeni imati ozbiljnih problema generalno, ne samo u optimizaciji procesa rada.

*Namenski integralni sistemi

Drugi pristup je izrada celovitog *namenskog ERP sistema* za datu vrstu proizvodnje i date društveno-ekonomske okvire, ili čak potpuno specifičnog ERP sistema za određenog korisnika. U našem slučaju reč je o sistemu koji u svoju osnovu ugrađuje specifičnosti proizvodnje stolarije, nameštaja ili ostalih proizvoda opremanja, što je i najsloženiji oblik poslovnog sistema u oblasti prerade drveta. Ukoliko neko poseduje takav specifičan ERP sistem u oblasti prerade drveta, bilo bi interesantno da ga prezentuje u jednom od sledećih brojeva ovog časopisa.

*Neintegrisani informacioni sistemi

Standardna situacija je, bar kod nas, da preduzeće koristi skup nezavisnih

Ljubaznošću urednika časopisa *DRVO-tehnika* pripremili smo seriju članaka iz oblasti *operativnog upravljanja proizvodnjom*. Članci su, inače, ekstrakt iz knjige *Teorija i praksa programiranja* čiji je autor Miloš Tica, koja će biti objavljena do kraja 2022. godine. Namena ovih članaka, kao i same knjige, je da:

– *Informatičare (projektante i programere)*, koji učestvuju u izradi informacionih sistema i programa u oblasti proizvodnje, upozna sa osnovnim elementima proizvodnih sistema u oblasti operativnog upravljanja.

– *Mlađe inženjere drvotehnike*, koji se bave operativnim upravljanjem u proizvodnji, upozna sa algoritamskim metodama i tehnikama kojima se rešavaju problemi upravljanja.

Posebna pažnja posvećena je problemima *raspoređivanja aktivnosti* u smislu optimizacije proizvodnih procesa: **Raspoređivanje aktivnosti** (*scheduling*) je organizacija većeg broja proizvodnih zadataka sa ciljem postizanja njihovog najboljeg protoka u odnosu na kriterije koji imaju **vremensku** dimenziju ili konotaciju.

namenskih programa koji vode određene poslovne funkcije, najčešće objedinjenih oko programa za finansijsko, materijalno i pogonsko računovodstvo. Osnovnim programima dodaju se i specijalizovani programi posebne namene, koji, na pojedinačnom nivou, također mogu biti skupi.

Na primer, 'Adulo-Fen', nemački program za konstrukciju prozora i lansiranje radnih naloga za njihovu proizvodnju, u skraćenoj verziji košta oko 20.000 EUR.

Kad je u pitanju *optimizacija proizvodnih procesa*, koja je u ovom tekstu osnovni predmet našeg interesovanja, principijelno je moguća izrada namensnog programa. Ipak, kod nekih (možda i većine) stručnjaka iz oblasti prerade drveta postoji čak *izvesnost* da takav program nije u domenu realnosti, naročito u slučaju pojedinačne proizvodnje.

2. Za izradu celovitog namenskog informacionog sistema potrebno je ekspertsko znanje o proizvodnom sistemu pretočiti u 'formalno' znanje, t.j. jedino 'znanje' koje razumeju sredstva automatizacije. Proces formalizacije počinje od savremenog naučnog/teoretskog pogleda na datu oblast (prerada drveta), da bi kroz praktično znanje koje poseduju rukovodioci i stručnjaci preduzeća prešao u *model* konkretnog proizvodnog sistema.

Najkraće rečeno, *formalno znanje* predstavlja jasnu i preciznu definiciju svih *subjekata, objekata, procesa, događaja, odnosa i funkcija* koji postoje u poslovnom sistemu. Formalna definicija proizvodnog procesa je osnova razvoja kvalitetnog informacionog sistema. *To posebno važi za funkciju optimizacije proizvodnog procesa prema brojnim i različitim kriterijima.*

3. Iako izgleda logično i normalno da je informacioni sistem objedinjavajući sistem upravljanja proizvodnjom u praksi je situacija sasvim drugačija. Mnoga preduzeća u industriji prerade drveta

imaju *savremena* tehnička sredstva, t.j. savremenu tehnologiju u domenu proizvodnih mašina, ali na žalost, većina nema kvalitetan upravljački informacioni sistem, čime se u velikoj meri degradira i savremena tehnologija. Pojedina preduzeća se vrlo retko odlučuju da samostalno uđu u proces izrade informacionog sistema, jer izrada savremenih IS zahteva razvojne timove koji poseduju raznorodna znanja i značajna materijalna i finansijska sredstva koja bi podržala razvoj.

Intuitivno gledano, čini se da je, *bar kako mi informatičari mislimo*, u uslovima složene proizvodnje i društvenih odnosa kod nas i u svetu informacioni sistem *sine qua non* i da bez njega nema dobre perspektive ne samo za razvoj, nego i opstanak preduzeća. Uvođenje IS je kasno samo za preduzeća koja su prestala sa radom. Za preduzeća koja još uvek rade važi pravilo 'Što pre to bolje'!?

Računarska podrška upravljanju proizvodnim procesima

Kao podrška savremenom projektovanju (dizajniranju) proizvoda i upravljanju proizvodnim procesima razvijeni su hardverski i softverski sistemi koji se mogu podeliti u nekoliko važnih konceptualnih kategorija:

CAD – Computer Aided Design **Projektovanje proizvoda** uz pomoć:

- univerzalnih programa za dizajn (Autocad...)
- namenskih programa (Adulo-Fen...)

CAE – Computer Aided Engineering **Proračun** uz pomoć računarskih programa (Konačni elementi...)

CAM – Computer Aided Management **Upravljanje procesom** uz pomoć računara. Značajne komponente ovog sistema su:

- automatsko prikupljanje i obrada podataka sa proizvodnih mesta (SCADA)

- numeričko (programsko) upravljanje mašinama (NC/CNC)
- automatsko obeležavanje proizvoda i delova proizvoda
- automatizacija internog transporta
- automatizacija skladišnih tokova

CAP – Computer Aided Planning
Planiranje i optimizacija proizvodnih procesa uz pomoć računarskih programa (naša osnovna tema).
 TQM – Total Quality Management
 Računarski objedinjene sve vrste **kontrole kvaliteta** proizvoda i obavljanja proizvodnih procesa.

CAA – Computer Aided Analysis
Analiza poslovanja uz pomoć analitičkih sistema ('poslovna inteligencija').

CIM – Computer Integrated Manufacturing

Integrisano upravljanje proizvodnjom obuhvata sve ili samo prihvatljiv izbor nekoliko od navedenih koncepta.

Tri domena upotrebe informacionih sistema

1. Moć hardvera, komunikacionog sistema, sistemskog softvera, sistema za upravljanje bazama podataka, raznih programskih alata i interneta podigla je nivo upotrebe informacionih sistema. Brzina procesora na običnom lap-topu danas ide preko 3 GHz, veličina glavne memorije do 128 Gb, a količina brze eksterne memorije (SSD) i do 1 Tb, što se ubrzano menja. Sve to je omogućilo korišćenje informacionih sistema na vrlo visokom nivou (prelazak kvantiteta u kvalitet) i otvaranje 'informacione kapije' u tri domena (univerzuma):

Prvi domen: OLTP – On-Line Transaction Processing

On-line unos, pretraživanje i transfer podataka obezbeđuju istovremeni rad ogromnog broja korisnika. Real-time je odavno prevazišao neka teško zamislive granice. Vizuelna komunikacija između korisnika računarske mreže je gotovo realna.

Drugi domen: OLAP – On-Line Analytical Processes

Ogromne baze podataka su prerasle u skladišta podataka, mehanizmi pretraživanja podataka obezbeđuju realan data-mining kao osnovu za donošenje poslovnih odluka. Vizuelna prezentacija rezultata je nužan oblik njihovog prikaza. Sve skupa to čini deo 'poslovne inteligencije', savremenog nivoa korišćenja računara u okviru široke oblasti koja se zove 'veštačka inteligencija'.

Treći domen: Distribuirana obrada podataka

Internet je omogućio eksploziju primene računara u poslovnim sistemima. Globalni (cloud/oblak) sistemi preuzimaju kontrolu upravljanja nad programima i bazama podataka, omogućavajući korisnicima pristup resursima sa bilo koje tačke na svetu. Pri tome oslobađajući programere i administratore sistema od brojnih složenih funkcija obezbeđenja sigurnosti i oporavka podataka i programa, zaštite privatnosti pristupa, kao i ostalih, u računarskom smislu, administrativnih poslova. ■

Irkom

IRKOLIN GOLD
PREMAZ ZA DRVO
 *SA VOSKOM

ŠTITI DRVO 7-10 GODINA

- VODO - ODBOJAN
- UV OTPORAN
- ZA SVE VREMENSKE USLOVE
- TRAJNO ELASTIČAN PREMAZ

**THINK
WEINIG**

Rondamat 1000 CNC: potpuno automatsko oštrenje alata sa najvišom preciznošću

Posle mnogo decenija iskustva sa ručnim mašinama za oštrenje, potpuno automatski Rondamat 1000 CNC je WEINIG-ova prva CNC mašina za oštrenje alata. Novi Rondamat ispunjava najviše zahteve kada su u pitanju alati za ponovno oštrenje i brušenje u novim konturama oštrice. U vezi sa WEINIG Sistem Plus-om, svi relevantni procesni koraci su povezani: od kreiranja profila u CAD-u, do završne obrade i merenog alata.

R1000.weinig.com

Nova generacija blanjanja i profilisanja Powermat 700

- Inovativna tehnika za minimalno vreme pripreme
- Jedinstven komfor rukovanja za siguran i precizan postupak podešavanja
- Optimalna pristupačnost i vidljivost za najvišu sigurnost
- Pažljivo korišćenje resursa za visoku energetska efikasnost

powermat.weinig.com

WEINIG NUDI VIŠE

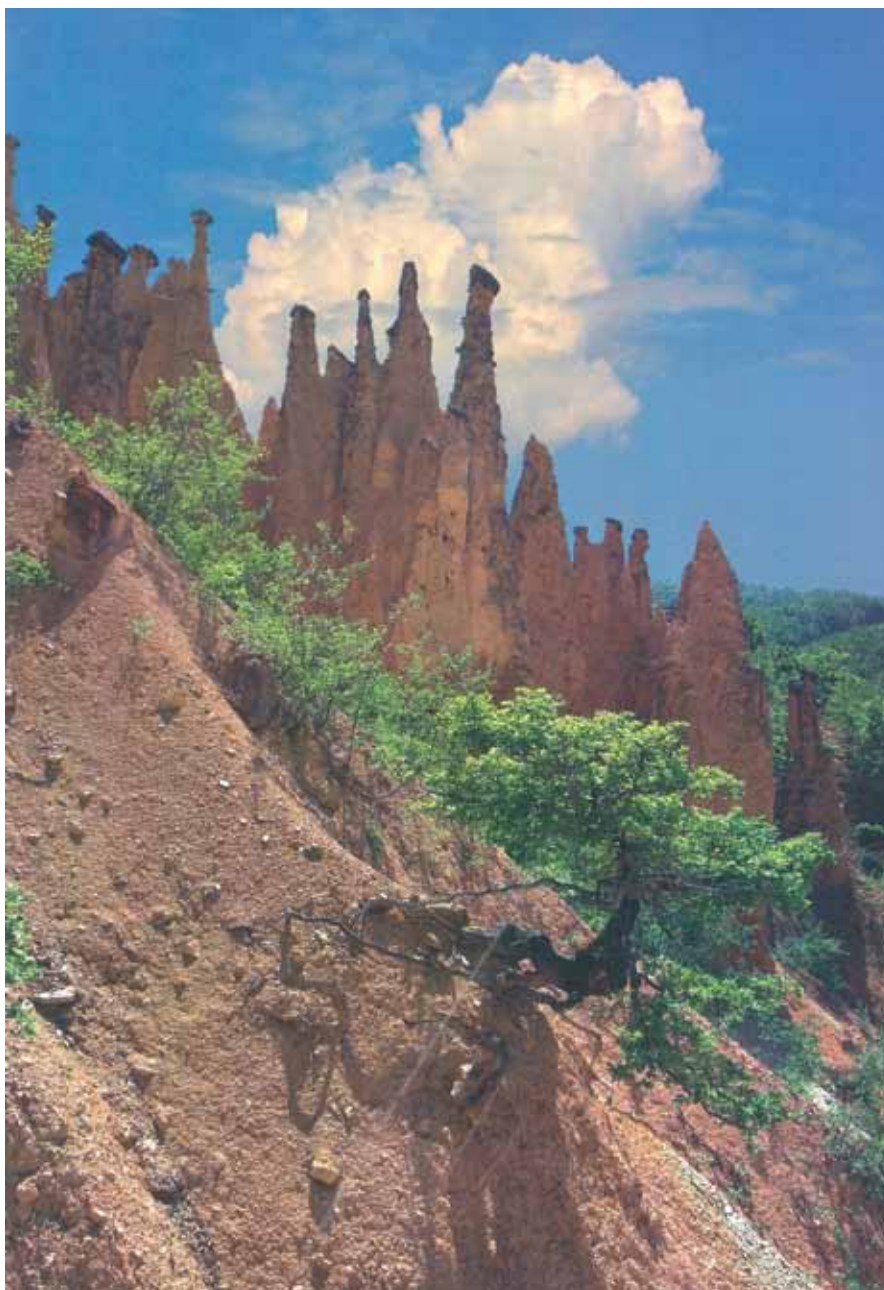

MW GROUP SCG doo, Čupićeva 3/1, 37000 Kruševac
Tel.+381 (0)37 445 070, (0)37 445 075, (0)37 445 077
Fax.+381 37 445 070
E-mail: mwgroupscg@mts.rs, www.mwgroup.rs

Hod okamenjene kolone

Na ogoljenoj padini su vetar, kiše i bujice tokom nezamislivo dugog vremena spirali rastresito zemljište. Nekom đavoljom igrom na rastresitom zemljištu su se našle i teške andezitne ploče. One su pritiskale sipljivo zemljište pod sobom i nisu dozvoljavale erozivnim silama da ga speru. Vreme je prolazilo, a neobični stubovi su polako rasli. Ljudi su od davnina izbegavali sablasne stubove, pa kako nisu mogli da objasne njihov nastanak, ispredali su legende. Po jednoj od njih, varoš su napravili đavoli od razrušenih crkava. Zanimljivo je da se u njenoj neposrednoj blizini nalaze temelji crkve kojoj meštani ne znaju poreklo. Po drugoj priči, đavoli su u pomenutoj crkvi želeli da venčaju brata i sestru. Neka sila je htela da spreči greh, pa je okamenila svatove. Treća priča govori o dve kolone svatova koji su pošli po istu devojku u istu crkvu, pa ih je sila okamenila. Zanimljivo je da se kada se sa brda posmatra prizor, vide dve kamene kolone koje se susreću. Postoje priče o đacima i đavolima koji su se kladili, pa su đaci nadmudrili đavole i oni su se okamenili. I pomenimo još priču o surovom agi koji je okamenio neposlušnu raju. Meštani tvrde da se sablasne kolone kreću, što je delimično tačno. Kada povremeno sa okamenjene piramide padne teška andezitna ploča, kiša i vetar spiraju piramidu „bez kape“, a na mestu gde je kapa pala stvara se nova figura. Naravno, to je vremenski proces koji daleko nadmašuje ljudski vek. Voda što spira vegetaciju sa padine je crvena od velikih primesa gvožđa, ali je i visokoalkalna, pa se ne koristi za piće. Meštani, a sve češće i turi-

Jug Srbije poznat je po mineralnim i termalnim vodama, pa se jedna prostrana regija u tom delu naziva Toplica. Na krajnjem jugu Toplice, na obroncima planine Radan, postoje izvori koji su izrazito mineralni i u njihovoj neposrednoj blizini nema nikakvog rastinja. Tamo gde nema rastinja javlja se erozija, a ona uvek stvara vragolaste pejzaže.

sti, dolaze po tu vodu, jer je navodno dobra za kožu i za ispiranje usta. Crvena voda je srednjovekovnim rudarima Sasima bila pokazatelj da u blizini ima dosta gvožđa, pa su pored potoka još vidljiva dva stara rudnika. Danas rudnici ne rade, mračne sile ne plaše ljude, a Đavolja varoš je postala zanimljivo odredište.

Crvena voda

Od regionalnog puta Kuršumljaja-Merdare vodi asfaltni put, uzan i oštećen. Tu, kod poslednjih seoskih kuća počinje atraktivna pešačka staza, koja je nedavno i osvetljena. Staza je dugačka oko 1200 metara i vodi uz potok, često premošćen malim drvenim mostovima. Staza nastavlja kroz baj-

koliku šumu, pored napuštenih saskih rudnika i vrela iz kojih izbija đavolska crvena boja. Sve to bledi pred nestvarnim prizorom varoši, koju su, slažu se mnoge legende – podigli đavoli. Da bi posetioci bolje sagledali varoš, postavljena su dva vidikovca, a preko suvog korita kojim povremeno zatutnje bujice, podignut je most. Đavolja varoš se menja sa dnevnim svetlom i godišnjim dobom. Jutarnje svetlo pojačava njene obrise, tvrdo podnevno sunce ističe do maksimuma strukturu sabijenog materijala, a na zalasku se pojačava crveni kolorit. Kiša i vetar najbolje oslikavaju njeno đavolsko poreklo sablasnim kotrljanjem vode i kamenčića oko okamenjenih svatova. Inače, meštani tačno znaju ko je ko u toj okamenjenoj koloni. Kako je pop ostao bez kape, realno se može očekivati da će nekad svatovi ostati i bez njega. Raznolikost Đavolje varoši najbolje mogu da sagledaju učesnici foto-kolonije, koja se tu godinama održava.

Za organizovane grupe obično se upriliči ručak na izletištu koje se nalazi na početku pešačke staze. To je najbolje mesto da se otkriju izuzetna kulinarska umeća i gostoljubivost žitelja tog dela Srbije. Naime, za Topličane se kaže da gostima iznesu sve što ima-

ju od hrane u kući, a to znači da je sto prepun. Za mnoge goste je najveće iskušenje čuvena toplička zdravica. Domaćin nazdravi jednom od gostiju čašom rakije od jedan deci i popije je naskap. Gost nazdravi nekom drugom i on okrene punu čašu. Zdravice se produžavaju dok se ne napravi bar jedan krug.

Tuga šljiva

Desetak kilometara severnije vode su prošle kroz blagotvornije slojeve i izbile kod sela Prolom. Te vode su niskomineralizovane, sa velim brojem minerala u malim količinama i imaju izraženo prirodno diuretičko i bakteriostatno dejstvo. Pogodne su pri lečenju bubrega, mokraćnih kanala, organa za varenje, perifernih krvnih sudova, vanzglobnog reumatizma i bolesti kože. Banjski tretman obuhvata kure lekovite vode koja se pije, hidroterapiju, elektroterapiju, kinezi terapiju, ručnu masažu i peloidoterapiju, odnosno lečenje lekovitim blatom. Banja Prolom je banjsko, ali i klimatsko lečilište, sa dobrim smeštajnim kapacitetima, pa je posećena tokom cele godine. Pored Đavolje varoši, u neposrednoj blizini banje nalazi se i crkva brvnara, po-

svećena svetom knezu Lazaru. To je jedina takva crkva u Toplici, a zanimljiva je zbog šljiva koje rastu pored nje i povijaju se uvek u istom smeru. S vremenom se stare šljive osuše i padnu, a nove izrastu, povijajući se na isti način. Jedino objašnjenje za tu neobičnu pojavu nudi legenda nastala posle Kosovskog boja. Po predanju, vojska iz topličkog kraja se pred boj okupila na pričest pred crkvom brvnarom. Posle pričesti napravili su šest krugova oko crkve i otišli na Kosovo. Priča se da su majke i mlade snaše danima čekale pred crkvom vojsku, krivile vratove, ali se sa Kosova niko nije vratio. Od tog vremena se šljive koje rastu pored crkve povijaju u smeru kojim je vojska obilazila crkvu, a žene krivile vratove. Šljive koje rastu dalje od crkve sasvim su obične. Posetiocima Prolom banje koji požele da vide nešto više, preporučuje se poseta obližnjoj Kuršumliji, gde se nalaze prve dve značajne zadužbine srpskog vladara Stefana Nemanje. To su crkve posvećene Bogorodici i svetom Nikoli. Po predanju su od olovnog krova crkve svetog Nikole pravljeni kuršumi, pa je naselje dobilo ime Kuršumlija.

Tekst i fotografije: Dragan Bosnić

Planeta Zemlja nije u mogućnosti da za godinu dana prirodno reprodukuje ono što njeni stanovnici za isti period potroše.

EKOLOŠKI DUG život izvan granica prirode

Čovečanstvo trenutno koristi 75 odsto više resursa od onoga što ekosistemi mogu da regenerišu za godinu dana. Drugim rečima, trošimo 1,7 planeta, iako nam je na raspolaganju samo jedna. To nam govori da se nismo osvestili i nismo prihvatili činjenicu da trošimo više resursa nego što zemlja može da obnovi u jednoj godini.

Evropska unija ima nesrazmeran uticaj na resurse planete jer samo 7% stanovništva EU potroši skoro 20% globalnog biokapaciteta.

Čovečanstvo je do 28. jula 2022. godine potrošilo sve prirodne resurse koje Zemlja može da proizvede za godinu dana i time ušlo u „ekološki dug“, dva dana ranije nego prošle godine, upozorila je organizacija „Global footprint Network“. Granica prekoračenja resursa Zemlje u poslednjih 50 godina znatno se pomerila, jedino je 2020. godine bila optimalna, zbog manjeg trošenja resursa usled pandemije.

Svetski dan **ekološkog duga** je 2022. godine najbolji rezultat još od 2005. godine. To je veliki pomak, jer je najranije u ekološki dug planeta ušla upravo prošle 2021. godine 29. jula.

Ekolozi su izračunali godišnju granicu dozvoljenog korišćenja resursa naše planete, a tu granicu ljudi stalno i sve više narušavaju. Metoda koju koriste naučnici omogućava da se precizno izračuna dan u godini od kojeg Zemlja više neće moći da obnavlja resurse koje je upotrebio čovek i kada će ljudi nastaviti da uništavaju svoju životnu sredinu.

Čovečanstvo trenutno **korišti prirodne resurse 1,75 puta brže** nego što ekosistemi planete mogu da ih obnove. Ekološki otisci skoro svih zemalja Jugoistočne Evrope su iznad globalnog proseka.

Podaci za 2022. godinu pokazuju da Slovenija ima najveći nacionalni ekološki dug u regionu, jer je njen datum bio 18. april; Crna Gora je svoj kredit potrošila 17. maja, a Hrvatska i Bosna i Hercegovina 29. maja.

Korišćenje resursa je nešto održivije u Bugarskoj, čiji je datum ove godine

bio 9. jun. Zatim je išla Rumunija, 11. juna, pa Turska, 22. juna. Ekološki dug Severne Makedonije bio je 6. jul, dok u Albaniji datum ekološkog duga pada najkasnije u regionu, 3. novembra.

Izračunato je da 2022. godine u Srbiji nacionalni Dan ekološkog duga bio 8. jula. To konkretno znači da svi resursi koji se koriste posle toga nisu u balansu sa ekosistemima.

Na globalnom nivou, Katar je ovaj dan obeležio pre svih, 10. februara, dok je Benin najbliži obnovljivom korišćenju resursa, jer će Dan ekološkog duga obeležiti 26. decembra.

Dugoročna neodrživost održivog razvoja

Uz činjenicu da čovečanstvo trenutno **korišti prirodne resurse 1,75 puta brže** nego što ekosistemi planete mogu da ih obnove i da su sve više ugroženi resursi na planeti Zemlji, svet se ubrzano kreće putem pogubnosti.

Država	dan ulaska u ekološki dug 2019	dan ulaska u ekološki dug 2020	dan ulaska u ekološki dug 2021	dan ulaska u ekološki dug 2022
Slovenija	april 27	april 26	april 30	april 18
Grčka	maj 20	maj 19	maj 22	maj 21
Kipar	jun 8	jun 8	maj 21	maj 31
Crna Gora	jun 12	jun 12	maj 23	maj 17
Hrvatska	jun 1	maj 31	jun 6	maj 29
Bugarska	jun 22	jun 22	jun 10	jun 9
Turska	jun 27	jun 26	jun 16	jun 22
BiH	–	jun 10	jun 17	maj 29
Rumunija	jul 12	jul 11	jun 21	jun 11
S. Makedonija	–	jul 22	jul 10	jul 6
Srbija	–	jul 18	jul 31	jul 8
Albanija	–	oktobar 24	oktobar 12	novembar 3
Svet	jul 29	avgust 22	jul 29	jul 28

Ekološki otisak je nivo potrošnje prirodnih resursa veći od prirodne produkcije i ilustruje kako ljudski zahtevi za prirodnim resursima postaju sve veći i neodrživi. Evropska unija, recimo, ima nesrazmeran uticaj na resurse planete – sa samo 7% globalnog stanovništva, Evropska unija potroši skoro 20% globalnog biokapaciteta. Drugim rečima, potrebno je 2,6 planeta da bi se zadovoljile godišnje potrebe stanovnika Evropske unije, što je mnogo više od prosečnog svetskog ekološkog otiska od oko 1,7 planeta, a to je jasan znak da se svet ubrzano kreće putem neodrživosti.

Samo retki i najčešće društveno nemoćni čuju njen jecaj i s vremena na vreme bolnu kuknjavu. Većinu ne zanima ju teškoće naše planete, uništavaju je nemilice i nije ih briga kako će živeti naši potomci...

Praksa održivog razvoja i racionalnog korišćenja resursa, dugoročno se potvrđuje kao neodrživa, pa će to za čovečanstvo biti jedan od najvećih izazova i problema u budućnosti... Svetska populacija sisara, ptica, vodozemaca, gmizavaca i riba **za pola veka je u proseku smanjena za dve trećine**, pokazuje izveštaj o stanju planete 2020. godine. Na drugoj strani industrijska proizvodnja domaćih životinja potrebnih za ishranu rastućeg broja stanovnika, višestruko se povećava...

Već smo pisali da je među teoretičarima koji su se bavili izučavanjem stanovništva na planeti Zemlji posebno kritikovan osnivač demografije Tomas Robert Maltus i njegova teorija čiji su pogledi na dinamiku stanovništva bili katastrofični. Maltus je pre više od dva veka predviđao da će stanovništvo rasti po eksponencijalnoj stopi, dok će ponuda hrane rasti znatno sporije, po linearnoj stopi. Zato će se, po njegovom mišljenju, u budućnosti pojaviti nestašica hrane i glad, čije će posledice biti katastrofalne po ljudski rod. Maltus je smatrao opravdanim da se broj stanovnika planete Zemlje drži pod kontrolom ratovima, a govorio je i o epidemijama...

A stanovništvo planete Zemlje je premašilo 7,6 milijardi ljudi. U skladu s procenama UN-a, ova brojka nastavlja da raste i do 2100. mogla bi dostići 11,8 milijardi. Za proteklih 200 godina broj stanovnika na našoj planeti je porastao za 6 milijardi. Pre nešto više od dva veka, tačnije 1800. godine na Zemlji je živela 1 milijarda ljudi; 1930. godine 2 milijarde; 1987. godine 5 milijardi; a 2017. godine 7,6 milijardi ljudi.

Pored prirodnog prirasta i činjenice da se na planeti Zemlji svake sekunde rodi petoro, a umre troje ljudi, na prirast stanovništva utiče i prosečna dužina života stanovnika naše planete, koji je u proteklih pet decenija uvećan za 15 godina i sada u proseku dostiže 68 godina za žene i 64 za muškarce.

Povećanje svetske populacije zahteva i povećavanje životnog prostora. Krče se šume, asfaltiraju plodne oranice, degradira priroda i uništavaju ekosistemi... Naučnici upozoravaju da najveći problem na planeti neće biti nedostatak životnog prostora, već nedostatak resursa.

Podsećamo, planeta Zemlja je 2020. godine u **ekološki dug** ušla više od tri nedelje kasnije u odnosu na 2019. godinu, jer je pandemija Covid-19 smanjila ljudske aktivnosti i potrošnju resursa, a dan **ekološkog duga** je 2022. godine stigao 28. jula, što je najbolji rezultat još od 2005. godine.

Znači, do datuma ulaska u **ekološki dug** čovečanstvo potroši više nego što ekosistemi planete Zemlje mogu u godini dana da obnove.

Samo 7% stanovnika EU potroši skoro 20% globalnog biokapaciteta

Koliko Evropska unija ima nesrazmeran uticaj na resurse planete pokazuje činjenica da samo 7% globalnog stanovništva EU potroši skoro 20% globalnog biokapaciteta. Drugim rečima, potrebno je 2,6 planeta da se zadovolje godišnje potrebe stanovnika Evropske unije, što je mnogo više od prosečnog svetskog ekološkog otiska od oko 1,7 planeta, a to je jasan znak da se svet ubrzano kreće putem neodrživosti.

Do 2045. godine planeta će imati 9 milijardi stanovnika i glavni problem će biti nedostatak osnovnih životnih namirnica, vode i hrane. Cena energije, sirovina, vode i hrane biće u svakodnevnom porastu. Loša strategija za ravnomerni razvoj i raspodelu resursa uticaće na povećanje broja siromašnih i gladnih. Održivi razvoj i racionalno korišćenje resursa biće jedan od najvećih izazova i problema u budućnosti, upravo zato što se koncept i praksa održivog razvoja pokazuju neodrživim. Već danas 13% stanovništva nema pristup čistoj vodi za piće, a zbog ekonomskih kriza i neravnomernog razvoja oko 14% ljudi živi ispod granice siromaštva.

Dakle, glavni problem nije i neće biti nedostatak životnog prostora, već nedostatak osnovnih životnih namirnica i činjenica da planeta Zemlja nije u mogućnosti da za godinu dana prirodno reprodukuje ono što njeni stanovnici za isti period potroše... ■

Visokotehnološki strojevi i linije

- Rotoles strojevi za kalibraciju
- Linije za ljepljene grede i nosače
- Linije za CLT Panele
- Linije za uzdužno spajanje
- Linije za blanjanje profiliranje i sortiranje
- Transporteri / mehanizacija
- Specijalni strojevi / linije
- Linija za proizvodnju Bačava
- Inženjering / kompletna rješenja

U 55 ZEMALJA SVIJETA
2810 USPJEŠNO IZVEDENIH PROJEKATA
1390 ZADOVOLJNIH KUPACA

LEDINEK
www.ledinek.com

Ledinek Engineering d.o.o
Slivniška cesta 18
2311 Hoče, Slovenija
tel: +386 2 61300 63

Proizvodnja CLT ploča uskog formata prilika za mala i srednja preduzeća

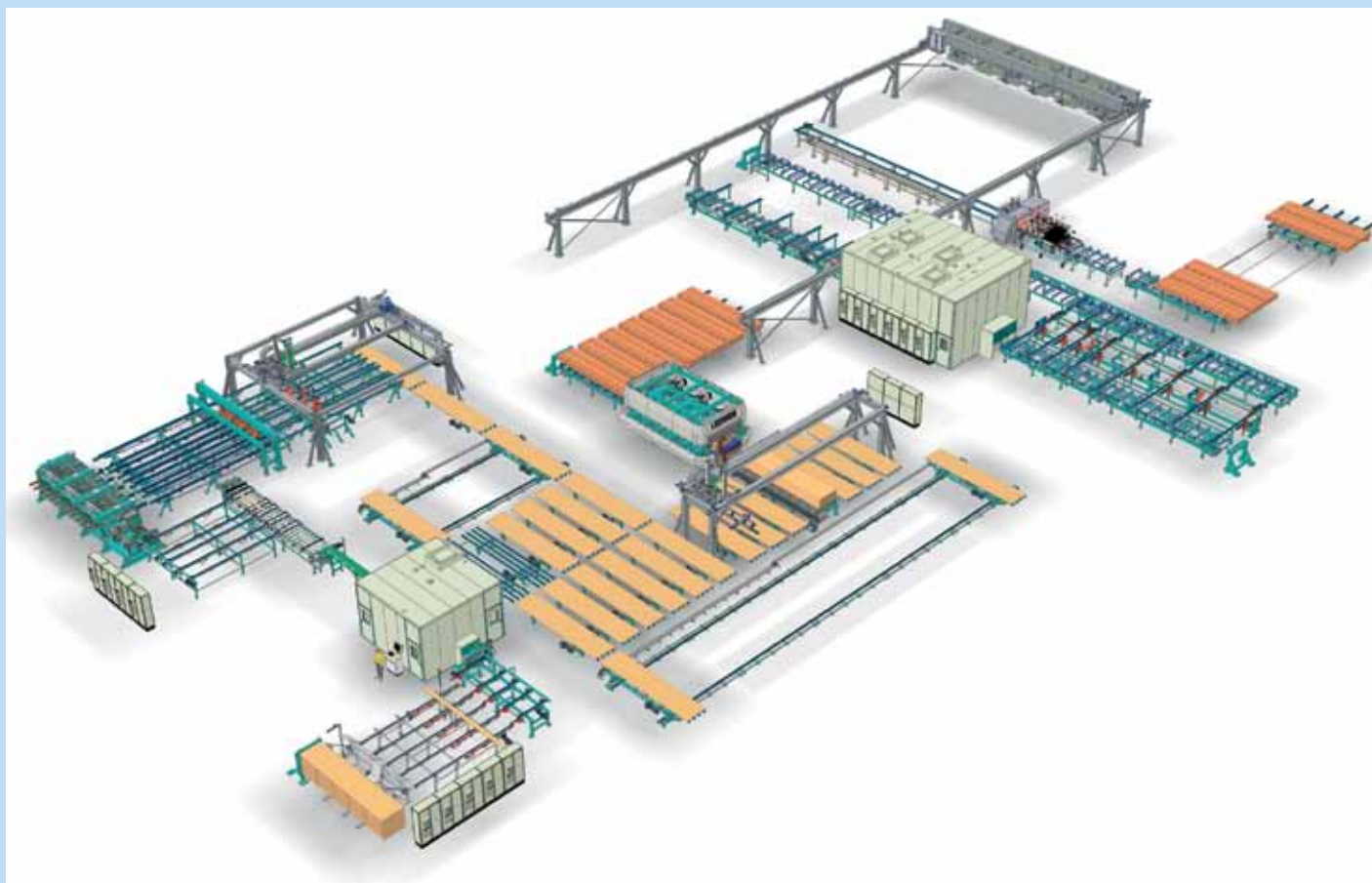
S razvojem automatske prese za automatizovanu proizvodnju zidnih i plafonskih elemenata od poprečno lameliranog drveta uskog formata, LEDINEK je ušao u segment opreme za proizvodnju uskih CLT ploča. Presa radi na bazi hibridnog pritiska. Sila se postiže kombinacijom sile preko vretena s električnim pogonima i sile pritiska koju stvara komprimirani vazduh. Pesa omogućuje automatsku proizvodnju CLT segmenata u industrijskim razmerama u proizvodnim prostorima proizvođača te jednostavnu, brzu i efikasnu konstrukcijsku montažu objekata zahvaljujući montažnim elementima.

Na temelju navedenog LEDINEK je nedavno razvio i realizovao kompletnu automatsku proizvodnu liniju za CLT ploče uskog formata. Proizvodna linija je namenjena ma-

njim i srednjim preduzećima zainteresovanim za ulazak na CLT tržište.

Glavna prednost linije je mogućnost presovanja panela dužine daski u paketima, a zatim zupčasto spajanje celih CLT panela u odgovarajuće dužine posebnom FJ blok presom. To daje mnoge mogućnosti i smanjuje ulazne cene jer nema potrebe za zupčasto spojenim lamelama, a hladna CLT presa je duga samo 6 metara.

Proizvodnju možete započeti s ograničenim sredstvima, a kasnije je modularno nadograditi na automatizovanu i povećati kapacitet linije. S potpuno opremljenom verzijom možete lako postići obim proizvodnje do 100 m³ po smeni. Takva verzija linije je stavljena u pogon u Portugaliji krajem prošle godine.

PODACI O PROJEKTU

Broj operatera: 5

Način proizvodnje CLT - hladno presovanje

Ljepilo: PUR za CLT + Hotmelt za poprečne i uzdužne ploče
(poluproizvod za CLT tortu omogućuje potpuno automatsko rukovanje)

GLAVNE KOMPONENTE LINIJE

BLANJALICA LAMELA (MULTIPLAN)

PRESA ZA PLOČE (Z-PRESS 6)

CLT PRESS (XM-PRESS 6)

CNC PORTALNI CENTAR (HUNDEGGER)

FJ PRESS (BLOK PRESA)

ZAVRŠNO BLANJANJE (SUPERLES)

Sve su Drine ovog sveta krive; nikada se one neće moći sve ni potpuno ispraviti; ali nikada ne smemo prestati da ih ispravljamo, rekao je Ivo Andrić.

Rekao sam istinu, al' je Drina još više kriva

Stara srpska poslovice veli: *Ko istinu gudi, guda lom ga po prstima biju...* A u novije vreme ko napiše, pa još potpiše, neku istinu, dobije ozbiljnu pretnju i još ponešto... Kome ovde treba istina?

Nakon teksta pod naslovom **Raspodela sirovine iz državnih šuma pod velom tajni** objavljenog u prethodnom izdanju časopisa *DRVO-tehnika*, u ponedjeljak 11. 07. 2022. godine, noću između utorka i srede, dakle između 12. i 13. jula, oko ponoći, dugo je zvonio moj fiksni telefon. I kad sam se bunovan javio stigla je pretnja... U sredu 13. jula pre 8 časova obavestio sam UNS i MUP. Skoro istovremeno su reagovali UNS i NUNS. Uz poštovanje i zahvalnost prenosim njihova identična saopštenja od 13. odnosno 14. jula 2022. godine.

Hvala im što su još uvek na tom putu. Hvala i većem broju šumarskih inženjera, drvoprerađivača i proizvođača namštaja, profesora, kolega, prijatelja i poznanika, kao i onih

koje ne poznajem što su mi se javljali, što su me podržali, ohrabрили i upozoravali...

Iz MUP-a su mi tog jutra rekli da će me ubrzo zvati, ali pošto poziva nije bilo, ponovo sam zvao i uveče 15. 07. 2022. lično sam otišao da prijavim pretnju i ugrožavanje života. Još nekoliko puta sam odlazio na razgovore u MUP, a paralelno su reagovali i iz javnog tužilaštva...

A šta sam to pisao u julsom izdanju časopisa *DRVO-tehnika*? Pa istinu sam pisao, odgovorno to tvrdim i u naslovu ovog teksta. Pisao sam o problemima raspodele drveta iz državnih šuma Srbije, pisao ono što svi iz ove branše znaju, ono što je već negde bilo objavljeno, ono o čemu su me često drvoprerađivači obavestavali, valjda zato što je ta tema već godinama bila česta u časopisu *DRVO-tehnika*.

Istina je šumarstvo i drvna industrija su u jednom repro lancu, tehnološki naslonjeni jedni na druge, vezani kao no-

18g1 УДРУЖЕЊЕ
НОВИНАРА
СРБИЈЕ

Urednik časopisa *DRVOtehnika* Dragojlo Blagojević dobio je pretnje smrću putem telefonskog poziva u noći između utorka i srede, 12. i 13. jula. Pretnje su usledile nakon objavljivanja julske broja časopisa u ponedjeljak, saopštili su Udruženje novinara Srbije i Nezavisno udruženje novinara Srbije.

„Dragojlo ti si? Jel to onaj pokojni, što je umro pre godinu. A nije, nije, tek će umreti“, poručio mu je muški glas, upozoravajući ga da će tek videti ko je. Na Blagojevićevo insistiranje da se predstavi, muškarac je rekao da se zove Stanko Vasić, što je, prema oceni novinara, verovatno lažno ime. On pretpostavlja da pretnje imaju veze sa tekstom pod nazivom **„Raspodela sirovine iz državnih šuma pod velom tajne“**, koji je objavljen u broju 75 časopisa *DRVOtehnika* u ponedjeljak, 11. jula, kaže se u saopštenjima NUNS-a i UNS-a.

Kako se navodi, u pomenutom tekstu Blagojević piše kako „šumarski moćnici drvo preprodaju po duplo većim cenama, a država sve to dugo toleriše ili podstiče“, kao i da raste izvoz drvnih sortimenata, a „domaći drvoprerađivači imaju velikih problema u snabdevanju sirovinom, otpuštaju radnike, uvoze sirovinu i imaju daleko veće troškove proizvodnje, a sve se to odražava na tržište i džep krajnjeg kupca“.

„To je ozbiljna pretnja koje se ne izriče tako lako, posebno zbog toga što sam siguran da je zbog teksta koji sam napisao. Naravno da se osećam ugroženim, zbog čega sam morao i da se sklonim. Dobio sam puno poziva od ljudi iz drvne industrije koji su mi pružili podršku zbog napisanog teksta i pretnje koju sam dobio“, rekao je Dragojlo Blagojević za 'SafeJournalists' mrežu i dodao da je pretnje prijavio policiji, preneli su UNS i NUNS.

Dodaje se da ovo nije prvi put da Blagojević dobija pretnje. Na isti način, u januaru 2020. godine, prema njegovim rečima, pretio mu je v.d. generalni direktor Javnog preduzeća „Srbijašume“ Igor Braunović. Braunović je kasnije rekao da nije on uputio pretnje. Taj proces još uvek traje.

„Mreža SafeJournalists, koja predstavlja više od 8.200 medijskih profesionalaca na Zapadnom Balkanu, najoštrije osuđuje pretnje upućene Blagojeviću i poziva policiju i tužilaštvo da brzo reaguju, pronađu i sankcionišu osobu koja je pretila novinaru. Takođe zahtevamo od nadležnih da razreše prethodne pretnje. Smatramo da taj proces predugo traje. Svaki napad na novinare je napad na javni interes, demokratiju i prava svih građana“, zaključuje se u saopštenjima NUNS-a i UNS-a.

kat i meso, pa u tom smislu njihova saradnja bi morala biti bliska i korektna. Problemi su im slični, a ciljevi im, gledano dugoročno, ne bi trebalo da budu bitno različiti. I pored toga problemi se kumuliraju, a rešenja odlažu. Istina je da su šumari i drvoprerađivači uvek u nekom nepotrebnom konfliktu i uvek je u pitanju raspodela sirovine iz državnih šuma. Takođe je istina da šume Srbije nemaju kapacitet da podmiru permanentan rast potražnje za sirovinom jer su kapaciteti prerade drveta znatno veći od etata. Upravo zato bi bilo neophodno da raspodela sirovine iz državnih šuma bude transparentna i da se poštuju kriteriji raspodele koji se, nažalost ignorišu.

Tačno je da se drvoprerađivači širom Srbije permanentno žale zbog neredovne isporuke sirovine, zbog nepoštovanja ugovora, zbog korupcije i činjenice da trupce i druge drvene sortimente, po cenama šumarskih preduzeća, dobijaju trgovci koji nemaju ni proizvodni kapacitet niti jednog zaposlenog, a onda drvenu sirovinu po duplo većim cenama preprodaju drvoprerađivačima. Žalili su se zbog netransparentne raspodele sirovine i permanentnog rasta izvoza trupaca, zbog činjenice da su neke firme prisiljene da u nedostatku sirovine obustave rad, da trupce kupuju od nakupaca, da ih uvoze ili otpuštaju radnike...

Naveli smo i nekoliko primera: Zbog neredovne isporuke sirovine kompanija SIMPO ŠIK iz Kuršumlije početkom ove godine nije radila skoro tri meseca, 370 radnika je bilo na prinudnom odmoru, obavestio nas je direktor ove firme. Problemi neredovne isporuke sirovine i dalje prate rad ovog preduzeća, a takvi primeri su učestali i ozbiljno ugrožavaju drvenu industriju...

Postavio sam pitanje po kojim kriterijumima i zašto drvo iz državnih šuma javna preduzeća šumarstva prodaju nekim ljudima koji nemaju drvoprerađivačku firmu niti jednog zaposlenog čoveka, a oni te drvene sortimente preprodaju drvoprerađivačima po duplo većim cenama ili izvoze sirovinu, a naši drvoprerađivači smanjuju obim proizvodnje, otpuštaju radnike ili na neko vreme prekidaju rad... Spomenuo sam i otvoreno pismo vlasnika kompanije *Bio Energy Point*, najveće firme za proizvodnju peleta u našoj zemlji, upućeno 14. juna premijerki Srbije u kome tvrdi da su „Srbijašume nelegalno potpisale ugovore sa većim brojem ‘firmi’, koje ne posluju u drвноj industriji, a drvo dobijaju po zvaničnim cenama od 4.160 dinara po kubnom metru, pa ga proizvođačima peleta preprodaju po cenama i do 9.000 dinara“, i pita „Dokle će se tolerisati samovolja jednog čoveka koji je javno preduzeće i javno dobro stavio u lični interes“, javno je pitao vlasnik kompanije *Bio Energy Point*.

O problemima raspodele sirovine iz državnih šuma u našem časopisu pišemo godinama, a u aprilu smo objavili izjavu direktora firme BOREAL iz sremskog sela Kraljevci kod Rume koja godinama bezuspešno pokušava da sa JP *Vojvodinašume* sklopi ugovor o snabdevanju sirovinom. „Ove godine smo tražili 1000 kubika trupaca hrasta i brutalno smo odbijeni... Mi smo preduzeće koje se bavi izradom visoko kvalitetnog nameštaja od punog drveta, koji kompletno izvozimo. Zapošljavamo 59 ljudi, većinom iz sremskih sela, socijalno smo odgovorna firma, a za protekle dve godine državi Srbiji smo platili 640.000 evra za poreze i doprinose, bez pdv-a... Ali za nas nema trupaca, za trgovce i kupce ima... A država ima proklamovan cilj: povećanje proizvodnje i izvoza proizvoda sa vi-

Sušare za drvo i lamelu Parionice za drvo

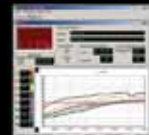

Automati za sušare i parionice

Vlagomeri za drvo, piljevinu i beton

Termički tretman

NIGOS
ELEKTRONIK

www.nigossusare.rs

office@nigos.rs

+381 18 211-212, 217-468

Fotografija J. Radojičić – Šuki

sokom dodatom vrednošću, gde se jasno govori o destimulaciji izvoza sirovine i stimulaciji izvoza finalnih proizvoda... Ove godine sirovinu ćemo nabavljati od nakupaca. Na osnovu kojih kriterijuma su oni došli do trupaca hrasta pre nas meni nije poznato, ali mi je jasno... Nadam se da će naredne godine odluka biti drugačija", rekao je direktor kompanije BOREAL.

Prerada drveta i proizvodnja nameštaja su godinama pratile suficit u spoljnotrgovinskoj razmeni, a u jednom petogodišnjem periodu protekle decenije, prosečan godišnji rast izvoza ove industrijske grane iznosio je 13,3%. U BDP-u Srbije udeo drvne industrije iznosi 1,4%, a udeo u izvozu je dostigao 5,7%. Veliko je pitanje da li će drvna industrija i proizvodnja nameštaja nakon korona krize, kao i krize izazvane neizvesnim ratom na istoku Evrope zadržati doskorašnje trendove razvoja... Ali, i pored dobrih poslovnih rezultata drvoprerađivači su godinama tražili institucionalnu adresu gde bi zajedno sa šumarima razgovarali o saradnji i položaju svih subjekata na šumi bazirane ekonomije sa ciljem veće konkurentnosti, tehnološke opremljenosti, veće finalizacije vredne sirovine i većeg broja zaposlenih... Zainteresirani drvoprerađivači u tom pravcu traju dugo, ali od države nema odgovora. Ona ignoriše činjenicu da drvna industrija svake godine puni državni budžet sa preko 80 miliona evra.

Pisali smo kako kod nas iz godine u godinu raste izvoz drvnih sortimenata dok zemlje u okruženju drže pod kontrolom trgovinu vrednom sirovinom... Prema podacima PKS izvoz svih vrsta oblog drveta (trupaca) u 2021. godini bio je veći za 99% u odnosu na 2020. godinu, dok je izvoz rezane građe bio veći za 34,9%.

Rast izvoza sirovine i proizvoda sa malom dodatom vrednošću je ozbiljan društveni problem. Izvoz hrastovih trupaca u prva tri meseca 2022. godine takođe je nastavio rast i u odnosu na isti period 2021. veći je za 4,7%, dok je izvoz rezane građe u ovom periodu povećan za čak 25%.

Izvoz hrastove oblovene 2021. povećan je za 131,4% u odnosu na 2020. godinu, a izvoz čamovine bio je veći za 64%. „Izvoz oblovene hrasta i četinaru u 2021. godini dvostruko je veći od izvoza u prethodnoj godini i iznosio je 20 miliona dolara za hrast i 11 miliona dolara za čamove trupce“. Izvoz trupaca je po zemljama različit, ali tu prednjače Kina, Turska, Hrvatska...

Dakle, iz Srbije je 2021. godine izvezeno 50.555 kubika trupaca HRASTA; 40.000 kubika trupaca JASENA i 91.666 kubika ČAMOVIH trupaca. Ukupno to je oko 182.221 metara kubnih trupaca koji su iz Srbije 2021. godine završili na stranom tržištu, a u ovu cifru nisu uračunati trupci topole, bukve i nekih drugih vrsta drveta. U tom slučaju ova cifra bi možda preva-

zišla dve stotine hiljada kubika vredne sirovine koju je u našoj zemlji moglo preraditi četrdesetak osrednjih pilana, koje bi, u zavisnosti od nivoa obrade drveta, mogle zaposliti preko hiljadu radnika. Ovako, domaći drvoprerađivači imaju velikih problema u snabdevanju sirovinom, otpuštaju radnike, uvoze sirovinu i imaju daleko veće troškove proizvodnje, a sve se to odražava na tržište i džep krajnjeg kupca.

Tvrdimo da je raspodela sirovine iz državnih šuma netransparentna i da šumarska preduzeća imaju monopol. Netransparentna raspodela sirovine produkuje korupciju, pa se u takvoj situaciji drvoprerađivači snalaze na različite načine, a neki od njih, poznato nam je, nađu neku vezu i uticajnog pojedinca o čemu se taji i za šta je teško pribaviti dokaze, jer se *ovaj posao* obavlja bez svedoka, eventualno sa jednim posrednikom, a obe strane su na neki način na dobitku, logično na štetu države.

Korupcija je, inače, sistemska bolest većeg dela sveta, a u našoj zemlji korupcija je endemska bolest, kažu stručnjaci, i funkcioniše na svim nivoima, a što je nivo veći, veća je i količina koruptivnog novca. Korupcija je najprisutnija tamo gde postoje monopol i velika diskreciona ovlašćenja u donošenju odluka, a nedostaju mehanizmi za utvrđivanje odgovornosti pojedinca. Korupcija usporava ekonomski razvoj, narušava stabilnost institucija, slabi državu i negativno utiče na razvoj celokupnog društva. U najširem smislu korupcija predstavlja svaku zloupotrebu položaja onih koji vrše javne funkcije. U osnovi korupcije je materijalna korist i ma koliko drvoprerađivači javno tražili transparentnost u raspodeli trupaca iz državnih šuma, kad dođu do bilo kog moćnika koji im, uz podmićivanje, obezbeđuje više i kvalitetnije sirovine, onda ga čuvaju i čute, tako da u toj malverzaciji snose približno istu odgovornost...

Itd, itd... Ovoga puta nisam spomenuo ni jedno ime. Koga to zanima neka pročitaj naše prethodno izdanje. Reći ću još da sam više puta u prethodnih nekoliko godina tvrdio da država ne poklanja dovoljnu pažnju preradi drveta i da toleriše nered u šumarstvu. Takođe sam rekao da su neka kadrovska rešenja države, diktirana partijskim dogovorima, ponekad ravna diverziji, da uopšte ne razumem takav odnos i da bi uistinu bio srećan kada bih mogao verovati vlastima ove zemlje koju beskrajno volim. Ali, govoriti istinu ovde je opaka i retka bolest. Mene je šćepala i baš me davi.

Reći ću takođe da sam nakon pretnje dugo bio prilično uznemiren, ali sam se ubrzo okuražio, okružio prijateljima, naoružao strpljenjem i radim...

Govor Slobodana Miloševića

od 2. oktobra 2000. godine

GDE SMO DANAS?

Poštovani građani,

Pred drugi krug izbora želim da vas na ovaj način upoznam sa svojim viđenjem izbornih i političkih prilika u našoj zemlji, posebno u Srbiji. Kao što i sami znate punu deceniju traju napori da se celo Balkansko poluostrvo stavi pod kontrolu nekih zapadnih sila. Veliki deo toga posla je obavljen uspostavljanjem marionetskih vlada u nekim zemljama, pretvaranjem tih zemalja u zemlje ograničenog suvereniteta ili lišene svakog suvereniteta.

Zbog našeg otpora takvoj sudbini za našu zemlju, mi smo bili izloženi svim pritiscima kojima u savremenom svetu ljudi mogu biti izloženi. Broj i intenzitet tih pritisaka umnožavao se kako je vreme prolazilo. Svoje iskustvo u drugoj polovini dvadesetog veka koje velike sile imaju u rušenju vlada, izazivanju nemira, podsticanju građanskih ratova, kompromitovanju i likvidiranju boraca za nacionalnu slobodu, dovođenja država i naroda na rub siromaštva – sve je to primenjeno na našu zemlju i naš narod.

Događaji koji su organizovani za naše izbore su, takođe, deo te organizovane hajke na zemlju i narod, zato što su naša zemlja i narod barijera uspostavljanju potpune dominacije na Balkanskom poluostrvu. Uspostavljanjem vlasti koju podržava, odnosno koju instalira zajednica zemalja okupljenih u NATO alijansi, Jugoslavija bi neizbežno postala zemlja čija bi se teritorija brzo rasparskala. U sklopu te politike za rasparskavanje Jugoslavije Kosovo i Metohija bi bila prva žrtva. Njegov sadašnji status bi se proglasio za legalan i definitiv. To je prvi deo Srbije sa kojim bi se ona morala oprostiti, ne izražavajući, pri tom, čak ni nadu da će joj taj deo njene zemlje jednom moći biti vraćen.

Teritorija koja bi preostala da nosi ime Srbije bila bi okupirana od strane međunarodnih, američkih ili nekih trećih vojnih snaga ko-

Fotografija arhiva porodice Marković

je bi tu teritoriju tretirale kao vojni poligon i kao vlasništvo kojim se raspolaže u skladu sa interesima sile čija se vojska na njoj nalazi. Sliku tog raspolaganja i posledice toga raspolaganja, gledali smo već decenijama, a naročito u ovoj deceniji u mnogim zemljama širom sveta, nažalost poslednjih godina i u Evropi, na primer na Kosovu i Metohiji, Republici Srpskoj, Makedoniji, u našem neposrednom okruženju. Srpski narod bi snašla sudbina Kurda, sa perspektivom da budu istrijebljeni brže jer ih je manje od Kurda i jer bi im kretanje bilo ograničeno na manji prostor nego što je onaj na kome se Kurdi već decenijama nalaze.

Što se Crne Gore tiče njena sudbina bi bila prepuštena mafiji čija bi pravila igre građani trebalo dobro da znaju. Svaka nedisciplin, a pogotovo svako protivljenje interesima mafije stavlja vas na listu za odstrel koja isključuje pravo na svako pomilovanje. Novi vlasnici državne teritorije nekadašnje Jugoslavije kao i okupatori preostale srpske teritorije vršili bi, po prirodi stvari, teror nad stanovništvom, čiju su teritoriju okupirali.

Marionetska vlast, dakle, garantuje nasilje, mogući dugogodišnji

rat, sve samo ne mir. Jedan od bitnih zadataka marionetske vlasti u svakoj zemlji, pa i u našoj, ako bismo je imali, jeste gubljenje identiteta. Zemlje kojima se komanduje spolja, relativno se brzo rastaju sa svojom istorijom, sa svojom prošlošću, sa svojom tradicijom, sa svojim nacionalnim simbolima, sa svojim navikama, često i sa sopstvenim književnim jezikom. Nevidljiva na prvi pogled, ali veoma efikasna i nemilosrdna selekcija nacionalnog identiteta svela bi ga na nešto nacionalnih jela, poneku pesmu i kolo, imena nacionalnih heroja nadevuta prehrambenim proizvodima i kozmetičkim sredstvima. Gubljenje nacionalnog identiteta je najveći poraz jedne nacije, a to se ne može izbeći u savremenom obliku kolonizacije.

Osim toga, taj novi oblik kolonizacije isključuje, već po svojoj prirodi, svaki uslov za izražavanje mišljenja, ispoljavanje volje, a pogotovo isključuje mogućnost za stvaralaštvo bilo koje vrste. Neslobodne zemlje ukidaju pravo građana koji u njima žive da slobodno izraze svoje mišljenje, jer bi se to mišljenje, pre svega, sukobilo sa neslobodom. Otuda je tortura nad mišljenjem najdosledniji i najneophodniji oblik torture u zemlji koja je izgubila slobodu. A o ispoljavanju volje, razume se, tek o tome nema ni govora. Manifestovanje volje je dopušteno samo u vidu farse, ispoljavaju ga samo skutonoše stranih gazda. A njihova simulacija slobodne volje služi kao pokriće okupatoru da je uspostavio demokratiju u čije ime je i zaposeo teritoriju tuđe zemlje.

Moj motiv da izrazim svoje mišljenje na ovaj način nije uopšte lične prirode. Dva puta sam biran za predsednika Srbije i jednom za predsednika Jugoslavije. Valjda bi svakome posle ovih deset godina trebalo da bude jasno da oni ne napadaju Srbiju zbog Miloševića, nego napadaju Miloševića zbog Srbije. ■

PIŠE: dipl. ing. Slobodan Delić

Proizvodnja reproduktivnog sadnog materijala

strateški proizvod šumarstva Srbije. Ovaj projekat je trebalo da dobije prioritet u razvoju, modernizaciji i investiranju, kako bi se ostvarila njegova profitabilna funkcija.

Sadašnje stanje u proizvodnji reproduktivnog sadnog materijala ogleda se u:

- Izuzetno malom obimu proizvodnje
- Nekvalitetnom sadnom materijalu
- Proizvodi se mali broj vrsta
- Koristi se nekvalitetno seme
- Nepovoljan odnos klasične i kontejnerske proizvodnje
- Nedovoljno korišćenje linija za kontejnersku proizvodnju
- Kontejnerska proizvodnja nije dovedena do kraja
- Kontejnerska proizvodnja se realizuje bez plastenika
- Klasična proizvodnja je zastarila tehnološki
- Mehanizacija je dotrajala i zastarila.

Podsećamo da je 1993. godine u JP *Srbijašume* proizvedeno cca 34.000.000 komada sadnica, a 2020. godine samo 2.000.000 komada sadnica. Ovako mali broj ne omogućava ni prostu reprodukciju u državnim šumama, a kamoli još za privatne šume i pokrenute akcije pošumljavanja.

Nekvalitetan sadni materijal javlja se većinom u klasičnoj proizvodnji, kao rezultat lošeg kvaliteta semena i zastarelog procesa rada. Takav sadni materijal ne ispunjava davno usvojene standarde JUS-a, a kamoli standarde Evropske zajednice. Uz to i veliki je škart proizvedenih sadnica koje se i sade na terenu. Ovako posađene sadnice se većim delom posuše i ako se od strane države dotiraju.

Vrlo interesantno i frapirajuće bi bilo da se izvrši kolaudacija pošumljenih površina u zadnjih 20 godina, kada su nastupile značajnije klimatske promene. Kolaudacija u toku iste godine ne daje adekvatne rezultate.

U maloj proizvodnji je i mali broj vrsta, a pitanje je kako se ispunjavaju zakonske odredbe u primeni dokumenata regionalne provenijencije i ŠPO.

I pored dve linije za kontejnersku proizvodnju, čiji su kapaciteti dve žetve u jednoj godini, cca 50 miliona sadnica, a ono se proizvodi cca 500.000 komada sadnica. Velika greška je napravljena kad se kontejnerska proizvodnja odvija bez plaste-

Podsetimo se koji su problemi, još pre skoro tri decenije, tačnije krajem juna 1994. godine, postavljeni projektom *Racionalizacija rasadničke proizvodnje*, koji nažalost ni do danas nisu rešeni:

- Proizvodnja kvalitetnog sadnog materijala u smanjenom broju rasadnika koji ispunjavanju uslove propisane Zakonom o semenu i sadnom materijalu, imaju perspektivan razvoj površina i tehnologije i zadovoljavaju uslove horizontalne i vertikalne rasprostranjenosti vegetacije u strukturi proizvodnje.
- Podela proizvodnog programa po specijalnostima metoda proizvodnje (klasična, kontejnerska i klonska), vrsti drveća (tvrđi i meki lišćari, četinari, hortikulturne vrste).
- Kao poseban program proizvodnja voćarica kao bitnog elementa u strukturi šumskog fonda Srbije.

Razvoj i istraživanje rasadničke proizvodnje bio je usmeren na iznalaženje vlastitih sistemskih rešenja u savremenom tehnološkom pravcu, modernoj opremi sa malim učešćem radne snage. Kontejnerski sistem proizvodnje sadnog materijala trebalo je razvijati počev od upotrebe kvalitetnog semena, kontejnera koji će biti fleksibilan za proizvodnju sadnog materijala za različite namene, zatvorenog prostora koji skraćuje ciklus proizvodnje i koji omogućava dva ciklusa proizvodnje u toku jedne godine.

Pored proizvodnje semena i sadnog materijala ekonomski najkvalitetnijih vrsta šumskog drveća, pažnju je trebalo posvetiti i pionirskim vrstama, koje se mogu uspešno koristiti kao predkultura na degradiranim staništima, kao i na lokalitetima gde su glavne vrste šumskog drveća zahvaćene procesom sušenja.

U razvoju proizvodnog programa neminovno se nameće potreba za namenskom proizvodnjom sadnog materijala. To se odnosi na ekstremna staništa kao što su izrazita mrazišta, skeletna zemljišta na južnim ekspozicijama, peskove, rudarska jalovišta i površinske otkrivke, pepelišta, biozaštitu putnih kosina.

Da bi se odgovorilo zahtevu vremena i postigla efikasnost u radu, otvorila berza semena i sadnog materijala, ovu oblast je prema projektu trebalo u što kraćem vremenu opremiti automatskom obradom podataka povezanom u jedinstven sistem sa mogućnošću uključivanja u međunarodnu berzu.

Sva istraživanja, razvoj i investicije u oblasti genofonda, semenarstva i rasadničke proizvodnje treba da se valorizuju na tržištu kroz BIOINŽENJERING, koji će na principima savremenog marketinga realizovati biološke radove u šumarstvu, rudarstvu, elektroprivredi, saobraćaju, unapređenju i zaštiti životne sredine.

Uvođenje standarda Evropske unije (ISO 9000) u proizvodnju šumskog semena i sadnog materijala, evropskom tržištu je moguće ponuditi raskoš genofonda Srbije. Bogatstvo šumskog genofonda, koga Evropa nema, i njegova očuvanost daje nam za pravo da seme i sadni materijal posmatramo kao

Pošumljavanje kao pre 100 godina

Pošumljavanje se danas izvodi kao pre 100 godina. Bez posebne pripreme terena kopaju se rupe sa motikom, budakom i krampom. Danas kada su izmenjeni klimatski uslovi, a time i pogoršani uslovi za prijem sadnica potrebno je izvršiti pripremu terena, riperovanje, tarasiranje, uništavanje rastinja i korova, a sve u cilju skladištenja vlage za duži period. U poslednje vreme se koriste veštačka sredstva za skladištenje vlage. Time su stvoreni uslovi za primenu mehanizacije i sadiljki potiputke. Glavni uslov je da se selektivno priđe svakom terenu i odredi tehnologija sađenja, a ne uniformno kao pre 100 godina.

*Svi cvetovi budućnosti
nalaze se u semenu sadašnjosti.*

Pošumljavanje sa sadilicom „Potiputka“

tejnernih sadnica, a na ovaj način za 8 sati je moguće zasadi 10 do 20 hektara.

Zadatak struke je da se sa malim troškovima zasadi što više hektara površine. Odstranjivanjem nedostataka u proizvodnji sadnica, nabavkom odgovarajuće mehanizacije i opreme, edukovanjem kadrova i radnika vrlo brzo je moguće doći do savremene proizvodnje koja će biti kvalitetnija i profitabilnija.

Poseban problem je klasična proizvodnja sadnog materijala koja je tehnološki stara i sa izrabljenom opremom. U pripremi zemljišta posle oranja potrebno je uvesti u rad frezu koja formira zadatu gredicu, a ne kao što se do sada radilo, uglavnom ručno. Svuda u svetu se prešlo na setvu u pet pruga po gredici i prema tome je prilagođena oprema za uzgoj, zaštitu i vađenje sadnica. Novina je da se upotrebljava podrezivanje korena sa tri strane, PRM sistem. Podrezivanje se vrši većinom kod vrsta koje imaju žilu srčanicu, mada je poželjno i kod ostalih vrsta jer se stvara moćan razgranat koren koji obezbeđuje bolji prijem sadnica ne terenu. Ovaj metod bi trebalo da se usavrši za namensku proizvodnju sadnica za pošumljavanje erozivnih terena. U ovakvom petorednom načinu setve moguća je primena herbicida, đubriva i frezica, što u 12-rednim gredicama i setvom omaška nije moguće. Veliki gubici sadnica su u ranoj fazi rasta i razvoja, a veliki su troškovi pljevljenja.

Među primarne probleme u proizvodnji sadnog materijala je

neorganizovanost na savremenim principima, što znači da bi, na nivou šumarskih preduzeća, trebalo da se **formira organizaciona jedinica za genofond, semenarstvo i rasadničku proizvodnju**. Prednosti ovakvog načina organizovanja su:

- Jedinstvena poslovna politika u oblasti genofonda, semenarstva i rasadničke proizvodnje;
- Planiranje proizvodnje na nivou šumarskog preduzeća usaglašena sa ŠPO;
- Planovi proizvodnje po vrsti, tipu i metodu proizvodnje za svaki rasadnik;
- Potpisani ugovori sa ŠG o potrebi za sadnim materijalom za 10 godina, odnosno važeća ŠPO;
- Podsticajna sredstva na jednom mestu za značajnija ulaganja;
- Veća korišćenja mehanizacije i opreme;
- Organizovani deo poslova bi po sistemu INŽINJERINGA (projektovanje, realizacija projekta, održavanje zelenih površina i zasada)

za sve vrste bioloških radova u šumarstvu, hortikulturi, elektroprivredi, rudarstvu, saobraćaju, sportu, poljoprivredi;

- Jedinstven razvoj i tehnološki procesi faza rada u pomeutoj oblasti;
- Optimalno obrazovanje i korišćenje kadrova i radnika zbog specifičnosti oblasti rada;
- Primena usvojenih normativa rada sa stimulisanjem izvršenja i kvaliteta radova;
- Usaglašenost faza rada u semenarstvu i rasadničkoj proizvodnji. Zimi rad na branju, sakupljanju i doradi semena, a u ostalom vremenu u proizvodnji sadnica sa preraspodelom radnog vremena.

Nadam se da će svako za sebe izvući potrebne zaključke iz svoje nadležnosti i programa rada u interesu osavremenjavanja i razvoja genofonda, semenarstva, rasadničke proizvodnje. Radi sagledavanja stanja u oblastima genofonda, semenarstva i rasadničke proizvodnje potrebno je napraviti studiju o uspešnosti pošumljavanja u Srbiji u proteklih 20 godina. ■

Savremena kontejnerska proizvodnja

nika pa obično se dobije kvalitet kao u klasičnoj proizvodnji, a cena je duplo veća. Na taj način se radi samo jedan ciklus, što je ekonomski manje opravdano. Za proizvodnju do jednog miliona sadnica proizvodnja se obavlja ručno, a za proizvodnju do 5 miliona sadnica koriste se poluautomatske linije, a za više se koriste pune linije.

Kontejnerski sistem proizvodnje sadnica podrazumeva ne samo kontejnere i platenik sa opremom već i unutrašnji transport i transport do terena sa raznošenjem po linijama sadnje.

Za unutrašnji transport koristi se viljuškar sa paletama ili ramovima, a za transport do terena namenska vozila sa kranom za utovar i istovar. Iz skladišta sadnice se nose leđnim i ručnim nosilkama koje se stavljaju po liniji sadjenja. Na pripremljeno zemljište (većinom riparovano) sadiljkama koje su prilagođene vrsti kontejnera, vrši se sadnja. **Na ovaj način jedan radnik zasadi 1 ha za 8 sati. Drugi način sadnje je kad zglobni traktor ima poseban uređaj za sadnju kon-**

VEČITO

*Sto godina od rođenja
arh. Bogdana Bogdanovića (1922–2010)*

„Hoteći da pobegnem od jednog meni stranog,
otuđenog sveta moderne arhitekture,
zašao sam igrom slučaja u jednu posebnu
oblast arhitekture u kojoj nema ni modernog ni
nemodernog, u kojoj postoji samo večito“.

*Bogdan Bogdanović,
Saopštenje SANU o dosadašnjem radu, 1972.*

Autor, kustos i likovni identitet izložbe:

mr Mare Janakova Grujić

Pokrovitelj produkcije projekta:

DPC Digital Printing centar

Organizator: **Centar za graditeljsko nasleđe „VAM“**

Galerija ATRIJUM Biblioteke grada Beograda

21. septembar – 10. oktobar 2022.

Trebalo bi nam zaista mnogo reći u pokušaju da stilski determinišemo i priključimo Bogdana Bogdanovića nekoj epohi. Sinteza klasično-arhaiskog i savremenog, uz uplive romantizma, simbolizma, nadrealizma... Posao je tim teži što ne postoje ni preteče, ni apologeti, ni sledbenici ove je-dinstvene pojave. Međutim, istina je da njegovo delo nosi izrazitu stilsku sigurnost i željeno je dete socijalističke epo-he. I pored toga što u dosadašnjim hronikama i analizama postoji čitav kosmos građe, i što je Bogdan čitavog života pi-sao o onome što je gradio (ali i gradio ono što je pisao!), nje-gova pojava u jugoslovenskoj i srpskoj arhitekturi ostaje fe-nomen i neugasna inspiracija.

Bogdanovićeve projekti nastali su učešćem na značajnim konkursima u posleratnim decenijama, ili kao pozivni radovi od strane državnih i lokalnih funkcionera. Striktno memorijal-ne tematike, naručivani su sa ciljem obeležavanja mesta stra-danja boraca NOB-a. Karakteristično je da su čitave zajednice učestvovala u njihovoj izgradnji – rad-nim akcijama, poklonima u materijalu, učešćem đaka – poistovećujući se sa spomenicima. Bili su to zametni pre-galački poduhvati, najčešće višegodiš-nji, koji su glorifikovali ljudski rad, sna-gu zajedništva i protomajstorovu vizi-ju. Dvadeset memorijala rasutih širom nekadašnje Jugoslavije, isto toliko na-pisanih knjiga, desetak urbanističkih projekata, preko tri stotine napisa u hemerotekama, preko trinaest hiljada crteža, ukazuju na snažnu, zaokruženu i više nego plodnu stvaralačku ličnost Bogdana Bogdanovića.

„Početak svega“ je Spomenik je-vrejskim žrtvama fašizma na Sefar-dskom groblju u Beogradu (1951–1952). Tokom rada na projektu Bog-

Bogdan Bogdanović (1922–2010)

Fotografija Ivo Eterović (Fond Narodne biblioteke Srbije)

dan je otkrio jevrejski misticizam, i to otkriće je bilo sudbo-nosno, budući da je definisalo metafizički pristup kao trajni smer njegove sveukupne delatnosti. Arhitekta je progovorio nekim novim, krajnje neobičnim jezikom. Njegova „mašta kao da je dobila krila“ na kojima će „leteti“ do kraja radnog veka.

Već naredna dva izgrađena spomenika (Sremska Mitrovi-ca, Prilep, oko 1960) izazvala su zapažen publicistički odjek na zapadu, a sa spomenikom u Jasenovcu (završen 1966) Bogdanović je bio potpuno priznat međunarodni graditelj. U ovim delima naš neimar će već sasvim definisati svoj stil, razvivši formulu u smislu ambijenta i urbanizma. Njegova arhitektura postaje „muzika“, poetika prostora.

Neprestano težeći iracionalizmu, rekonstruišući primordi-jalni ikonički znak, spasavajući ornament od klevete zločina, Bogdanović je svojim gradnjama virtuožno ilustrovao jednu istinu: da je arhitektura, kao i svaka umetnost, čulna. Da, čul-na! Tako je njegova arhitektura čulna ali ne patetična, lako raz-umljiva ali ne didaktička, ikonična a ne atributivna, slobodna a ne stereotipna, acte gratuit a ne praedestinata. „Najraskošni-je delo svoje graditeljske mladosti“, Partizansko groblje u Mo-staru (1959–1965), Bogdan je gradio šest godina, sve vreme „ponet nekom dubokom, unutrašnjom vatrom“. U sazvučju muzike dleta i bata korčulanskih kamenorezaca i kosmo-po-etske vizije protomajstora, rođen je grandiozan kameni grad.

Fotografije Predrag Novaković

„Slobodište“ u Kruševcu je memorijal koji se više no ikoji drugi obraća živima, hrabreći čoveka upečatljivim porukama i slaveći život kroz svoju prostranu prirodu i gradske rituale. Kada je u tim godinama odabran da kreira i Spomenik u Jasenovcu, najvećem koncentracionom logoru u Jugoslaviji, Bogdanović je opet pristupio novoj, drugačijoj koncepciji. Cvet pored vode, osim što još jednom ovaploćuje Empedoklovu tezu o četiri praelementa, sadrži i složen metod anagrama, vrlo omiljen ovom umetniku.

Bogdanović je bio vrlo sistematičan – za svoje spomenike istraživao je duboko po istoriji i mitovima, po geografiji predela, po običajima i etičkim sistemima, po civilizacijskim slojevima. U delima koja su usledila krajem sedme i početkom osme decenije (Kosovska Mitrovica, Leskovac, Knjaževac, Štip) sabrana je sva „erudicija“ njihovog majstora i njihovog locus-a. U okamenjenom a tako živom svedočanstvu lepote, caruje princip dualnosti i izostaje bilo kakva negativna simbolika. Bilo da je u pitanju prirodni ambijent iznad grada, ili „polis u polisu“, kreirana je i naglašena duhovno-simbolička veza između spomenika i grada.

Svoj konačni izgled mnogi Bogdanovićevi projekti dobijali su tek tokom izgradnje. Prethodilo im je i nasleđivalo ih veliko promišljanje, iskazano kroz tzv. „mitski crtež“, a samo pozicioniranje elemenata kompozicija bilo je plod pažljivog studiranja, mitsko-instinktivnog porekla – ponekada kroz solarnu konotaciju, a ponekada čak učešćem dece. Bihać, Čačak, Novi Travnik, Berane, Vukovar i Popina nose raznolike koncepte (Bogdanović je bio veliki protivnik ponavljanja), ali ih ujedinjuje fenomen spajanja „smrtnog čoveka i besmrtnne prirode“ iskazan već potpuno čistim, arhaičnim jezikom. Većina tih monumenata ima simboliku hrama, prostorom dominiraju lukovi i krugovi, scenografski efekat doveden je do vrhunca.

Izložbu čini 4 segmenta: veliki eksponati monografski posvećeni svakom Bogdanovićevom memorijalu – u neobičajenoj formi velikih krugova; izložbene vitrine sa gotovo celokupnim Bogdanovićevim književnim stvaralaštvom; atrijumske folije sa topografskom mapom Bogdanovićevih dela na prostoru SFRJ, hronološkom kartom, bibliografijom i detaljnim pregledom Bogdanovićeve izložbene aktivnosti, a četvrti korpus izložbe je multimedijalni film u trajanju od 1h 22 min kao snimkom virtuelnih poseta svakog od Bogdanovićevih dela na terenu – sa zemlje i iz vazduha.

Mare Janakova Grujić

PIŠE: profesor Jelena Matić

Stolica LCW (Lounge Chair Wood) zamišljena je kao funkcionalna i ekonomična opcija za život u modernom posleratnom američkom društvu. Posle 75 godina serijske proizvodnje i ogromnog uticaja na dizajn širom sveta, daleko je premašila prvobitna očekivanja.

Čarls Ims je rođen 1907. godine u Sent Luisu u Misuriju. Iako je obezbedio stipendiju za arhitekturu na Vašingtonskom univerzitetu, zbog neslaganja sa konzervativnim profesorima, napustio je studije posle druge godine. Nastavio je sa arhitektonskom praksom u rodnom gradu, kada je njegov rad privukao pažnju čuvenog profesora i arhitekta Eliela Sarinena. Došavši kao stipendista na Akademiju umetnosti u Kranbruku u Mičigenu 1938. godine, Čarls vrlo brzo napreduje i 1940. godine dobija mesto rukovodioca odeljenja za industrijski dizajn. Iste godine upoznaje Rej koja upravo završava studije slikarstva i vajarstva i oni se venčavaju u junu 1941. godine i sele u Los Anđeles. Čarls se ubrzo zapošljava kao scenograf u MGM studiju, a slobodno vreme koristi da sa Rej radi na dizajnu novih proizvoda.

Ideja da se mogu konstruisati trodimenzionalno oblikovane površine u potpunosti podređene ergonomskim zahtevima korisnika bila je revolucionarna i formulisana još 1940. godine kada je Čarls sa kolegom Erom Sarinenom dobio prvu nagradu za projekat Organske stolice na konkursu „Organski dizajn u opremanju stanova“ organizovanog od strane Muzeja moderne umetnosti u Njujorku (MoMA). Tehnologija izrade jednostavnijih otpresaka savijenih u dve dimenzije već je bila razvijena počevši od radova Alvar Alta, ali za složenije oblike nisu postojali tehnički uslovi, pa se ubrzo odustalo od realizacije. Bračni par Ims su ovaj neuspeh doživeli kao izazov da urade nešto na tom polju, pa su krenuli sa prvim eksperimentima u okviru svog stana, gde su instalirali i ručno konstruisanu električnu presu za izradu otpresaka. Sistemom pokušaja i greške, započeli su višedecenijsko istraživanje na ovom polju čiji su rezultati obeležili ne samo njihov stvaralački opus, već čitavu jednu eru u dizajnu nameštaja.

Prvi proizvod koji je proistekao iz njihove radionice, bilo je medicinsko pomagalo za imobilizaciju povređenih nogu. Ovaj predlog potekao je od vojnog doktora Vendela Skota, Čarlsovog dugogodišnjeg prijatelja pošto su se SAD posle uključivanja u

čudesni svet STOLICA

Istorijski trag dizajniranog komada nameštaja se ne meri po ostvarenom prihodu, niti broju prodatih komada, nego po veku trajanja i uticaju koji je ostvario u društvu kome je bio namenjen. Za tako vanredan uspeh nije dovoljan genijalni spoj dizajna i proizvodnje, već su potrebne i posebno naklonjene društvene, istorijske, kao i političko - ekonomske okolnosti.

Čarls i Rej Ims
LCW stolica

Umetnost dugovečnosti

Bračni par Čarls (Charles, 1907–1978) i Rej Ims (Ray Eames, 1912–1988).

operacije Drugog svetskog rata suočile sa velikim brojem ranjenika, a postojeće proteze od metala imale su puno nedostataka. Prvobitna narudžbina od 5 000 komada 1942. godine je do kraja rata stigla do 150 000, te je ovo postao prvi serijski proizvod bračnog para Ims. Za ove potrebe osnovana je kompanija *Plyformed Wood Company*, koja je kasnije prerasla u novu i veću pod nazivom *Molded Plywood Division*. Proteza je dizajnirana sa puno ograničenja i njen kvalitet je proizilazio upravo iz funkcionalnih zahteva. Izrađena od drveta da bi bila lakša i komfornija za korišćenje od svojih metalnih prethodnika koje su često zbog pritiska zaustavljale cirkulaciju indirektno izazivajući gangrenu, ujedno je bila i pristupačnija za izradu u ratnim vremenima kada je metal bio potrebniji za izradu oružja. S obzirom na okolnosti, proizvodnja je morala da se razvija veoma brzo i uskoro je nivo stečenog znanja bio toliko velik da se ceo proces uzdigao na novi nivo, što je omogućilo izradu otpresaka složenijih oblika.

Uz sve to, Čarls i Rej su sada imali i dovoljno finansijskih sredstava i kontakata da se upuste u eksperimentisanje iza-

Stolica "Organic Chair" prvonagrađena je na konkursu MoMA muzeja „Organski dizajn u opremanju stanova“ 1940. godine. Zbog složenih skulpturalnih oblika bila je ispred svog vremena, pa se na savladavanje tehnologije i serijsku proizvodnju čekalo punih deset godina.

Mašina za izradu otpresaka, kasnije poznata kao „Kazam!“ (reč koju koriste mađioničari prilikom izvođenja trikova), priručno je konstruisana za potrebe prvih eksperimenata. Dizajn studio Imsovih bio je smešten u bivšoj garaži u bulevaru Abbot Kinney 901 u Los Anđelesu, Kalifornija i funkcionisao je više od četiri decenije (1943–1988).

Zbog rada na projektu proteze za imobilizaciju noge 1942. godine, Imsovi su dobili pristup vojnoj tehnologiji i proizvodnim pogonima što im je omogućilo da dodatno usavrše tehniku oblikovanja i izrade otpresaka.

DCM (Dining Chair Metal) je bio skraćeni naziv za trpezarijsku stolicu iz 1946. godine koja ima sedište i naslon od otpresaka, a metalnu bazu. Uz stolicu za odmor LCM (Lounge Chair Metal), kao i pripadajući sto, ovaj dizajn predstavlja prvi veliki komercijalni uspeh Čarlsa i Rej Ims u domenu nameštaja.

Po uzoru na DCM i LCM nameštaj za sedenje, izrađeni su i modeli u potpunosti od otpresaka - DCW (Dining Chair Wood) i LCW (Lounge Chair Wood). Zajedno, ova grupacija je u istoriji dizajna postala poznata kao „Eames Chairs“.

Časopis „Time“ nazvao je LCW „stolicom veka“. Prvi put je proizvedena 1946. godine, a u istom dizajnu se i danas proizvodi u kompanijama Herman Miller i Vitra.

zovnih drvenih školjki za sedenje, kao i brojnih varijacija geštela izrađenih od čeličnih cevi, flahova, masiva i otpresaka. Ogromno iskustvo u proizvodnji otpresaka ih je usmerilo da se pri serijskoj izradi ipak odluče za izradu odvojenih sedišta i naslona. Kada je uspešno rešen detalj njihovog pričvršćivanja za metalnu bazu, prva komercijalno plasirana stolica bila je model DCM (Dining Chair Metal). Prvobitno osmišljena sa

tri noge, u dalju proizvodnju je uvrštena verzija sa četiri zbog veće stabilnosti. Distribucija je bila poverena kompaniji Herman Miler koja je 1949. godine preuzela i proizvodnju i održala je do današnjih dana.

Sledeći korak je bilo savladavanje istog zadatka, ali tako da se umesto metalne baze napravi odgovarajuća od drvenih otpresaka. Rezultat je bila stolica LCW (Lounge Chair Wo-

LCW stolica je danas dostupna u završnim furnirima jasena (prirodni ili crno bojeni) i oraha, kao i sa tapacirungom u nekoliko kožnih presvlaka.

Sedište i naslon LCW stolice su izrađeni od petoslojnog, a noge i nosač za naslon od osmoslojnog otpreska. Guma na metalnim spojevima amortizuje nagle pokrete i sprečava oštećenja.

Fotelja Lounge Chair sa otomanom razvijana je 1950-ih sa ciljem kombinovanja elegantnog izgleda i vrhunske udobnosti. Danas je prepoznata kao veliki klasik američkog dizajna dvadesetog veka.

Igračka „Slonče“ (Elephant) sastavljena od dva složena otpreska, pokazala se kao tehnički najizazovniji komad, zbog čega je 1946. godine proizvedena u veoma malom broju primeraka. Nakon ograničenog izdanja 2007. godine, kompanija Vitra je serijsku proizvodnju otpočela tek 2017. godine.

Bračni par dizajnera Ims su bili svestrani stvaraoci, koji su dali značajan istorijski doprinos ne samo razvoju moderne arhitekture i nameštaja, već i oblastima grafičkog dizajna, likovne umetnosti i filma.

Porodična kuća bračnog para Ims uvrštena je u znamenitosti moderne arhitekture sredine 20. veka i nalazi se u bulevaru North Chautaukua 203 u Los Angelesu. Izgradili su je u uslovima oskudice građevinskog materijala posle Drugog svetskog rata 1949. godine. Njihov projekat je sponzorisan od časopisa „Kalifornijska umetnost i arhitektura“ (California Arts & Architecture) kao pokazni primer da se i u veoma ograničenim okolnostima može kvalitetno projektovati.

od), elegantnog i modernog izgleda koja unosi revolucionarni preokret u svetu dizajna nameštaja. Njene biomorfne krivine na sedištu i naslonu pratile su oblik ljudskog tela i činile je veoma udobnom. Međutim, pričvršćivanje elemenata predstavljalo je ozbiljan dizajnerski izazov. Čarls i Rej su hteli da

izbegnu bušenje otpreska, što zbog estetskih razloga, a što zbog njegovog potencijalnog oslabljivanja, pa su dugo tragali za prihvatljivom opcijom. Rešenje su našli u amortizerima od gume koji se koriste u automobilske industriji. U želji da obezbede odgovarajuće šrafljenje, razvili su podlošku sa gumom i ugrađenim šrafom kao i poseban način njenog lepljenja na poledini otpreska, koji su kasnije i patentirali. Ipak, ovaj spoj je dugo zbog nedovoljne pouzdanosti bio i dizajnerski nedostatak stolice. Lepljena površina se naime mogla odvojiti iz mnogo razloga i učiniti stolicu neupotrebljivom. Najjednostavniji izlaz iz problema bi bilo povratak na bušenje otpreska i vidljiv spoj, ali to nije bila prihvatljiva opcija za Čarlsa i Rej. Zahvaljujući upornosti i strpljenju, kao i razvoju materijala i tehnologija vremenom se došlo do efikasnog rešenja koje se i danas koristi.

Razvoj nameštaja od otpresaka bračnog para Ims spada u jedno od najuticajnijih poglavlja u istoriji dizajna dvadesetog veka. Njihov trag se ogleda u svakom aspektu industrijskog oblikovanja današnjice, a posebno fascinira način na koji su to ostvarili - krajnje humanistički, nepretenciozno i u velikoj ljubavi. Da bi uspeh bio potpun, bile su im naklonjene društvene, istorijske, kao i političko – ekonomske okolnosti koje su iskoristili u najboljem interesu svog stvaralaštva. Budući da je uloga i pozicija SAD vremenom samo jačala, a da su bračni par Ims zbog svog kvaliteta zauzimali vodeće mesto na domaćoj dizajnerskoj sceni, dugovečan i uspešan put njihovih proizvoda je bio izvestan. Ono što posebno intrigira jeste da mu se još ne nazire kraj. ■

**AUTORKE: Radmila i Marijana
Milosavljević**

**Iz knjige: *Trilogija Dizajn i dizajneri XX i XXI veka*
Izdavači: Orion Art i Radio televizija Srbije**

Stolica „Favela”

Ko bi još nazvao stolicu ovim imenom osim autentičnih predstavnika južnoameričkog dizajna?

Brazilci, braća Fernando i Humberto, nose u svom biću aromatične asocijacije svog podneblja, načina života, suptornosti i apsurdna svakodnevice, usuda, predanja... Njihova stolica „sklepana” od otpadaka tvrdog drveta deluje neobično ali stameno, sigurno i neumoljivo opominjuće. Napravljena je od nezamislivo mnogo komadića masivnog drveta, obrađenih da budu glatki i prijatni na dodir, slepljeni ili zakucani tako da su povezani čvrstim ali oku nevidljivim vezama koje kao da poručuju: „mi smo jedno iako nas pojedinačno ne možete izbrojati. Odbačeni u smeće vratićemo se u punom sjaju, pod svetlost reflektora”.

Ova stolica je dokaz da je stolica kao predmet mnogo više od onoga što smatramo nameštajem u bukvalnom smislu reči – ona je simbol sa porukom filozofskom, ideološkom, čak i političkom, koju dizajneri, svesno ili spontano upućuju svetu oko sebe u kome stvaraju svoj dizajn. Da nije tako, svi bi smo imali jedne te iste stvari – koje nam služe za sedenje ili spavanje, za odlaganje stvari i okupljanje oko trpeze.

Stolica-polufotelja sa rukonaslonima i leđnim naslonom napravljena je od drveta, baš kao što su se stolice oduvek i pravile – upravo od drveta. Naravno, ovaj tip stolice može biti i od mekog materijala – ispunje obložene tkaninom ili kožom, od metala ili plastike. Ali drvo je najkorišćeniji ma-

terijal bio i ostao, za izradu predmeta namenjenog sedenju. Stolica „favela” je jedinstvena, primerena vremenu u kome je nastala. Ona odmah skreće na sebe pažnju i istovremeno postavlja brojna pitanja koja se sama nameću a na koja, savremeni čovek najčešće nema odgovore. ■

Fernando i Humberto Campana

Braća Campana, brazilski dizajneri, rođeni su u Sao Paulu, Humberto 1953. a Fernando 1961. Prvi je diplomirao prava na Univerzitetu a drugi arhitekturu, ali su obojica završili tečaj za industrijski dizajn i obojica su kasnije bili predavači industrijskog dizajna na MUBE (Museo Brasileiro de Escultura) u Sao Paulu. Godine 1983. osnovali su Estudio Campana koji se bavio inovativnim dizajnom i eksperimentisanjem u sferi raspoloživih materijala primenjenih u praksi. Smatrali su da je tradicija načina života u Brazilu vredna pažnje u dizajn-procesu kako stvari tako i mišljenja. Godine 1997. počinje njihova internacionalna karijera i to u Italiji sa kompanijom Edra. Imali su veliki broj izložbi u Tel Avivu, Lisabonu, Stokholmu, Londonu, Kopenhagenu, Njujorku, Tokiju... Prisutni su u Centru Žorž Pompidu u Parizu i u Muzeju Viktorija i Albert u Londonu. Dobitnici su brojnih nagrada za dizajn a među njihovim naručiocima su Alesi, Fontana Arte, Habitat i drugi.

Kaindl LEAD 2022 kolekcija

KOMBINACIJE ZA PROFESIONALCE

Spektakularna paleta novih dekora krije visok potencijal kombinacija sa kojima dizajner enterijera može da radi šta god zamisli.

Izuzetno atraktivni dekori četinarara i reinterpretacije klasike karakterišu novu Kaindlu **BOARDS** kolekciju **LEAD 2022**. Dizajneri enterijera, šta biste više poželjeli?

Kada je reč o probijanju novih granica, renomirana kompanija iz Salzburga uvek je imala nepogrešiv njuh za **budući razvoj dekorativnih površina**. Uz dodatak i kompletne interpretacije četinarara u novoj **BOARDS** kolekciji **LEAD 2022**, Kaindl ponovo ide korak dalje.

K2406 AI Abies Shine – 42238 DP Concrete Art Infinity

Elegancija i bezvremenska lepota jelovog drveta

Novitet u asortimanu je **Abies** (Srebrna jela), koja vas pored dekora bora: *Washed White* i *Polar Pine Urus*, poziva da uživajte u šumskim motivima. Sa ovim dekorom u bojama **CARA**, **SHINE** i **CLAY**, Kaindl u prvi plan stavlja četinare.

Ipak, pogledamo li **eleganciju i bezvremensku lepotu jelovog drveta**, postavlja se pitanje: *Zašto tek sada?*

„Pored klasičnih oraha i hrasta, četinari bora i smrče **dominirali su u ponudi sve do danas**. Kroz razgovore sa liderima na tržištu shvatili smo da je **vreme za nešto suštinski novo**. To je bilo rođenje Abiesa“, rekao je Kaindllov direktor prodaje **Tomas Letner** i dodao:

„Pojedinačni dekori nove **BOARDS** kolekcije **LEAD 2022 dodatno podržavaju trend 'hominga'**, jer tokom preuređenja doma mogu biti tako dobro kombinovani jedni sa drugim.“

K2442 IR Oak Evoke Light – 2166 OM Basalt

22 nova dizajna – drvo, beton i UNI dekori

Savremeni dizajn enterijera – u privatnim, a posebno u javnim prostorima – zahteva **visokokvalitetne i svestrano upotrebljive površine**.

Kaindl je stoga svojoj postojećoj kolekciji zasnovanoj oko novopridošlog Abiesa dodao **devet hrastovih dekora, dva ekspresivna dekora od oraha i dva elegantna PINELINE dizajna**.

Sveže boje takođe pruža Kaindl **COLOURline**. Nova crna, avokado zelena i ikona siva dopuna su postojećoj paleti boja **PLAIN**.

I na kraju, ali ne i najmanje važno, betonske površine su takođe proširene sa **tri nova dizajna** za sve one koji traže suprotnosti **tame i svetlosti** u enterijeru.

K2405 AT Polar Pine Urus – 25717 NM Terre
– 25719 NM Mana Blue

Kombinujte i postavite scenu

Svi novi proizvodi kriju **nezamislivo visok potencijal kombinacija** sa kojima dizajner enterijera može da radi šta god zamisli.

Ova raznolikost budi želju da se dizajnira **prostorija u kojoj će se ljudi osećati dobro** i u kojoj je funkcionalnost bez premca. Sveže **PLAIN** boje, fino drvo i elegantni betonski akcenti **ostaviće svoj trag na dizajnu enterijera budućnosti**.

Nova **LEAD** kolekcija **BOARDS 2022** dostupna je na zalihama od maja.

K2414 AN Oak Zermatt Vispa – 25727 NM Acai

Fotografije: Arhiva KAINDL

Lamello

Bežično spajanje

NOVO
DOSTUPNO OD
5. SEPTEMBRA 2022

Classic X i Zeta P2 glodala za žljebove –
kekserice su sada dostupne kao verzije na
baterije za bežično i još brže spajanje

- Potpuna mobilnost
- Odmah spreman za upotrebu
- Rad na visini
- Nema opasnosti od spoticanja

FSC™ znači šume za sve, zauvek.

Forest Stewardship Council™ (FSC) je globalna, neprofitna i nevladina organizacija posvećena promovisanju ekološki prihvatljivog, društveno korisnog i ekonomski isplativog gazdovanja svetskim šumama.

Da li ste znali da u Srbiji postoji milion hektara FSC sertifikovanih šuma i preko 250 FSC sertifikovanih preduzeća?

Iskoristite priliku i pozdravite nas na našem štandu **od 8. do 13. novembra 2022.** na 58. **Beogradskom sajmu nameštaja!**

Saznajte više na adria-balkan.fsc.org/sr.

Pratite nas na društvenim mrežama.

ALL WOOD BALKANS

Međunarodni Šumski Proizvodi, MDF, Iverica, Parket,
Bočna Industrija Nameštaja i Dodatna Oprema, Sajam
Mašina Za Obradu Drveta i Alata Za Sečenje

MART 2023

8 - 11

BEOGRAD

all4woodfair.com

Glavna Kapija **Balkana**

Mašine Za Obradu Drveta, Šumarstvo I Industriju Nameštaja

A : International Trade Fair - Beograd, Bulevar Vojvode Mišića br.14, Hala 1A

T : +381 11 361 59 65 | E : jasminkasavic@itf.rs | W : itf.rs

PIŠE: Tatjana Kos

Sajam unutrašnjeg i spoljašnjeg uređenja enterijera za turističke objekte

Design District je renomirani sajam unutrašnjeg i spoljašnjeg uređenja enterijera za turističke objekte koji se održava u Rovinju, od 24. do 26. 11. 2022. godine.

U vremenu ekonomskih promena i iznenađenja na tržištima, važno je očuvati kontinuitet i u najboljem svetlu predstaviti svoj brend potencijalnim kupcima, a organizatori sajma u Rovinju trude se da izlagači dobiju za to izuzetne prilike. Stoga, kao posetioce pozivamo arhitekte, dizajnere enterijera, osobe koje odlučuju o nabavkama u hotelskim i turističkim lancima kao i privatne hotelijere i iznajmljivače. Uopšteno, **Design District** je jedini regionalni događaj koji je posvećen enterijeru i eksterijeru turističkih objekata i kao takav nalazi se u agendama svih važnih subjekata u procesima projektovanja hotela, vila, kuća za odmor, apartmana kao i drugih građevina čija je gradnja vezana uz turizam.

Izlaganje na sajmu važno je iz više razloga, a preduzeća koja žele ojačati ili učvrstiti svoju poziciju, promeniti tržište ili čak otvoriti potpuno novo, prilike za to vide u izlaganju na specijalizovanim sajmovima.

U svakodnevnom poslovanju, proizvođači i trgovci nameštaja i opreme za uređenje često se susreću s pitanjima kako doći do kontakata arhitekata, a u poslednje vreme sve više i dizajnera enterijera koji se bave projektovanjem turističkih objekata. Na sajmu **Design District** tradicionalno se održavaju konferencije za arhitekte i dizajnere enterijera na kojima učestvuju renomirani govornici i obrađuju se savremene teme, pa je i to jedan od podsticaja dolaska ove ciljne skupine.

Organizator priprema i radionice za hotelijere i privatne iznajmljivače kako bi i njih podstakao da dođu na sajam kao posetioци. Posećenost koja je zabeležena je oko 4.000 osoba, u 90% su to poslovni posetioци, a prema povratnim informacijama, više od 45% izlagača ugovorilo je poslove na

sajmu ili u prvih četiri meseca nakon održavanja sajma. Ovi iznimni brojevi govore o dobroj organizaciji i promociji Sajma na prostoru najuspešnije, Istarske županije u kojoj se, kao i na celom području planira gradnja velikog broja turističkih objekata zbog finansijskih sredstava koja se povlače iz evropskih fondova. Otvaranje novog

tržišta i pokazivanje novih proizvoda i usluga prilike su koje svaki preduzetnik treba iskoristiti jer je ove godine organizator odlučio ostaviti iste cene kako bi svojim doprinosom pomogao izlagačima da dođu u što većem broju.

Bilo da se želite uporediti s konkurencijom ili naučiti više o njoj, pronaći trgovce i prodajne predstavnike za svoje pro-

Ne zaboravite

- Na sajmu su važni direktni kontakti sa donosiocima odluka ili s krajnjim kupcima
- Na sajmu je moguće umrežavanje i kooperacija sa ostalim izlagačima
- Procena konkurencije
- Procena vlastite pozicije na tržištu
- Vidljivost i prisutnost na tržištu osnažuje brend

Osnovni ciljevi sajamskog nastupa su:

- Povećanje prodaje privlačenjem novih kupaca
- Jačanje brenda
- Predstavljanje novih proizvoda

Ne zaboravite, važni su sledeći koraci:

- Određivanje sajma i definisanje datuma
- Vizuelna izrada izlagačkog prostora
- Definisanje proizvoda koji će se izložiti
- Izrada i priprema materijala za sajam – proizvoda, kataloga
- Nastup na sajmu
- Post-sajamske aktivnosti

- Na sajmu se susrećete s profesionalcima i stručnjacima iz industrije.
- Kroz izlaganje dobijate priliku da promenite percepciju preduzeća na tržištu.
- Kao izlagač možete slobodno vršiti „industrijsku špijunažu“ i prikupljati konkurentske ideje.
- Svojom pojavom i stilom utičete na stavove kupaca i arhitekata.
- Pozvani ste i u prilici ste da pripremite malu kućnu zabavu ili susret uz čašćenje u kolegijalnom krugu kao i prezentaciju proizvoda i usluga i na taj način ste u prilici da pojačate svoju promociju i dobiti još više mogućnosti za druženje sa potencijalnim kupcima.
- Izlaganje na sajmu se može iskoristiti kao istraživanje tržišta za razvoj budućih proizvoda.
- Svojim idejama, novim proizvodima, inovacijama, izlagačkim prostorom i stavom možete uticati na trendove u industriji.
- Izlaganje na sajmu Design District u Rovinju od 24. do 26. 11. 2022. godine rezervisano je za one koji nikad ne propuštaju priliku!

Više informacija možete pronaći na službenoj web stranici Sajma www.design-district.net a pitanja možete postaviti na: info@design-district.net

izvode ili doći do novih kupaca kroz povoljni marketing, Design District u Rovinju je pravo mesto za iznajmljivanje izlagačkog prostora.

Uz izlagački prostor, preduzeća koja su prisutna na sajmu imaju mogućnost

predstavljanja svojih proizvoda i usluga arhitektima i dizajnerima enterijera i hotelijerima na pre spomenutim konferencijama i edukacijama, kao i velike mogućnosti medijske promocije kroz službene sajamske kanale. ■

BEZ ALATA NEMA NI DIZAJNA

Međunarodni sajam mašina i alata za drvnu industriju jedinstven je orijentir i oslonac celokupne drvne i drveno-prerađivačke industrije Srbije. Ogromni prirodni resursi i potencijali Srbije, rast potražnje za drvetom kao sirovinom zbog novih ekoloških propisa, perspektiva upošljavanja sve većeg broja ljudi u ovom sektoru, uz jasnu biznis orijentaciju sajma i afirmaciju domaćih proizvođača iz oblasti drvne industrije doprineli su da ovaj događaj raste i predstavlja sve širu paletu proizvoda velikom broju kupaca i posetilaca manifestacije.

Ne bez razloga, ekonomske i tehničko-tehnološke konotacije, **Sajam mašina i alata za drvnu industriju** prerašao je status izvanredne izložbe pod okriljem **Međunarodnog sajma nameštaja, opreme i unutrašnje dekoracije** i postao, podjednako dugovečna, samostalna manifestacija.

Ako je činjenica da je **Sajam nameštaja** visokokvalitetan privredni događaj i mesto susreta proizvođača nameštaja i distributera, dizajnera, inženjera, arhitekata, posetilaca, kupaca i šire javnosti na Beogradskom sajmu, događaj koji na originalan i najsvrshodniji način spaja drvnu i industriju nameštaja sa kreativnom sferom, onda je **Sajam mašina i alata za drvnu industriju** njegova osnova i materijalni pokretač.

Asortiman izložbene ponude čine proizvodi za građu, površinsku obradu drveta i spajanje proizvoda, okovi i ukrasi za nameštaj kao i bogat izbor tekstila, tkanina, kože i tehnološki inoviranih materijala za nameštaj. Široka paleta ponude obuhvata i repromaterijale za izradu nameštaja uključujući građu, stolarske ploče, furnire, folije i repromaterijale za površinsku obradu i spajanje. Asortiman okova i ukrasa za nameštaj čine bravice, šarke, kvake, ručice, žice, opruge i ukrasni elementi.

Veliki broj prestižnih kompanija koje će izlagati ove godine, među kojima su i proizvođači iz Turske, Nemačke, Poljske..., pokazuju da je Beogradski sajam sve atraktivniji i da se vratio na mapu

velikih evropskih dešavanja a strateški pristup unapređenja biznis segmenta i jačanje poslovne posete za cilj ima konkretne rezultate, podsticaj razvoja domaće privrede i povećanje izvoza domaćih proizvoda.

Najsavremenije mašine koje omogućavaju visoku preciznost primarne obrade drveta, izrade i završne obrade,

kao i pilane, sušare i mehanički, električni i pneumatski alati prikazaće na sajmu kojom brzinom se inoviraju i razvijaju perspektivne industrije - drvna i industrija nameštaja.

Sajam mašina i alata trajaće od 8. do 12. novembra 2022. godine, a Sajam nameštaja dan duže - od 8. do 13. novembra.

58.

Međunarodni sajam mašina i alata za drvnu industriju

Beogradski
Sajam
Nameštaja
Sada

8-12. Nov. 2022.

BEOGRADSKI
SAJAM

INTARZIJA

ukrašavanje nameštaja

Intarzija je dekorativna tehnika kojom se ukrašavaju podovi ili plafoni, nameštaj, vrata i ostale drvene površine u enterijeru.

Intarzija predstavlja umećanje ornamenata ili drugih dekoracija od komada drveta, stakla, metala, slonove kosti, sedefa i ostalih vrednih materijala. Drvene intarzije se najčešće rade od skupocenih vrsta drveta poput mahagonija, ružinog ili kruškovog drveta, orahovine, palisandrovine ili ebanovine.

Tehnika intarzije zahteva posebno znanje, preciznost i iskustvo, pa je nameštaj s intarzijom najčešće ručno rađen i vrlo skup. Ovakvi komadi nameštaja nemaju široku primenu u savremenom načinu stanovanja, koji podrazumeva praktičan, često minimalistički oblikovan nameštaj. Intarzije su najčešće deo luksuznog mobilijara, međutim, pojedini komadi se odlično uklapaju s modernim načinom uređenja prostora.

Ova tehnika imala je svoju istaknutu ulogu u istoriji. Bila je poznata još u Egiptu,

staroj Grčkoj i Rimu. S obzirom na to da je nameštaj s intarzijama oduvek bio skup i nedostupan, krasio je crkveni nameštaj, a zatim i kuće bogatih pojedinaca. Majstorski izveden nameštaj s intarzijama još je uvek na ceni, pa takve komade nameštaja treba postaviti na istaknuto mesto u prostoru, jer predstavljaju prava umetnička dela.

Moderna proizvodnja nameštaja pojednostavila

je intarzijske umetke, prilagodila ih mašinskoj proizvodnji, pa nameštaj s intarzijom, po nešto povoljnijim cenama, može da postane deo svakog doma. Mašinsko i ručno izrađene intarzije nisu kategorije koje mogu da se porede po umetničkoj i cenovnoj vrednosti, ali to ne znači da industrijski izrađen nameštaj s intarzijom nije kvalitetan i vredan. Majstorski ručni rad predstavlja posebnu

vrednost kao u svim sferama umetnosti: dizajnu, slikarstvu, vajarstvu...

Nameštaj s intarzijom možete postaviti u svim delovima svog doma, u zavisnosti od toga koliki ste ljubitelj ovakvog nameštaja i koliko imate novca koji možete da izdvojite za ovaj izuzetno vredan nameštaj. Intarzije mogu da postanu deo vaše spavaće sobe, bilo da se nalaze na drvenom krevetu (kao deo uzglavlja

ili kompletnog kreveta), ili na frontovima ormara.

Idealno mesto za prezentovanje raskošne intarzije jeste trpezarijski sto. Motiv intarzije može biti na ploči stola ili nogarima. Uz sto, motivi intarzije mogu da kraskomodu ili vitri-

nu u trpezariji. Drveni sto s intarzijama može da bude smešten u prostor koji kraskeslike s motivima moderne umetnosti, lusteri ililampe savremenog dizajna. Igra modernog i klasičnog izuzetno je atraktivna u enterijeru.

Intarzije se koriste i na stolicama s drvenim naslonom. Kombinacija takvog raskošnog naslona i udobno tapaciranog sedalnog dela, učinice da ovaj komad nameštaja bude pravi ukras u prostoru. Ponekad je dovoljno smestiti jednu takvu stolicu i lam-

pu u ugao dnevnog boravka, trpezarije ili komunikacijske zone, kako bi se stvorio vizualno upečatljiv prizor.

Vitrine, smeštene u različitim delovima doma, mogu da deluju vrlo raskošno i da budu pravi dizajnerski akcenti u modernom i minimalističkom opremljenom domu, posebno ako ih kraskes intarzije koje se izrađuju postavljanjem furnira u različitim smerovima, uz dodatak drveta druge boje.

Dnevni boravak odlično je mesto za isticanje vrednih intarzija. Ukoliko zaista želite da uživate u ovoj umetničkoj tehnici, odaberite regal za TV uređaj s intarzijama. Ovaj element obično je dominantan u prostoru, pa će intarzije na njegovoj površini biti izuzetno izražene. Uz ovakav komad nameštaja, u prostor postavite na primer jednobojnu garnituru za sedenje, kako previše motiva i šarenila ne bi neugodno opteretili prostor.

Monika Galović

Preuzeto sa: www.gradnja.rs

SINTEZA drveta i metala

PIŠE: mr Mare Janakova Grujić,
istoričar umetnosti

Hila Šamia (Hilla Shamia) je izraelska umetnica i dizajnerka mlađe generacije koja stvara jedinstvene kreacije od drveta i metala. To su uglavnom moderni stolovi, stolice i klupe bez naslona, ali i zidne slike – kolaži, satovi i sl. Korišćenjem jedinstvene metode, koju je Šamia samostalno razvila, baziranoj na spajanju metala sa živopisnim komadima drveta, dobija se predmet primenjene umetnosti, odnosno sa svojom izrazitom upotrebnom funkcijom i dugim vekom trajanja. Po rečima ove umetnice, njen rad, koji datira još od 2012. godine odnosno od završnice fakultetskih studija, je nastao iz želje da „uradi nešto sa drvetoj što nikada niko nije uradio“.

Drvo koje najčešće koristi ova umetnica je čempres i eukaliptus, a od metala to su aluminijum i mesing. Ovi drveni trupci, isečeni najčešće po dužini, odlikuju se ne samo upečatljivom strukturom i crtežom, već i koloritom. Kada se u kalupe u kojima su utopljeni drveni komadi sipa vreo rastopljeni metal, prilikom kontakta ove dve materije na površini sirovog drveta stvara se crni ugljenisani sloj, koji u likovnom smislu predstavlja žižu kompozicije. Crna „granica“ egzistira između dva kontrastna materijala – hladnog, glatkog i sjajnog srebrnog, i toplog, rustičnog i matiranog drvenog medijuma. Na taj način, mogući negativan faktor izgorelog drveta pretvara se u estetsku i emocionalnu vrednost, očuvanjem prirodnog oblika stabla, i uvođenjem prirodne granice „industrijske“ intervencije. Opšta, kvadratna forma pojačava arteficial-

ni osećaj, a istovremeno čuva sećanje, „prasluku“ prirodnog.

S obzirom da je metal bio u tečnom stanju kada je nanošen na trupce, on se nalazi u svakoj pukotini drveta, stvarajući jaku fizičku vezu i upečatljivi vizuelni izgled. Svaki komad nameštaja koji potekne iz Šamijine radionice predstavlja unikat i ručni rad. Šamin kreativni rad utemeljen je na savreme-

nom istraživanju formi, ali i materijala, odnosno odnosa materijala. Industrijski dizajn i skulptura su oblasti koje se u ovom istraživačkom procesu prepliću, ali je ishodište rad koji striktno ne pripada ni jednoj od pomenutih sfera. Interesantno je da je ova umetnica pokazala veliku otvorenost za saradnju sa drugim umetničkim radionicama i institucijama. Tako, iz saradnje sa

fabrikom stakla "Phoenicia", odnosno ilustratorom Mikijem Motesom, nastale su kreacije koje se baziraju na staklu i tehnici duvanog stakla, kao i totemu kao umetničkoj temi.

U svom studiju u Tel Avivu, Hila nastoji da „crpi inspiraciju iz procesa vremena i prividnih nesavršenosti koje se nalaze u prirodi“. Drvo koje koristi je najčešće lokalno, iz okoline grada.

Fasciniranost vjkadašnjeg i savremenog, prirodnog i industrijskog, toplog i hladnog, trajnog i vremenski ograničenog, predstavlja stalnu inspiraciju za ovu dizajnerku. ■

Posetite nas na Sajmu mašina
i alata za drvenu industriju
od 8. do 12. novembra
u hali 5 Beogradskog sajma

OHRA
PROMIŠLJENI SUSTAVI SKLADIŠTENJA

Stručnjaci za skladištenje,
iverica, drva, građe,
masivnih ploča.

- KONZOLNI REGALI
- PALETNI REGALI
- REGALI SA KROVOM, HALE
- PODESTI
- VERTIKALNI REGALI

Kontaktirajte nas – pripremit ćemo
vam ponudu prema vašim zahtevima

www.ohra.hr

OHRA Regalanlagen GmbH • Blaž Kocjanc • Tel. +386 - 40 825 699 • kocjanc@ohra.de

PIŠE: prof. dr. Nebojša Todorović

Standardne metode za određivanje tvrdoće i gustine drveta zahtevaju određenu opremu, prostor i određen broj uzoraka i kao takve se vrlo malo koriste u fabričkim uslovima. Iz tih razloga pojavila se potreba za uvođenjem bržih, jednostavnijih i u praktičnim uslovima izvodljivih postupaka za merenje navedenih svojstava u proizvodnji drvenih podova.

Za proizvođače drvenih podova veoma je važna činjenica da su tvrdoća i gustina drveta indikatori kvaliteta parketnih dasčica. Tvrdoća je otpor koji drvo pruža prodiranju nekog drugog stranog tela veće tvrdoće u njegovu masu, dok je gustina odnos između mase i zapremine drveta pri određenoj vlažnosti. Vlažnost je ključni faktor koji utiče na promenu ova dva svojstva. Kod domaćih vrsta sa promenom vlažnosti u higroskopskom području (područje koje obuhvata vlažnost od apsolutno suvog stanja do tačke zasićenosti vlaknaca) gustina drveta raste dok tvrdoća opada. Sa druge strane, gustina i tvrdoća stoje u direktnoj zavisnosti tj. sa povećanjem gustine raste i tvrdoća drveta.

Prema standardu za podove sa oznakom SRPS EN 13226 gustina drveta nije uzeta u obzir kao kriterijum za ocenu kvaliteta, dok, isti standard navodi da se za proizvodnju parketa može koristiti drvo koje ima tvrdoću veću od 10 N/mm². Pored tri klase kvaliteta, u koje se mogu selektovati dasčice, postoji i tzv. posebna klasa. Posebnu klasu može da ponudi proizvođač ili da zahteva kupac i ona uglavnom obuhvata kriterijume koji nisu navedeni u označenim klasama. Ovo znači da posebna klasa može sadržati i informacije o tvrdoći ili gustini drveta, naročito kod proizvodnih naloga koji zahtevaju da dasčice imaju veću tvrdoću odnosno veću otpornost na habanje u odnosu na uobičajenu isporuku. U prilog ovome ide i činjenica da nemaju sve parketne dasčice, u istoj klasi kvaliteta, jednaku tvrdoću. Ovo može biti od velikog značaja kod upotrebe podova na mestima gde se očekuje veće habanje površine. Zašto u cenu kvaliteta, pored vrste drveta, klase,

Kvalitet drvenih podova: utvrđivanje tvrdoće i

dimenzije, vrste parketa, završne obrade, ne bi bila i tvrdoća drveta od koje je izrađen pod? Kako odrediti tvrdoću i gustinu u proizvodnim uslovima?

Tvrdoća drveta se, u laboratorijskim uslovima, meri pomoću standardnih metoda – metod po Brinell-u (SRPS EN 1534) i metod po Janki (SRPS D.A1. 032 ili ISO 3350). Obe metode koriste čeličnu kuglicu određenog prečnika koja se utiskuje u masu drveta. Uređaj za merenje tvrdoće je specijalizovan i zahteva određen prostor, osposobljeno osoblje, određeno vreme i dr., tako da nije moguće takav uređaj pomerati ili sa njim izvoditi merenja u fabričkim uslovima. Takođe, metoda za utvrđivanje gustine drveta iziskuje određenu laboratorijsku opremu i izradu velikog broja uzoraka određenih dimenzija. Kao ovakve, naučno dokazane, metode za merenje tvrdoće i gustine drveta se u proizvodnim uslovima vrlo malo ili uopšte ne koriste. Iz tih razloga pojavila se potreba za uvođenjem bržih, jeftinijih, jednostavnijih i u praktičnim uslovima izvodljivih metoda za merenje navedenih svojstava drveta. Standardni postupak za određivanje tvrdoće kod proizvodnje podova može da zameni metod relativne veličine otiska (RVO) (Bhrem 2006). Ovo je indirektna metoda koja se sastoji u merenju veličine otiska koju proizvodi kuglica

prečnika 30 mm i težine 110 g koja se propusta slobodnim padom kroz plastičnu – pvc cev dužine 150 cm i prečnika 35 mm. Nakon pada kuglice izmeri se prečnik otiska, a zatim se dobijena vrednost pomnoži sa koeficijentom koji za bagrem, jovu, trešnju, javor, grab, hrast, bukvu i jasen prosečno iznosi 0,667 (Sedlar i dr. 2015). Na ovaj način se dobija dimenzija otiska po Brinell-ovoj metodi i nju je potrebno ubaciti u formulu da bi se dobila tvrdoća:

$$H_B = \frac{2 \cdot F}{\pi \cdot D \cdot (D - \sqrt{D^2 - d_{HB}^2})}$$

Gde je: HB – Tvrdoća drveta po Brinell-u (N/mm²); F – sila – 1000 N; D – prečnik kuglice od 10 mm; dHB – izračunat prečnik otiska u mm.

Na ovaj način se može, sa tačnošću većom od 95%, izmeriti tvrdoća drveta u proizvodnim uslovima bez korišćenja komplikovane laboratorijske opreme. Dobijeni podatak može ukazati na to da li je tvrdoća dasčice u intervalu koji je očekivan za tu vrstu drveta ili ne.

Gustina drveta se, takođe, može brzo odrediti u proizvodnim uslovima. Jednostavnim merenjem mase parketne dasčice na liniji proizvodnje možete se konstatovati da li se dasčica nalazi u

Slika 1: Veličina otiska kuglice na površini drveta po RVO metodi (levo) i po Brinell-ovoj metodi (desno)

gustine drveta u proizvodnim uslovima

intervalu gustine koji je očekivan za tu vrstu drveta pri određenoj vlažnosti. Takođe, merenjem mase može se utvrditi i da li je vlažnost daščice u intervalu koji je propisan standardom ili zahtevom kupca. Procedura za određivanje gustine se sastoji od nekoliko koraka:

- Utvrditi gustinu pri 0 % vlažnosti kod drveta iz kog će se proizvoditi parketne daščice. Ovaj korak je moguće izvesti sušenjem uzoraka drveta na temperaturi od $103\pm2^{\circ}\text{C}$ do konstantne mase,

- Izračunati gustine drveta za interval vlažnosti parketa,

- Za određeni profil parketne daščice neophodno je izmeriti stvarnu zapreminu i idealnu zapreminu. Stvarna zapremina se može odrediti u 3D programu po izboru. Odnosom idealne i stvarne zapremine može se odrediti koeficijent odstupanja. Prema dosadašnjim rezultatima odstupanje idealne zapremine od stvarne je manja od 5.5 %, i da je kod daščica većih dimenzija odstupanje proporcionalno manje nego kod manjih daščica. Takođe, oblik dašci-

ce utiče na odstupanje. Kod jednostavnijih profila odstupanje je zanemarljivo, dok je kod složenijih oblika odstupanje do 4,55 %. Manji uzorci imaju veća odstupanja od idealne zapremine.

- Da bi smo odredili interval mase daščica neophodno je da odredimo minimalnu i maksimalnu masu. Minimalna masa se dobija množenjem stvarne zapremine sa gustinom pri nižem procentu vlažnosti, dok se maksimalna masa dobija množenjem stvarne zapremine sa gustinom pri većem procentu vlažnosti.

Kao primer, za prethodno navedeno, navešćemo podatke koji su dobijeni za klasičnu parketnu daščicu dimenzija $400\times56\times22\text{ mm}$ izrađenu od hrasta, bukve, jasena i bagrema (Sedlar i dr. 2015). U tabeli 1. su dati podaci o minimalnoj i maksimalnoj masi koje te daščice treba da imaju da bi ispunili uslov vlažnosti i gustine za datu vrstu drveta. Odstupanje mase iznosi 1,38 % što je podatak koji je dobijen kao odnos stvarne prema idealnoj zapremini parketne daščice i kao takav nije tehnološki značajan.

Tabela 1: Primer masa daščica dimenzija $400\times56\times22\text{ mm}$ kod klasičnog parketa sa odstupanjem od 1,38 % (Sedlar i dr. 2015)

Red. br.	Vrsta drveta	Gustina pri 0 % vlažnosti (g/cm^3)	Min. masa (g)	Maks. masa (g)
1.	Hrast	0,650	311,5	374,4
2.	Bukva	0,690	335,5	389,2
3.	Jasen	0,650	325,9	374,4
4.	Bagrem	0,730	354,7	394,2

Na osnovu svega navedenog može se pretpostaviti da bi prikazane metode u proizvodnim uslovima mogle, sa velikom tačnošću, da zamene standardne procedure u proceni tvrdoće i gustine drveta. Dobijanje ovih podataka, u samoj fabrici, bi moglo značajno da doprinese kako finansijskoj uštedi tako i boljem kvantitativnom i kvalitativnom iskorišćenju u proizvodnji parketa. ■

100 godina iskustva
za perfekciju
- WEBER grinding

Sa Weber-om površinska obrada postaje savršenstvo površine. Već 100 godina radimo na vašem savršenom rezultatu brušenja

+49 1514 0265 241
weber.adriaregion@gmail.com
www.hansweber.de

W
WEBER grinding

PIŠE: mast. ing. Marko Veizović

Uticaj visokotemperaturnog tretmana na dimenzionu stabilnost subfosilnog hrasta

Subfosilno drvo je ne fosilizovano drvo koje je stotinama ili hiljadama godina bilo deponovano u rekama, močvarama ili morenima. Kada se drvo nađe u anaerobnim uslovima ono biva zaštićeno od glavnih faktora koji utiču na njegovu degradaciju – ksilofagnih insekata i lignikolnih gljiva, i može biti očuvano izuzetno dug vremenski period – preko 10 hiljada godina

(Sinković et al., 2009). Iako izolovano od ovih štetocina, u drvetu se, tokom vremena, odigravaju brojni procesi. Najznačajniji je fosilizacija – zamena organskih jedinjenja neorganskim, koja konačno može dovesti do karbonifikacije ili petrifikacije materijala (Christiernin et al., 2009). Subfosilnim drvetom se smatra ono kod kog je proces fosilizacije započet, ali ne i završen.

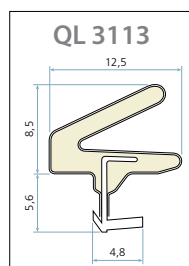
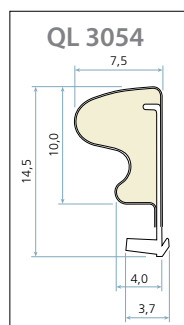
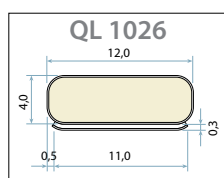
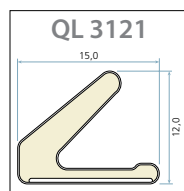
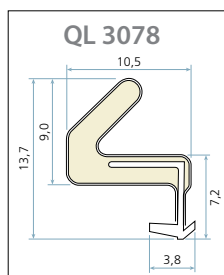
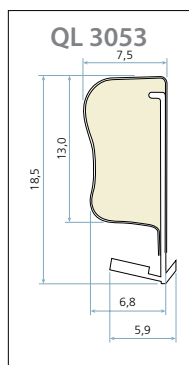
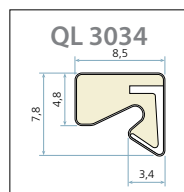

Najočiglednija razlika između subfosilnog i uobičajenog drveta hrasta je boja. Drvo postaje zlatno-

braon, sivo ili potpuno crno, u spoljnim delovima trupca. Ova promena je posledica reakcije gvožđa

NOVO U PONUDI
Schlegel

Hilandarska 17,
11271 Surčin

tel. 011 8442 125,
tel/fax. 011 8442 124
mob. 063 8088 501

mariomakoplast@gmail.com

**BANER 200 x 60 px
mesec dana
i PROFIL FIRME
godinu dana
9.000 din**

pošaljite mail na: info@drvotehnika.info

Drvena industrija Srbije na jednom mestu

DRVOTEHNIKA.INFO
portal drvne industrije

Slika 1. Raznovrsnost boja subfosilnog hrasta (izvor: tarawoodenwall.com)

rastvorenog u vodi i tanina prisutnog u drvetu (Bürck et al., 2012). Jedino kod boje drveta vreme ima veći uticaj u odnosu na uslove u kojima je drvo deponovano (Kolář, Rybníček, 2010). Boja subfosilnog drveta, iako najveća promena, ne smatra se nedostatkom već naprotiv – specifična boja je svojstvo koje se najviše ceni kod

subfosilnog hrasta (slika 1). Glavni nedostaci subfosilnog drveta hrasta su 1) smanjenje mehaničkih svojstva, za oko 10-40%, i 2) značajno veća dimenziona nestabilnost u odnosu na uobičajeno drvo hrasta. Subfosilno drvo ima dvostruko veću promenu dimenzije (bubrenje i utezanje) u odnosu na uobičajeno drvo hrasta.

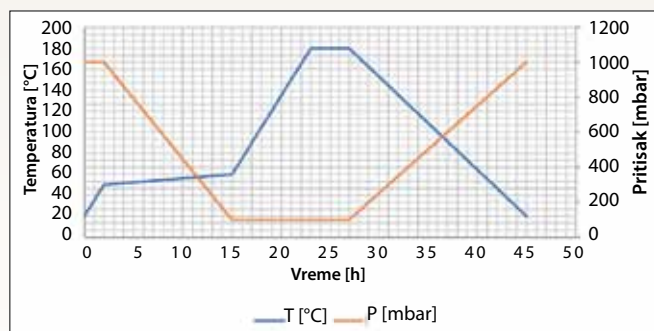
Poznato je da visokotemperaturni tretman rezultuje povećanjem dimenzione stabilnosti kod drveta, pa se javila ideja da se ispita kakav je uticaj ovog tretmana na dimenzionu stabilnost subfosilnog hrasta.

Trupci subfosilnog hrasta koji su korišćeni u istraživanju izvađeni su iz plavnog zemljišta oko reke Velike Morave u centralnoj Srbiji. Iz njih je dobijena neokrajčena rezana grada nominalne debljine 25 mm i dužine 2 m. Nakon razrezivanja, daske su prirodnim putem sušene do vlažnosti približno 20%, a zatim u sušari do konačne vlažnosti od 9,5%. Iz dasaka su pripremljeni uzorci za ispitivanje gustine i dimenzione stabilnosti. Dimenzije uzoraka su bile 20 x 20 x 300 mm. Visokotemperaturni tretman je izveden u laboratorijskoj vakuum sušnici na temperaturi od 180 °C i pritisku od 100 mbar, u trajanju od 4 sata. Proces zagrevanja trajao je 22 sata, a hlađenje 18 sati (slika 2). Nakon tretmana uzorci su skraćeni na dužinu od 20 mm i na njima je određena gustina drveta i dimenziona stabilnost termički tretiranog subfosilnog drveta hrasta.

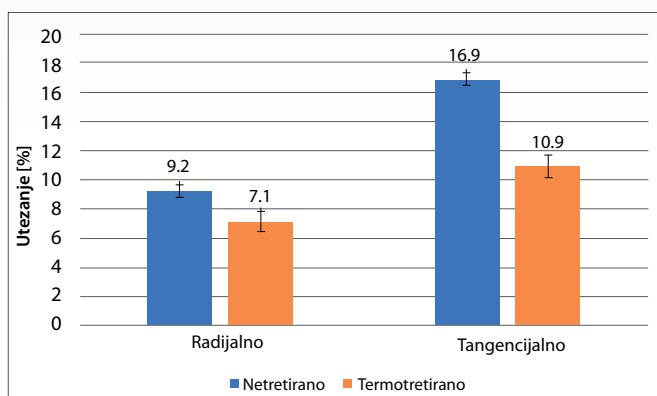
Rezultati dobijeni u ovom istraživanju potvrdili su mogućnost unapređe-

nja dimenzione stabilnosti drveta subfosilnog hrasta primenom visokotemperaturnog tretmana. Utezanje netretiranog drveta subfosilnog hrasta iznosilo je oko 9,2% u radijalnom smeru i oko 16,9% u tangencijalnom. Nakon primenjenog tretmana, radijalno utezanje je bilo oko 7,1%, a tangencijalno oko 10,9% (slika 3). Smanjenje utezanja iznosi oko 25% u radijalnom smeru i oko 35% u tangencijalnom. Srednja vrednost gustine subfosilnog drveta hrasta pre tretmana iznosila je 0,637 g/cm³, dok je nakon tretmana ona bila nešto niža 0,620 g/cm³, ali bez značajne statističke razlike.

Subfosilno drvo je izuzetno redak i cenjen materijal. Njegova vrednost, pored jedinstvene boje i teksture, potiče od činjenice da je ono svedok svih dešavanja na našim prostorima hiljadama godina unazad. Zbog specifičnih svojstava, tehnologija obrade ovog materijala je veoma složena i pravi izazov za svakog ko se time bavi. Potrebno je uraditi brojna istraživanja kako bi se što bolje upoznali sa svojstvima subfosilnog drveta, a to će nam pomoći da ga iskoristimo na najbolji način i od njega napravimo proizvode najviše vrednosti. ■

Slika 2. Proces visokotemperaturnog tretmana drveta subfosilnog hrasta sa fazama zagrevanja i hlađenja

Slika 3. Procentualno utezanje netretiranog i termički tretiranog drveta subfosilnog hrasta

PIŠE: Isidora Gordić Fisković

Ekspandirana pluta, izolacija i dekoracija

Nikada se u medijskom prostoru nije više pažnje posvećivalo merama štednje svih oblika energije, naročito električne i toplotne. Vlada objavljuje, a mediji prenose različite preporuke i mere kako štedeti, posvećujući pažnju i ugradnji izolacije i zameni stolarije na svim tipovima objekata, od stambenih do komercijalnih.

Na stranicama ovog časopisa u više navrata je bilo reči o pluti i njenim izuzetnim svojstvima u različitim sferama i delatnostima – počev upravo od izolacije, preko podova, do nameštaja, obuće i modnih dodataka. Ipak, jedan izuzetan, višenamenski proizvod baš od plute, kao da je sasvim nezasluženo ostao ispod radara javnosti i medija. Reč je o ekspandiranoj ili crnoj pluti.

Ekspandirana pluta se smatra najekološijim mogućim proizvodom, izrađenim 100% od prirodnog materijala, bez ikakvih aditiva,

uz minimalan utrošak energije i bez ikakvih štetnih nusproizvoda.

Kako nastaje ekspandirana pluta?

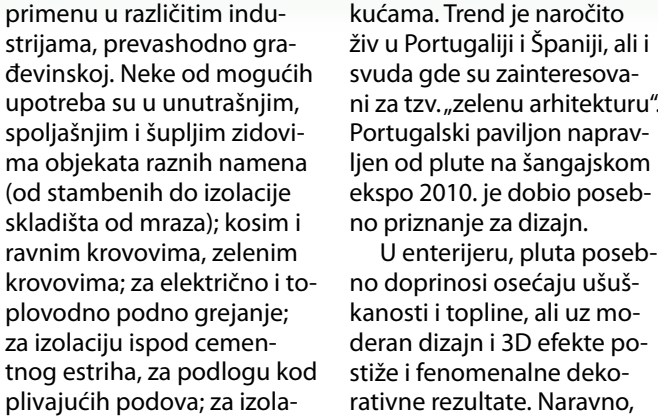
Za proizvodnju ekspandirane plute koriste se ostaci plute koje preostanu nakon što se materijal iskoristi za proizvodnju zapušača za flaše (pampura). Ostaci se melju u granule, koje se potom bez ikakvih dodataka stavljaju u posebne peći – autoklave, gde se pod visokim pritiskom vodene pare greju. Ovaj proces dovodi do toga da granule ekspandiraju (baš kao kokice), a temperatura oslobađa prirodno prisutno vezivo suberin koji vezuje čestice u kompaktnu celinu. Iz ovih kalupa izlaze veliki blokovi koji se kasnije seku na ploče odgovarajuće debljine, od 10 mm do 300 mm. Ploče su obično veličine 0,5 x 1 m. Kad izađu iz peći, ovi veliki blokovi se ostavljaju na sedam dana da se ohlade i stabilizuju i tek nakon toga se seku i pakuju.

Visoka temperatura utiče na promenu boje, pa iz svetlo smeđe/narandžaste prelazi u tamnu boju čokolade. U zavisnosti od jačine pritiska, ploče mogu biti različiti gustine. Kod pojedinih proizvođača, standardna gustina na ploči dimenzija 1000x500x300 mm je 115 kg/m³, uz veći pritisak, dobija se veća gustina (155 kg/m³) uz nešto manju debljinu (220 mm), a uz maksimalni pritisak gustina bude 185 kg/m² uz debljinu od 120 mm. Posle se ovi blokovi seku na odgovarajuću debljinu.

Dakle, od sirovine koristi se isključivo sirova pluta iz kore hrasta plutnjaka. Berba se obavlja ručno svakih deset godina, a da se drvo ne poseče. Ove hrastove šume su većinom zaštićene, naročito u Portugaliji koja najveći svetloski izvoznik plute i ima oko 735.000 hektara pod ovim hrastom. Kao što je rečeno, nema nikakvih dodataka, izuzev vodene pare koja se dobija loženjem biomase koja je nusproizvod u procesu proizvodnje. Karbonski otisak je praktično negativan.

Šta pruža ovakav proizvod?

Pružna istovremeno izuzetnu termičku, akustičku i antivibracionu izolaciju, a pojedini proizvođači navode i zaštitu od negativnog uticaja podzemnih voda na zdravlje. Kad je o zdravlju reč, to nije jedini platin benefit jer je antimikotična, antibakterijska i otporna na sve vrste insekata, te samim tim i antialergijska. U slučaju upotrebe u zatvorenom prostoru, povećava kvalitet vazduha. Ukoliko dođe do vatre, ne otpušta otrovne gasove. Spada u E razred po zapaljivosti po evropskom sistemu klasifikacije, ali za razliku od

npr. uobičajenog polistirena od 40 mm kome treba desetak sekundi da progori, izolacionoj ploči od plute iste debljine treba od 60 do 90 minuta.

Espandiranu plutu karakteriše visoki nivo dimenzijske stabilnosti i na temperaturama u širokom rasponu od -180°C do +120°C, kao i gotovo neograničena trajnost bez ikakvog gubitaka tehničkih svojstava, te ne čudi što većina proizvođača daje doživotnu garanciju na ovaj proizvod. Nakon dugotrajne upotrebe, u potpunosti se može reciklirati.

Sva pobrojana svojstva omogućavaju veoma široku

primenu u različitim industrijama, prevashodno građevinskoj. Neke od mogućih upotreba su u unutrašnjim, spoljašnjim i šupljim zidovima objekata raznih namena (od stambenih do izolacije skladišta od mraza); kosim i ravnim krovovima, zelenim krovovima; za električno i toplotovodno podno grejanje; za izolaciju ispod cementnog estriha, za podlogu kod plivajućih podova; za izolaciju ispod standardne čvrste fasade, za ventilisane fasade, a zatim i za kontrolu vibracija teških mašina, te najrazličitije namene u muzičkoj industriji, kao i u industriji rashladnih mašina i hladnjača, ali i u teraristici.

Ekspandirana pluta je jednostavna za obradu. Lako se montira, a uobičajena su dva načina montaže – lepljenjem celom površinom na podlogu odgovarajućim lepilima ili pričvršćivanje pomoću vijaka. Ovo potonje se posebno savetuje kada je reč o postavljanju na plafone.

Pored svega navedenog, ekspandirana pluta se sve češće koristi i kao fasadni element, naročito na pasivnim

kućama. Trend je naročito živ u Portugaliji i Španiji, ali i svuda gde su zainteresovani za tzv. „zelenu arhitekturu“. Portugalski paviljon napravljen od plute na šangajskom ekspo 2010. je dobio posebno priznanje za dizajn.

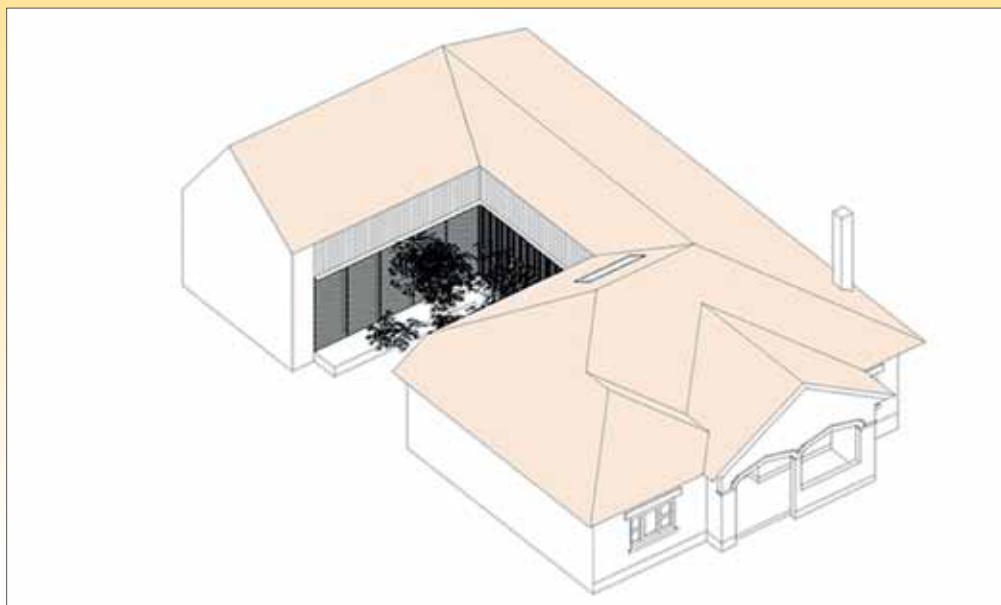
U enterijeru, pluta posebno doprinosi osećaju ušćkanosti i topline, ali uz moderan dizajn i 3D efekte postiže i fenomenalne dekorativne rezultate. Naravno, uvek je moguće obojiti plutu ili postaviti tapete za promenu dekora i osveženje prostora, ukoliko se za tim ukaže potreba.

Kada se sagledaju svi kvaliteti ekspandirane plute, ne čudi ni ekspanzija prodaje u poslednje vreme, naročito u Severnoj Americi. Klimatske promene i njihov uticaj na svakodnevni život postaju sve primetniji, a okretanje ekološki osvešćenoj gradnji i uopšte životu moraće da postane jedan od naših prioriteta, ako želimo da ostavimo iole pristojno mesto za život našoj deci i unucima. Upotreba ekspandirane plute, ali i plute u celini nam definitivno može pomoći u tome. ■

PIŠE: mr Mare Janakova Grujić,
istoričar umetnosti

DRVO u ritmu svetlosti i senke

U predgrađu australskog grada Hotorna postoji međuratna prizemna kuća sa zanimljivim rešenjem dvorišta. Naime, ovo dvorište nije vidljivo spolja, i predstavlja poduhvat adaptacije i rekonstrukcije originalnog rešenja, u cilju humanizacije stambenog prostora. Vlasnici su težili idiličnom, minimalističkom utočištu, sa obiljem prirodnog svetla. Njihovo iskreno verovanje u zen principe zahtevalo je i studio za jogu okrenut ka istoku, kao i onsen banju (izvor vode) povezano sa prirodom. U sve ovo inkorporiran je i zahtev za dve radne sobe. Sve drugo bilo je prepušteno arhitekti, studiju „Ha Architecture“.

Na istočnoj strani kuće „izrezano“ je veliko unutrašnje dvorište. Kontakt sa njim, i vizuelni i fizički, imaju sve tri strane kuće. Upečatljivi su čulni doživljaji dvorišta, koji najbolje odlikavaju viziju klijenata: zvuk bambusa na povetarcu, protok tekuće vode, doživljaj doba dana i protoka svetlosti u prostoru. Iz poštovanja prema japanskoj filozofiji arhitekture odlučeno je da se svi otvori oblože transparentnim drvenim zastorima, koji su mobilnog karaktera. Ovako lagani ma-

terijal omogućava gotovo nematerijalan doživljaj prostora, „olakšava“ prostor i težinu kuće, i omogućava stanarima da se prilagode promenljivim svetlosnim i klimatskim uslovima.

Enterijer kuće dat je u izrazitom minimalističkom duhu. Mobilijar je vrlo promišljen i broju i količini, modernog dizajna ili istočnjačkog porekla. Stiče se utisak da vlada princip „potrebnog i dovoljnog“, sa uspešnim izbegavanjem bilo kakvog viška. Drvo u enterijeru (otvori, pregradni paneli, pokretni mobilijar i sl.) predstavlja posebnu vrednost prostora. Dok su zidne obloge drveta u svetlijoj gami, čineći atmosferu nezasićenom a toplom, tamnije, orijentalno drvo na mobilijaru akcentuje i likovno razigrava izraz.

Pejzaž dvorišta plod je prisne i iskrene saradnje između klijenata, izvođača pejzaža i arhitekta. Od samog početka, japanski javor je bio duhovni i estetski centar kuće. Pogled na dvo-

rište omogućava u celini holistički doživljaj. Glavni materijal oblikovanja dvorišta jeste drvo. Drvena lamperija ispod krovova, drveni dekovi i drveni zastori, dati su u različitim kompozicionim slogovima. Za njihovu izradu korišćene su lokalne, australijske vrste građe. Zajed-

no u kompoziciji obezbeđuju neophodnu prirodnost izraza, kao i taktilno-strukturalni kvalitet iste. U slučaju zastora, koji su adaptibilnog koncepta primene, efekat zasenčenja je samo jedan od dobijenih blagodeti. Bilo da se radi o letvama koje su u horizontalnom, bilo o oni-

ma u vertikalnom slogu, oni obezbeđuju impresivnu igru svetlosti i senke u unutrašnjem prostoru.

Ovo harmonično i mirno utočište, diskretno ugnjezdjeno između prometnih ulica grada, duguje svoj mir i toplinu umnogome drvetu kao materijalu. S obzirom

da su drveni zastori pokretni, prostor dvorišta a i sam unutrašnji prostor kuće može imati hiljadu različitih lica, u zavisnosti od položaja ovih paravana. Takođe, i sam doživljaj dana i „protok svetlosti“ može da se „podešava“ zahvaljujući njihovom postojanju. ■

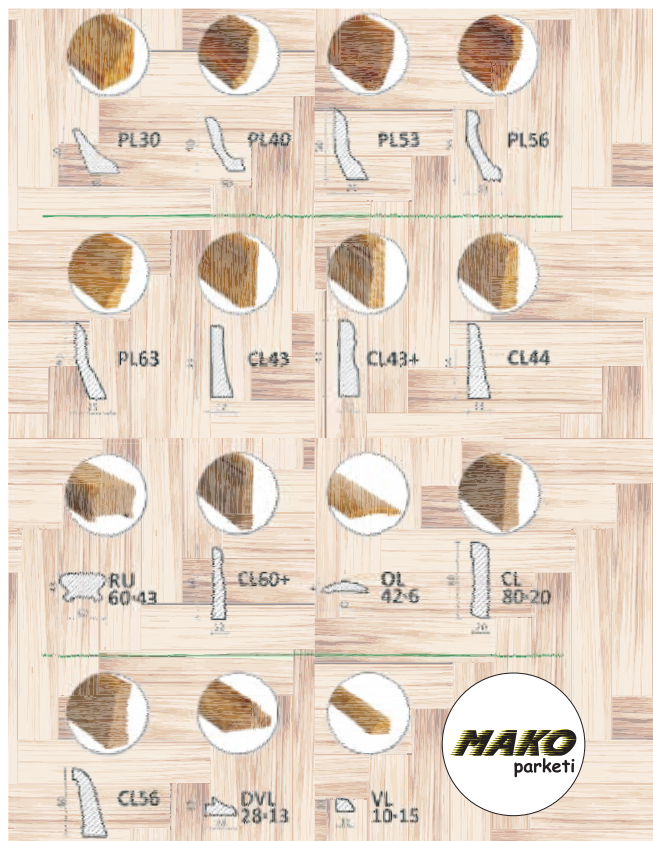
Poznati dobavljač lepkova za drvoprerađu, stolariju i proizvodnju nameštaja **DEPRON** Rača predstavlja standardnu i inovativnu ponudu lepkova i vezivnih sredstava vodećeg evropskog proizvođača **KLEIBERIT** iz Nemačke.

- lepkovi za drvo D2, D3, D4 i brzovezujući
- poliuretanski D4 i konstruktivni lepkovi
- kant - lepkovi u granulama i patronima za sve vrste mašina za kantovanje
- urea - lepkovi u prahu za furniranje u vrućim presama
- lepkovi za oblaganje profila - topivi kao i
- disperzioni termoreaktivni za 3D lepljenje u vakuum i membranskim presama
- tapetarski lepkovi za sunder, meblo i drvo
- silikoni, PUR-pene, diht mase
- učvršćivači, razređivači, čistači, paste itd

Garantovani **KLEIBERIT** kvalitet, originalno pakovanje, brza i redovna dostava, stabilan lager i mogućnost kreditiranja kupaca, tehnička podrška uz optimalne preporuke, neke su od naših osobina koje nas izdvajaju kod odluke proizvođača za saradnju sa nama.

t/f 034 752 202
063 88 53 453
deprom@mts.rs
www.deprom.rs

Ovlašćeni zastupnik **KLEIBERIT**
DEPRON doo
Prodaja lepkova i vezivnih sredstava
Rača KG 34 210

drvene parket lajsne od hrasta, jasena i bukve

NOVO U PONUDI

parket lajsne furnirane, lakirane i nelakirane

MAKO Subotica, Platonova 18

024 548 055 • 065 854 8055 • mako@makoparketi.com

PIŠE: dr Miladin Brkić

Kondicioneri za biomasu

Danas se postavlja pitanje ekonomičnosti, ekološkičnosti i održivosti upotrebe čvrste biomase, kao alternative fosilnom gorivu. Potencijalne količine ostataka drvene i poljoprivredne biomase su velike, u Srbiji iznose oko 20 miliona tona svake godine. Kod nas se za sada od navedene količine koristi do pet procenata.

Za kvalitetno presovanje biomase u energetske pelete i brikete neophodno je da biomasa ima optimalni sadržaj vlage: 10 do 14% VB, zavisno od vrste biomase. Prevlažna i presuva biomasa se teško presuje. Prevlažnu biomasu treba sušiti, a presuvu kondicionirati (ovlažiti) na optimalni sadržaj vlage. Kondicioniranje može da se definiše kao postupak pripreme sirovine za sabijanje uz korišćenje vode, pare, pritiska i toplote. Dakle, kondicioniranje je preduslov za dobro sabijanje i vezivanje čestica sirovine. Pravilno kondicioniranje sirovine povećava učinak proizvodnje, poboljšava kvalitet peleta,

svojstava. Površinska i loše raspoređena vlaga i toplota mogu da utiču na lepljenje sirovine na rolere, na smanjenje učinka proizvodnje peleta i na njihov kvalitet, tj. da dovedu do zagušenja matrice peletirke ili alata briketirke.

Kod kondicioniranja parom vlaga i toplota se dodaju na efikasniji način. Para se lakše meša sa sirovinom nego voda i to doprinosi boljom raspodelom vlage. Primena pare u pripremi sirovine za peletiranje koristi se kako bi se dobile kvalitetnije pelete, a njen glavni učinak je povećanje udela vlage i toplote u sirovini. Prilikom njene kondenzacije čestice sirovine obavlja film vode,

sirovine. Ove fizičko-hemijske promene utiču na bolja vezivna svojstva čestica. Ubrizgavanjem suvo zasićene pare u sirovinu njena temperatura raste do 95°C. Pri kondicioniranju je najbolje koristiti suvo zasićenu paru pod pritiskom od 5 do 10 bara i temperature 150 do 180°C. Pre ulaska u kondicioner pritisak pare reducira se na 1,5 do 3 bara, pri čemu temperatura pare pada, a oslobođena toplota „suši“ paru. Na ovaj način izbegava se prekomerno vlaženje sirovine. Korišćenjem pare nižeg pritiska u sirovinu se unosi više vlage.

U pogonima za prerađu biomase najčešće se koriste kondicioneri koji se sastoje od cevi u koju su smeštene lopatice pričvršćene na osovinu. Lopatice mešaju paru, vodu ili aditive sa sirovinom. Prednosti ove vrste uređaja je kratko vreme zadržavanja sirovine, od 20 do 255 sekundi, u zavisnosti od propusnosti sirovine, broja obrtaja osovine i položaja lopatica. Parametri koji mogu da se regulišu su temperatura do koje se sirovina zagreva, pritisak pare i vreme tretiranja. Vreme kondicioniranja zavisi najviše o hemijskim svojstvima sirovine i njenoj mogućnosti upijanja vode. Vreme zadržavanja sirovine definisano je izborom vrste uređaja: za kratkotrajno kondicioniranje, za produženo sa mešanjem i za produženo bez mešanja. Uređaj za kratkotrajno kondicioniranje je lopatičasta mešalica u koju se do-

daju para, voda i aditivi. Sirovina se doprema preko dozatora sa promenljivim brojem obrtaja. Prve čestice sirovine napuštaju mešalicu već za nekoliko sekundi. To vreme nije dovoljno da se obavi efikasno tretiranje. Vreme zadržavanja sirovine u ovoj vrsti kondicionera je 10 do 45 sekundi. Ugradnjom 2 ili 3 uređaja za kratkotrajno kondicioniranje proces postaje „srednje trajan“, produžava se vreme zadržavanja sirovine na 0,5-2,25 minuta. Pri tome se ne smanjuje učinak, a postižu se bolji efekti. Ukoliko se primjenjuje produženo kondicioniranje važno je neprekidno mešanje sirovine, pa je za to najbolja kondicioner-mešalica. To je važno zbog upijanja vode i da ne bi došlo do slepljivanja materijala u kondicioneru. Dodavanjem komore za odležavanje sirovine produžuje se vreme kondicioniranja što omogućava bolju difuziju vlage, toplote i dodatih tečnih aditiva u sirovinu. Ukoliko se sirovina ne meša u toku odležavanja dolazi do njenog slepljivanja. Potrebno je ugraditi pužne izuzimače za pražnjenje komore i lopatičastu mešalicu. Snaga elektromotora za pogon dozatora sirovine iznosi 1,1 do 2,2 kW i kondicionera 1,5 do 3 kW.

Više informacija možete naći u knjizi: Razvoj i opremanje pogona za peletiranje i briketiranje biomase, od autora dr Brkić M. i msc Gluvsakov Zorice. ■

povećava čvrstoću i smanjuje otiranje istih.

Veća vlaga u sirovini smanjuje trenje tokom peletiranja, što dovodi do manje nasipne mase peleta i manje potrošnje energije. Voda deluje kao podmazivač i vezivno sredstvo povećavajući kontaktnu površinu i adhezivne sile između čestica sirovine. Voda lakše prodire u finije samlevenu sirovinu. Dodavanje vode i toplote utiče na razgradnju sirovine: celuloze, lignina, skroba i proteina, aktiviranjem njihovih vezivnih

koji zajedno sa povećanjem temperature olakšava vezivanje čestica. Naime, vlaga, putem kapilarne sorpcije, povezuje čestice, a u kombinaciji sa toplotom dovodi do fizičkih i hemijskih promena uključujući termičko omekšavanje sirovine. Visoka temperatura (do 200 °C) i odgovarajući pritisak pare utiču na razgradnju celuloze i hemiceluloze. Povećava se udeo fiksnog ugljenika i smanjuju isparljive materije uglavnom iz celuloze. Raste relativni udeo lignina u sirovini, koji utiče na bolji kvalitet

Knjigu možete poručiti preko redakcije časopisa DRVOtehnika na telefon 011 213 95 84 ili putem e-maila: office@drvotehnika.com

Do
12 t/h

PROIZVODNJA VIŠA OD 10 MILIONA TONA PELETA. MOŽE LI NEKO NADMAŠITI TO?

Naša pellet presa tip KAHL 65–1500 nadmašuje konkurenciju: sa kapacitetom od 12 t/h, trenutno je najveća pelet presa sa ravnom matricom za drveni sektor. U svetu, prese sa ravnom matricom iz kompanije AMANDUS KAHL proizvode više od 10 miliona tona domaćeg goriva i industrijskih peleta od tvrdog i mekog drveta i ovaj trend konstantno raste.

Scan the QR code
and learn more

INDUSTRIAIMPORT d.o.o.
Srbija · industriaimport@gmail.com
industriaimport.rs · +381 (0)64 144 244 1

TRIMWEX

TRIMWEX D.O.O. Pot k skakalnici 9a, 1210 Ljubljana-Šentvid, Slovenija

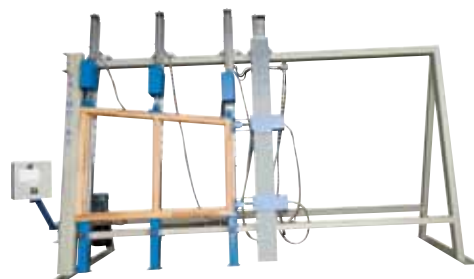
• t: +386 1 512 93 60 • m: +386 31 364 779 • f: +386 1 512 93 65
• www.trimwex.si • e: info@trimwex.si

Hidraulička presa i nanosač PVA ljepila

Nanasač PU ljepila

Elektro hidraulična okvirna presa

Linija za
dužinsko spajanje

Presa za širinsko spajanje

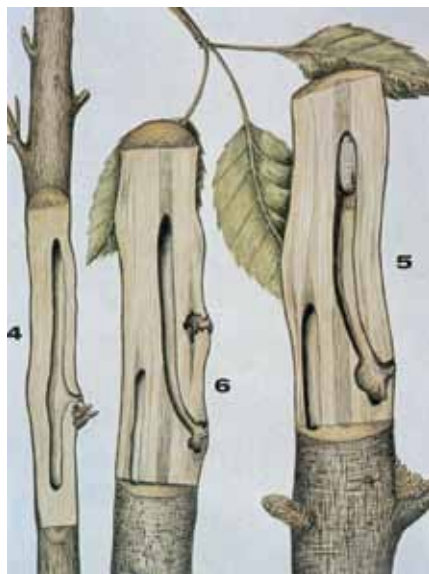
Linija za
naulivanje

VRSTE KSILOFAGNIH INSEKATA

***Zeuzera pyrina* L.**
***Z. aesculi* L.**
***Z. hiliaris* Geoffr.**
 (Lepidoptera – Cossidae)

***Zeuzera pyrina* L.**
 1 i 2 – leptir sa raširenim
 i složenim krilima,
 3 – larva u hodniku

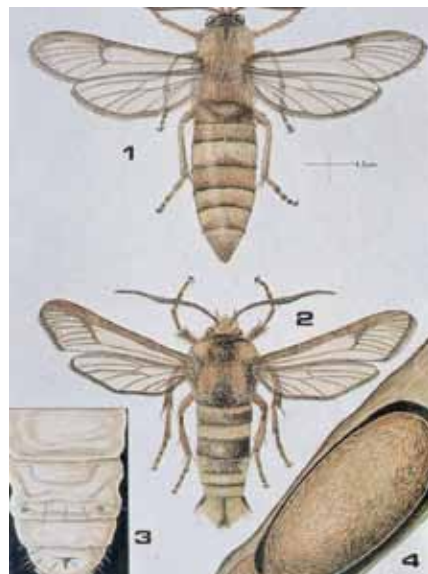

***Zeuzera pyrina* L.**
 – ubušni otvori larvi
 i larveni hodnici

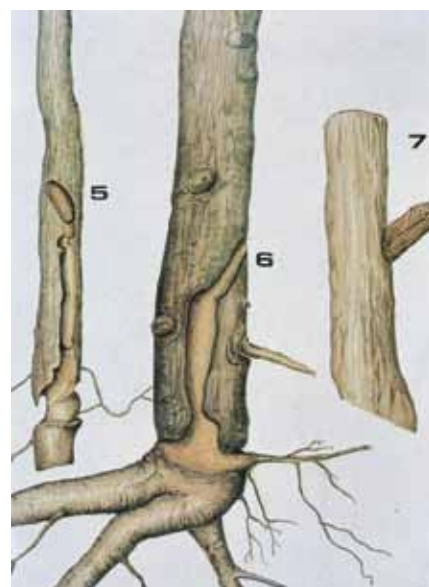
Leptir ove vrste lako se poznaje po belim krilima, a na njima metalno plavim sivim pegama; koje su lakše uočljive na prednjim a teže na zadnjim krilima. Telo je obraslo belim dlakama sa tamnoplavim prugama na truhu. Na grudima se takođe nalazi šest plavih pega. Pipci su končasti (ženka) i češljasti (mužjak). Na telu larvi nalazi se veći broj metalnoplavih pega.

Vrsta je rasprostranjena u umerenim klimatskim područjima. Napada skoro sve tvrde lišćare. Podjednako je značajana fiziološka i tehnička štetočina ali samo za tanje sortimente. Napad počinje od pupoljaka gde ženke polažu jaja. Kasnije, larve prelaze u deblje grane ili tanja stabla, gde završavaju razviće. Čest je uzročnik loma grana ili tanjih stabala, a može izazvati i sušenje pojedinih delova. U deblima larve se mogu uništavati mehanički (uvalčenje žice u hodnike) ili unošenjem fumiganata.

***Trochilium apiforme* Cl.**
 – veliki topolin staklokrilac –
Sesia apiformis Clerck
S. vespiformis Huf.
S. crabroniformis Denaschiff.
S. vespa Retz.
 (Lepidoptera – Sesiidae)

***Trochilium apiforme* Cl.**
 – veliki topolin staklokrilac 1 i 2 – imaga (ženka i mužjak), 3 – zadnji deo tela larve, 4 – kokon

***Trochilium apiforme* L.**

– veliki topolin staklokrilac
 5 i 6 – hodnici larava, 7 – lutka na izlaznom otvoru

Najveći je staklokrilac u našoj zemlji, sa rasponom krila do 45 mm i dužine tela oko 15 mm. Prema obliku i boji tela dosta liči na stršljenja. Imaga imaju žutu glavu, grudi i truh na kome se nalaze mrke ili plave pruge (prvi i četvrti segment).

Ovaj staklokrilac je dosta čest u područjima gajenja topola ili drugih mekih lišćara. Pri jačim napadima može izazvati sušenje mladih stabala, ali i vrlo velika oštećenja preživelih, kako tanjih tako i debljih stabala.

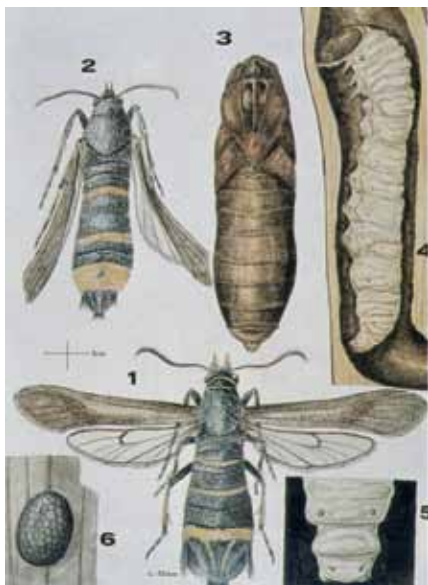
***Sciapteron tabaniformis* Rott.**
 – mali topolin staklokrilac –
Paranthreni tabaniformis Rott.
P. asiliformis Denaschiff.
P. crabroniformis Laspe.
P. vespiformis Sen.
P. rhingiaeformis Dup. a. Hub.
P. serratifomis Frev.
 (Lepidoptera – Sesiidae)

Mali staklokrilac ima rasopn krila do 35 mm a dužinu tela oko 12 mm.

Prednja krila su pokrivena neprovidnim ljuspicama a na sredini imaju izdužene pruge. Telo je metalno plavo sa žutim pegama na glavi i grudima. Na 2. 4. i 6. trbušnom se-

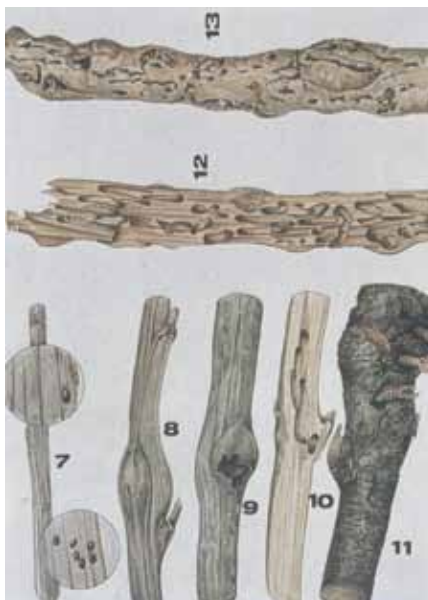
Knjigu ŠTETNI INSEKTI DRVETA, u spomen Branku Užičaninu, dr Mihailo Petrović je objavio 1996. godine. Od pokojnog profesora sam dobio tri primerka ove knjige i slobodu da iz nje objavljujem tekstove i ilustracije, koje je inače impresivno uradio Branko Užičanin. Neke delove ove knjige sam, pre petnaestak godina, objavljivao kao urednik revije ŠUME, a sada je namera naše redakcije da je, bez redakcijskih intervencija, u kontinuitetu objavimo uvereni da će nam, ali prvenstveno autorima, biti zahvalni svi oni koje interesuju problemi zaštite, trajnosti i čuvanja drveta kao sirovine i raznih drvenih proizvoda.

D. Blagojević

Sciapteron tabaniformis Rott.

- mali topolin staklokrilac
- 1 i 2 – imaga (ženka i mužjak), 3 – lutka, 4 – larva, 5 – zadnji deo tela larve, 6 – jaja

Sciapteron tabaniformis Root.

- mali topolin staklokrilac
- 7 – ubušni otvor larava, 8 i 9 – hipertrofije (zadebljanja) tkiva oko ubušnih otvora, 10 – vertikalni presek kroz larveni hodnik, 11 – lutkine košuljice posle izlaska imaga, 12 – uzdužni presek kroz oštećeno deblo, 13 – izletni otvori imaga

gmentu a kod mužjaka i na sedmom, nalaze se žute poprečne pruge.

Vrlo je rasprostranjena vrsta i stalni je pratilac mekih lišćara naročito topola. Prvenstveno napada mlada stabla.

Ženka polaže jaja na mestima budućih izbojaka. Pri jačim napadima stabla mogu biti potpuno uništena izumrla ili potpuno deformisana.

Ovakva stabla treba seći i spaljivati, dok se slabije napadnuta mogu tretirati fumigantima.

ŠTETOČINE DRVETA

U MORSKOJ VODI

Drvo u vodi je znatno manje ugroženo od ksilofagih organizama, naročito u slatkoj vodi, od drveta u slobodnom prostoru ili ugrađenom u zemlju.

U morskoj vodi, ipak, postoji izvesan broj organizama kojima drvo služi kao hrana i prebivalište. Oni pripadaju mekušcima i zglavkarima (Mollusca \Arthropoda)

Teredo navale L.

- lađarska školjka –

Rasprostranjena je u svim morima i napada sve vrste drveta u morskoj vodi, naročito ugrađeno.

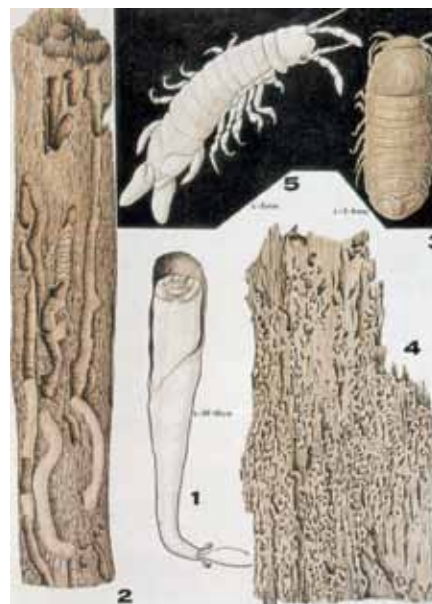
Odrasla školjka je dugačka 20-40 mm.

Mlade jedinke koje ženke izbacuju iz svog tela, u početku ne liče na školjke. One žive zajedno sa planktonima a kasnije se pričvršćuju za drvo i dobijaju izgled prave školjke.

Ubušivanjem u drvo telo im se izdužuje. Zidove hodnika školjke oblažu krečnjačkom materijom koja odvaja školjke od drveta i predstavlja zaštitni sloj školjkama od povrede.

U slučaju jačih napada drvo može biti potpuno uništeno, što je vrlo značajno za plovne objekte, a u slučaju većih opterećenja na otvorenom moru može doći do katastrofalnih posledica.

Jedina efikasna mera zaštite drveta je njegova impregnacija pre upotrebe kreozotnim uljem, bakarnim naftenatom ili neorganskim solima (6).

Štetočine drveta u morskoj vodi

- *Teredo navale* L.
- lađarska školjka
- izdužena školjka u hodnicima sa krečnjačkom oblogom
- *Limnoria lignorum* Rathke
- drvena mokrica
- oštećenja drveta
- *Chelura terebrans* Philippi

Limnoria lignorum Rathke

Chelura terebrans Philippi

U odnosu na napred navedenu školjku mnogo su manjih dimenzija. Dužina prve vrste je oko 4 mm a druge oko 5 mm. Prva liči na mokricu i pri osećanju opasnosti savija se u loptu.

Za razliku od prve, druga vrsta ima duže noge kao i dugačak izraštaj na kraju tela.

Areal rasprostranjenja ovih vrsta je dosta širok, ali uži od areala *T. navale*. Pošto su mnogo manjih dimenzija izazivaju manji obim oštećenja, zbog čega imaju i manji značaj od *T. navale*. Ovome treba dodati i podatak da se razvijaju u površinskim slojevima a u dublje prodiru tek posle uništavanja prethodnog. ■

Da li je upravo prošlo najhladnije leto koje ćemo doživeti u našim životima?

Klimatske promene su bukvalno i metaforički promena temperature obolelog, naše Zemlje, kojom se on brani od nas, kojom nam poručuje da konačno stanemo, kaže dr Marko Vujić.

Ekološka studija urađena sada već davne 1972. godine od strane profesora Medouza i njegovog tima, targetirala je 2100. godinu kao godinu potpune propasti ljudskih i industrijsko-resursnih kapaciteta, sa najvišim mogućim stepenom globalnog mortaliteta.

Kada bismo celokupno Zemljino postojanje smestili u 24 sata, najstariji fosili se pojavljuju u 5:36h ujutru, jednočelijske alge u 14:08h, dinosaurusi u 22:56h, a ljudi u 23:58:43. Dakle pojavljujemo se u poslednjih 77 sekundi dosadašnjeg Zemljinog postojanja. Ali ipak, to kratko vreme nam je bilo dovoljno da ostavimo nepovratne tragove na Zemlji. U ovom momentu se u okeanima nalazi preko 5,25 triliona plastičnih otpadaka, a od toga 269,000 tona pluta na površinama. Mnoge životinjske vrste koje poznajemo su postale ugrožene i pitanje je da li će deca u budućnosti o njima učiti kao o izumrlim.

Ono što na nas, kao ljudsku vrstu, najviše utiče i brine, jeste globalno zagrevanje, koje nastaje kao posledica prekomerne seče šuma, sagorevanja fosilnih goriva koje nastaje proizvodnjom u fabrikama, korišćenjem automobila, aviona i drugih kopnenih i vazdušnih prevoznih sredstava, kao i prekomerna konzumacija i proizvodnja hrane, odeće i plastike. Zbog svega toga, vreme je iz godine u godinu sve toplije.

Ne smeta nam što Novu godinu dočekujemo u laganim jaknama, štaviše, prijatno smo iznenađeni, ali zato svakog leta na vestima slušamo kako je ovo „najtoplije leto u istoriji“. U poslednjih desetak dana jula, u Evropi su zabeležene rekordne vrućine: u Londonu je prvi put zabeležena temperatura od 40 stepeni Celzijusa, u Parizu je bilo prijatnih 38 stepeni, dok smo mi i Španci navikli na leta sa temperaturama koje prelaze 40 stepeni. Pored svega toga, kvalitet vazduha je u većini gradova širom sveta drastično lošiji već godinama.

Sve više se na „obične ljude“ vrši pritisak da koriste papirne ili metalne slamčice, da manje voze automobile, da paze na potrošnju vode, da recikliraju, da kupuju stvari od recikliranih materijala, da koriste staklene i metalne flašice, da nose svoje cegere u prodavnicu, da smanje konzumiranje mesa. Ne možemo da se ne zapitamo: gde su u celoj priči poznate i uticajne ličnosti koje redovno koriste privatne avione, organizuju raskalašne proslave nakon kojih ostanu kilogrami i kilogrami otpadaka, što hrane, što rekvizita? Planiraju se tu i neka turistička putovanja u svemir, što zvuči lepo, ali je izuzetno štetno po okolinu.

Nalog na Tviteru pod nazivom 'Celebrity Jets' svakodnevno izveštava o korišćenju privatnih aviona, gde iznose informacije o tome koliko je vremenski sam let trajao, koliko je goriva potrošeno, cenu goriva, kao i kolika je bila emisija CO₂ izražena u tonama. Koliko je zaista tu do nas, običnih ljudi i da li treba da preuzmemo neku odgovornost? Odlučili smo se da postavimo pitanje nekome ko se u ovo zaista razume. Naš sagovornik bio je Marko Vujić, doktor političkih nauka, asistent na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu i sekretar centra za Ekološku politiku Fakulteta političkih nauka.

Da li smo mi „obični smrtnici“ najveći problem i izazivači zloglasnog efekta staklene bašte?

– Naučna disciplina socijalne i političke ekologije kojom se primarno bavim, promatrana kroz literaturu smatrala bi

ijesom negiranje ključne uloge čoveka u generisanju efekta staklene bašte. Međutim, lično, upravo zbog prve reči iz navedenog seta „Naučna“, sklon sam preispitivanju svih aspekata svog naučnog polja, te praćenju drugačijih stavova, i dokaznih materijala takvih stavova. Ako bismo se vratili u period 12. i 13. veka zatekli bismo period toplog klimatskog talasa, toliko izraženog da je uzgoj određenih poljoprivrednih kultura pomeren 500 km severno od dotadašnjih granica, pa je Velika Britanija imala kapacitet uzgoja grožđa, i proizvodnje vina jednak Francuskoj, što je danas nezamislivo.

Tokom 14. i 15. veka proživeli smo kao planeta malo ledeno doba kada je Baltičko more bilo potpuno zamrznuto, a u narednom ledenom periodu 17. veka reka Temza je po dva meseca bivala idealno klizalište za stanovnike Londona. Svi navedeni fenomeni danas su gotovo nezamislivi, ali nam govore o istorijatu klimatske realnosti Evrope, čije temperaturne amplitude su bile još izraženije nego danas.

Međutim, nesumnjivo da smo u 20. veku ovom procesu kao vrsta homo sapiensa dodatno doprineli, a raniji klimatski skokovi ne smeju nam biti izgovor za nedelanje. Ovo se posebno odnosi na korporativni sektor i energetski sektor, koji vrše najviše nivo emisija CO₂ u atmosferu. Običan, mali čovek – smrtnik iz Vašeg pitanja dolazi tek na kraju ovog lanca. Međutim, svojim navikama stvara ovaj lanac – kaže dr Marko Vujić.

Ko su, po Vašem mišljenju, najveći zagađivači i kako doprinose otopljanju/klimatskim promenama?

– Većina mojih kolega iz sfere nauke bi kao odgovorne naveli pojedinačne gasove i materije, poput CO₂, metana, lepeze hlorofluorokarbonata, a kao glavne generatore targetirali industrijski, energetski sektor, saobraćaj, poljoprivredu. Naravno, ovo ne bi bilo pogrešno, odgovor je tačan i koncizan.

Međutim, kao doktor političkih nauka, imam dodatnu obavezu da tražim uzroke dublje od prirodnih i hemijskih reakcija koji izazivaju sam proces. Moj zadatak seže u srž onoga što je stvorilo i gradi svet koji se tako odnosi prema svojoj jedinjoj planeti, svom jedinom mestu za život.

Naime, legitimitet pomenutim industrijama, korporacijama, energetskom i poljoprivrednom sektoru dajemo upravo mi, mali, obični ljudi, konzumenti. Obmanuti kupoholičarskom nužnošću, međusobnim takmičenjem u posedovanju „vrednijeg“ materijalnog, bio to automobil, odeća, putovanje, skupa hrana, mi kreiramo svet ovakav kakav jeste. Navikama našeg konzumerizma, gramzivosti, materijalističkim setom vrednosti stvorili smo planetu koja je u službi naših najnižih poriva, nesvesni da ta planeta krvavi, i zadnjim atomima snage nam pruža komfor, koji smatrano pripadajućim kao „najdominantnija“ vrsta. Vapaj planete kao da ne vidimo, kao da ga ne čujemo, kao da nas čeka neka naredna planeta na koju bismo se preselili onda kada ovu opustošimo.

Fotografija sa sajta Živeti sa prirodom – Milan Ulijanovski

disciplina koje projektuju i anticipiraju buduće događaje, ali ni ona ne može dati finalni odgovor.

Prva studija ovog tipa urađena sada već davne 1972. od strane profesora Medouza i njegovog tima sa MIT-a, targetirala je 2100. godinu kao godinu potpune propasti ljudskih i industrijsko-resursnih kapaciteta, sa najvišim mogućim stepenom globalnog mortaliteta. Međutim, naredne projekcije bile su manje pesmističke, a danas možemo reći da finalni datum takve „vrole apokalipse“ **MOŽDA** nikada neće doći.

Pomenuto „možda“ veće je nego što je font ovog sajta u mogućnosti da podrži, jer se krećemo unutar trajektorije koja sluti jasnu propast pre svega resursnih kapaciteta, koje besomučno eksploatišemo od prve indusrtijske revolucije do danas. Ono što iz ugla 2022. godine kao naučnik mogu tvrditi, jeste da nesumnjivo ljudska vrsta neće postojati na planeti zemlji za 7,5 milijardi godina.

Zanimljivo, razlog za to (ako i opstanemo tako dugo) neće biti previsoka temperatura na planeti, već upravo suprotno, procene su da će se upravo u tom trenutku Sunce kao izvor života, ali po sastavu samo zvezda, ugasiti.

Kako običan čovek može da doprinese da ovo ne bude i zaista najhladnije leto koje ćemo doživeti do kraja naših života?

– Saveti poput uštede energije, vode, tokom naših dnevnih rutina, radnih i hobi navika, prisutni su gotovo svuda. Od isključenja mlaza vode dok peremo zube, isključenja svetla koje nema potrebu da bude upaljeno, preko korišćenja gradskog saobraćaja, bicikala, umesto ličnih automobila, pa sve do individualnog prelaska na obnovljive izvore energije, poput solarnih panela, ili prevoznih sredstava na električni pogon, automobila, trotineta itd.

O ovim najčešćim savetima, dobro bi se moglo diskutovati – koliko su odista ekocentrični i kome su zapravo dostupni, o tome možda nekom drugom prilikom, ostavićemo ih ipak unutar iskaza dobre volje da zeleni točak održivosti naše Zemlje pokrene unapred. Međutim, ono na čemu lično uvek insistiram je promena ličnog seta vrednosti, te svesti da nam najmanje 70 posto stvari koje posedujemo apsolutno nisu potrebne, od tehničkih, poput novog mobilnog telefona svake godine, do kupovine garderobe koju neretko obučemo jednom ili nijednom.

Ako bismo bili svesni da je svaki taj predmet u procesu proizvodnje doprineo izmeni naše klime, te da je resurs od koga je napravljen smanjio kapacitete tog resursa za prost opstanak budućih generacija, sigurno bismo se zamislili pre nego li olako provučemo svoju platnu karticu na kasi, za još jednu u nizu „nepotrepština“ kojima „obogaćujemo“ svoj život.

Srećom, ljudi sve više postaju svesni ovog problema, te se određene mere za njihovo rešavanje preuzimaju. Evropska unija ima plan da solarne panele uvede kao obavezan deo svih novih zgrada, što bi drastično povećalo nezavisnost od fosilnih goriva. Belgijski grad Leuven je svojim građanima obećao nagradu od milion evra, ukoliko u njihovom gradu ne bude emisije karbon dioksida do 2050. godine.

Vrsta papagaja koja je bila smatrana izumrlom je ponovo pronađena u Brazilu, a 130 zemalja garantuje da će prekinuti sa krčenjem šuma do 2030. godine. Pande više nisu ugrožena vrsta. Vrsta meksičke 'Tekila' ribe je takođe sačuvana od izumiranja.

Iako je pred nama dug put da bismo se vratili na stanje koje je bolje i za planetu, ali i za nas, vidimo da je istrajnost isplativa. Deluje nam da naše sitno dejstvo kao jedinke možda nema prevelikog pozitivnog ili negativnog uticaja, međutim svi smo činioци ovog društva i snosimo odgovornost. Zato bi trebalo svi da težimo ka tome da budemo deo rešenja, ne deo problema – kaže dr Marko Vujić. ■

Klimatske promene su bukvalno i metaforički promena temperature obolelog, naše Zemlje, kojom se on brani od nas, kojom nam poručuje da stanemo. Planeta je živi organizam, ona je deo nas kao i mi deo nje, ona nam je jednaka, možda čak i bitnija od nas jer može opstati bez čoveka, ali mi bez nje ne možemo.

Kako Vi gledate na ideje poput svemirskog turizma, koje ostavljaju veliki karbonski otisak?

– Za sada je reč o poduhvatima koji služe premeravanju bogastva i tehnološke superiornosti među najbogatijima. Intencija da navedeno postane dostupno velikom broju ljudi i dalje je daleka budućnost, ali ako nas je ista istorija naučila, jeste da su neke „budućnosti“ mnogo bliže od drugih, i to najčešće one negativnih reperkusija.

Pored Ilona Maska koji radi na ovim projektima, osnivač Amazona Džef Bezos se proteklog jula 2021. godine sa još tri člana posade, uspešno otisnuo u svemir letom od 11 minuta unutar svoje kompanije Blue Origin. Psiholozi pa i filozofi radi su reći da najlepši užici kratko traju. Međutim ako ne možemo premeriti stepen užitka samog Džefa Bezosa, možemo premeriti koliki je bio njegov karbonski otisak tokom tog leta.

Naime, studije su pokazale da je to kratko zadovoljstvo emitovalo preko 75 tona CO₂, što je više nego što jedan čovek tokom celog života svim životnim aktivnostima može da produkuje. Pojednostavljeno, let Džefa Bezosa od 11 minuta, invazivniji je po planetu bio nego čitav život prosečnog čoveka od rođenja do 75. godine. Zanimljivo je da je upravo Džef Bezos „filanotrop“ koji neretko zabrinuto govori na najznačajnijim ekološkim samitima, i trudi se da kroz svoju korporativnu i ličnu odgovornost da prikaz ekološke održivosti. Hipokrizija ili nešto drugo, procenite sami.

Koliko nam je stvarno vremena ostalo pre nego što planeta postane previše vrela za život?

– Gotovo pedesetogodišnja tema koja okupira mnoge autore, od naučnika, do pisaca romana, velikih holivudskih scenarista i režisera. Sa ove distance neozbiljno bi bilo precizirati bilo koju godinu ili čak deceniju. Futurologija na zapadnim univerzitetima zauzima sve legitimnije mesto u setu naučnih

PIŠE: mr sc Milka Zelić

Intervju sa povodom-lečenje u prvoj postkovid ambulanti u Srbiji

Naš sagovornik dr Miodrag Nikolić, lekar i predsednik opštine Sokobanja

Priroda i nauka na istom zadatku suzbiti postkovid sindrom

Svetski dan nauke 10. novembar ove godine dočekujemo sa dobrim rezultatima u medicini, jer je Srbija među vodećim zemljama koje su stručno, pravovremeno, adekvatno reagovala na suzbijanje pandemije virusom SARS-COV-2 koji uzrokuje bolest kovid-19. Multidisciplinarna borba protiv korona virusa traje već treću godinu: Lekari, biolozi, molekularni stručnjaci, genetičari, epidemiolozi, fizičari, hemičari i drugi uložili su veliki napor u suzbijanju pošasti 21. veka, ali se korona ne predaje. Virus konstantno mutira, a osobe koje su prebolele kovid-19 imaju zdravstvene probleme koji traju nedeljama, nekad i mesecima. Ovi problemi se u praksi nazivaju postkovid stanja (produžena kovid bolest), a u literaturi postkovid sindrom. Stručnjaci u celom svetu proučavaju ovaj sindrom i već postoje brojne stručne i naučne studije, ali svaka od njih ističe različite posledice kovid-a kao imperativne.

Lekar leči produženu kovid bolest a Priroda ozdravljava

U Sokobanji je otvorena **prva ambulanta za postkovid stanja u Srbiji**. Tragom ove vesti razgovarali smo sa dr Miodragom Nikolićem, lekarom i predsednikom opštine Sokobanja. Dr Miodrag Nikolić je vrstan lekar i poštovan predsednik opštine jer je predan dužnostima, odlučno rešava probleme vodeći računa o svakom građaninu Sokobanje sa empatijom. Kao lekar razume životne probleme i želi da ih reši. Kolegama je u početku pandemije covid-19 pomagao iako u prvim danima niko nije imao zaštitnu opremu, a mnogi su imali i strah od nepoznatog virusa. Ovo je Hipokratova zakletva na delu: svakom i uvek pomoći, a **lekari su međusobno braća po stuci i zakletvi**.

Naš sagovornik dr Miodrag Nikolić ističe da je u aprilu ove godine u Sokobanji počela sa radom prva ambulanta za postkovid stanja u Srbiji, jer je Sokobanja jedina banja koja se bavi lečenjem plućnih bolesti i za to ima idealne prirodno-klimatske uslove kao i stručne lekare specijaliste. SARS-COV-2 je respiratorni virus i **kao svaki respiratorni virus** najviše oštećuje pluća, ali bolest kovid-19 je sistemska te oštećuje i druge organe. Nakon preležanog kovid-a kao posledica javljaju se infarkt mozga, infarkt srca, bubrega. Posledice se zapažaju kod pacijenata koji su imali teže oblike obolevanja, kod onih sa vrlo blagom slikom bolesti, ali i kod osoba koje uopšte nisu imale simptome, pa je kod svih neophodno izvršiti adekvatnu dijagnostiku i **spreči-**

Fotografija lična arhiva

ti teže posledice. U sokobanjskoj ambulanti za postkovid stanja se, za kratko vreme, uz pomoć dobre dijagnostike određuje stepen oštećenja **plućne i srčane funkcije**, ispita se difuzioni kapacitet i odredi stepen oštećenja plućnog tkiva (ova dijagnostička procedura radi se samo još u kliničkim centrima) i odredi postkovid rehabilitacija. **Sve je za RFZO osiguranike besplatno.** Na postkovid rehabilitaciji u Sokobanji je veliki broj osiguranika iz cele Srbije, a zanemarljiv broj iz Sokobanje. Dr Miodrag Nikolić **naveo je brojne stručne i naučne studije naših i stranih autora o korona bolesti i o postkovid sindromu.** Dr Nikolić naglašava citat molekularnog biologa i neurobiologa Miloša Babića koji radi na testovima za praćenje širenja kovid-19 u Americi i Velikoj Britaniji: „Više od 80 odsto ljudi koji su bili u bolnici ima **makar jedan simptom šest meseci kasnije**“ i dodaje da je situacija slična i u Srbiji jer mesecima posle preležanog kovid-a osobe se žale na zamor, otežano disanje, bolove u grudima i zglobovima, dok izvestan manji broj ima oštećenja pluća, srca, bubrega, mozga. Virus

oštećuje endotelijalne ćelije, koje se nalaze na unutrašnjosti krvnih sudova te dolazi do stvaranja mikrotrombova, malih ugrušaka koji mogu da dovedu do malih ili velikih infarkta organa.

Životna sredina preduslov zdravlja nacije, vodimo računa o svom zdravlju!

Naš sagovornik Dr Miodrag Nikolić objašnjava da će, verovatno, **zauvek korona virus ostati među nama** i da moramo da se trudimo da steknemo **što boji imunitet**, a u tome može da nam pomogne **Priroda**. Ovo je naročito važno za decu koja na sreću, uglavnom imaju blažu kliničku sliku korona bolesti. **Ozbiljnost bolesti** koju izaziva korona **smanjuje se porastom imuniteta**. Moramo da naviknemo da živimo sa koronom kao što živimo sa ostalim virusima koji su stalno prisutni i pre pojave korone.

„Bog je nama podario prirodno lečilište – vazdušnu i termalnu banju koja je delotvorna preventivno za imunitet ali i za lečenje, jer Sokobanja ima četiri planine, jezero, reku, prirodnu hipotermalnu i hipertermalnu vodu. Nijedna druga banja u Srbiji nema sve ove blagodeti istovremeno“, naglašava dr Nikolić. „...ovakva lepota i mir postoje samo u Sokobanji! Samo da znate i ovde se umire, jer se svuda na svetu mora umreti, ali ovde je **život lepši i duži**“, govorio je **Ivo Andrić**.

Na životnu sredinu utiču brojni faktori, a najznačajniji su vazduh, voda i zemljište. Vazduh u Sokobanji, naglašava dr Nikolić je visokog kvaliteta, kao i da je procentualno mali broj naseljenih mesta u Srbiji sa tako visokim kvalitetom vazduha. Na dobar kvalitet vazduha u Sokobanji utiču povoljna isparenja termalnih voda, geografsko-klimatski faktori koji su već navedeni kao i odsustvo bilo kakvog indu-

strijskog postrojenja i činjenica da NATO agresija nije bila prisutna u Sokobanji. Ovo je od izuzetnog značaja za zdravlje nacije jer aerozagađenje u svetu odnosi milione ljudi svake godine.

Deca i predškolskog i školskog uzrasta, nažalost sve učestalije, boluju od bronhijalne astme i alergijskog rinitisa, bez obzira na koronu. Ova deca se uspešno leče u Sokobanji, a ozdravljava ih sokobanjski vazduh i prirodna inhalacija. **Inhalacija dece prirodno toplom vodom, hipertermalnom vodom na izvoru od 38 do 40 stepeni** u Gradskom parku, je izuzetno efikasna. Neka deca posle ove terapije čak isključuju korišćenje pumpice. Inhalacija prirodno toplom vodom smanjuje oštećenja plućnog parenhima, pa je korisna i **kod odraslih u postkovid stanjima**, ali samo uz ordiniranje lekara jer mnogi odrasli imaju tzv. pridružene bolesti, kao što su srčana oboljenja, aritmije i drugo.

Stožer zdravstvenog turizma u Sokobanji je „**Specijalna bolnica Sokobanja**“, **naglašava dr Miodrag Nikolić i dodaje da ova bolnica** u svom sastavu ima dva objekta za smeštaj dece i dva za smeštaj odraslih, sa veoma stručnim kadrom posebno edukovanim iz oblasti pulmologije, balneologije, rehabilitacije i za rad sa decom. Hipotermalne sokobanjske vode su prirodno lečilište „Banjica“ za neuropsihijatrijske bolesti i za bolesti u vezi sa visokim krvnim pritiskom. U toku je realizacija „Centra za menadžerske bolesti“ jer je sve prisutnija tzv. menadžerska bolest srca i krvnih sudova, upozorava dr Nikolić, o čemu ćemo pisati u narednom periodu.

Sokobanjske prirodne blagodeti dostupne su svima: Deca, mladima, starijima, porodicama sa decom, rekreativcima, sportistima. U Sokobanji postoji raznovrstan smeštaj: od najma sobe do hotela sa četiri zvezdice. Mnogi borave o trošku **RFZO, PIO fonda, ili koriste vaučere**. ■

Logistic department Jowat AG

Jowat

Klebstoffe

**VRHUNSKI LEPKOVI
RENOMIRANOG
NEMAČKOG
PROIZVOĐAČA**

- Lepkovi za kantovanje i oblaganje na bazi EVA, PO, APAO, PUR**
- D2/D3/D4 lepkovi za drvo na bazi PVAc, EVA, UF, EPI za furniranje, podužno nastavljanje i laminaciju**
- 1K i 2K PUR prepolimeri za samonoseće konstrukcije i sve druge vrste konstrukcionih lepljenja i laminacije**
- 1K i 2K PUR disperzije za 3D laminaciju membranskim i vakuum presama**

**ANTIADHEZIVNE TEČNOSTI
ČETKE I TEČNOSTI ZA
POLIRANJE, ELEKTRONSKI
UREĐAJI ZA PRSKANJE**

**100% RIEPE Products
100% Quality Control**

Velvet doo

marketing • distribucija • tehnička podrška

Velvet doo • Vrbnička 1b • BEOGRAD

tel/fax. +381 11 351 43 93 • 358 31 35 • 305 68 29 • e-mail: office@velvet.co.rs

Javni dug Srbije znatno niži od proseka Evropske unije

Ministar finansija Siniša Mali reagovao je krajem septembra na napise u opozicionim medijima u kojima se navodi da se Srbija ubrzano dodatno zadužuje objašnjenjem da je Srbija zemlja koja ima nivo javnog duga daleko ispod proseka Evropske unije, koja u 2022. godini beleži zaduženje od čak 87,8 odsto BDP-a.

„Srpski javni dug u ovom trenutku iznosi 54,8 odsto, što je ubedljivo najbolji rezultat u regionu. Srbija je zemlja koja i u ovoj teškoj godini ostvaruje rast BDP-a, i to 4,3 odsto u prvom kvartalu i 3,9 odsto u drugom kvartalu, a ovo je samo nastavak rasta od 6,4 odsto, kumulativno, iz prethodne dve godine što nas je plasiralo na vrh evropske liste jer smo označeni kao najbrže rastuća ekonomija u Evropi. Srbija je i jedina zemlja u regionu koja u prvih sedam meseci ove godine beleži budžetski suficit“, rekao je Mali.

On je dalje istakao da je Srbija zemlja koja je nivo nezaposlenosti spustila na 8,9 odsto što je najniža stopa u istoriji i svakako je jedan od najvećih ekonomskih uspeha jer smo, kako je rekao, u 2012. godini beležili stopu nezaposlenosti od 25,9 odsto.

„To znači da je svaki četvrti građanin ove zemlje bio bez posla, ali je sada značajnije to da je Srbija zemlja u kojoj je opozicija u teškoj depresiji od ovih brojki iako bi zadatak svakog ko želi da upravlja ovom zemljom morao biti baš to – privredni rast, smanjenje nezaposlenosti, odgovorna ekonomska politika“, poručio je Mali odgovarajući na kritike.

On je dodao da, ipak, razume zašto se kritičari služe praznim kritikama. Zato će, kako je rekao, još jednom objasniti zašto nećemo dozvoliti da se istope ekonomski rezultati teškom mukom postignuti.

„Kredit dobijen od Ujedinjenih Arapskih Emirata namenjen je otplati obaveza koje dospevaju, što znači da se na taj način ne podiže javni dug“, rekao je Mali.

Kako je dodao, najveći iznos obaveza dospeva u januaru, aprilu i julu 2023. godine, kada je potrebno obezbediti sredstva u iznosu od oko 2,6 milijardi evra, što je deo ukupnih obaveza koje dospevaju te godine.

„Kao odgovorni domaćini, ističe Mali, a uzimajući u obzir nepredvidivo i nestabilno tržište, rast kamatnih stopa na svetskom tržištu i neizvesnost nastavka krize naredne godine, naš cilj je da blagovremeno obezbedimo neophodna sredstva, održimo likvidnost našeg računa i spremni uđemo u jednu od najtežih godina poslednjih decenija uz već obezbeđeno najpovoljnije finansiranje dospelih obaveza“, kaže ministar Siniša Mali.

Dalje, kako je naveo, ekonomski znalci koji se bave ovom temom, znaće da razumeju podatak da je prosečna ponderisana stopa na ukupni javni dug Srbije na kraju jula 2022. godine iznosila 2,43 odsto. Njima Mali poručuje da bi bilo lepo da osveže svoje informacije o trenutnim cenama zaduživanja.

Konstatujući da je ovih dana i MMF problem te da se kritike kreću na relaciji „zašto nismo ili jesmo uzeli kredit“, Mali je rekao da je Srbija sa MMF-om oduvek imala i ima dobru saradnju jer su bili uz Srbiju u vreme veoma teškog perioda fiskalne konsolidacije i uz njihovu podršku, kako je rekao, uspeli smo da ojačamo naše javne finansije, uspeli da sačuvamo javni dug, pružimo podršku privredi, održimo rast naše ekonomije.

U oktobru, kako je najavio, imamo treću posetu MMF-a u okviru aktuelnog PCI aranžmana, na kojoj će se detaljnije razgovarati o budućoj saradnji. To je, ocenio je, pozitivna vest jer podrazumeva dalju podršku MMF-a u teškom periodu koji predstoji.

„Naš zadatak je da pomno pratimo stanje na tržištu, nastavimo da diverzifikujemo finansiranja optimizujući troškove kamata kao deo efikasne strategije upravljanja dugom i održimo sve postignuto u proteklih nekoliko godina. To ćemo i uraditi, a nivo javnog duga neće rasti, već će nastaviti da bude najniži u regionu“, zaključio je gospodin Siniša Mali.

IZVOR: Politika

Još uvek nizak nivo finalizacije u drvnom sektoru

Šumarstvo i drvna industrija su u jednom repro lancu, tehnološki naslo-njeni jedni na druge i u tom smislu njihova saradnja mora biti bliska. Problemi su im slični, a ciljevi ne bi trebalo da im budu bitno različiti. Istina, šumarstvo Srbije nije u prilici da u potpunosti zadovolji potražnju za drvnim sortimentima koja permanentno beleži rast, pa zato raste i potražnja za sirovinom. Najveća potražnja je kod prostornog drveta, što je uzrokovano instaliranjem velikog broja proizvodnih pogona za proizvodnju drvnog peleta... Dakle, sirovinaska osnova iz šuma Srbije ne može biti garancija, niti osnovni faktor razvoja prerade drveta, upravo zato što su kapaciteti primarne prerade drveta znatno veći od etata, od mogućnosti šuma Srbije. Stručnjaci ističu da su primarni faktori koji utiču na razvoj drvne industrije proizvodni programi u svim njihovim elementima: vrsta proizvoda, njihov kvalitet i cene, nivo finalizacije, tehnološka opremljenost i produktivnost pogona za preradu drveta, dizajn itd. Očigledno, veći nivo finalizacije je jedan od osnovnih uslova razvoja prerade drveta. Neki često ističu da bez dobre prerade drveta nema dobrog šumarstva i obratno... Možda tu ima istine, ali podsećamo da neki ozbiljni analitičari tvrde da kvantitativna i kvalitativna struktura šuma nije primarni faktor razvoja drvne industrije. Tipičan primer je Italija koja ima mali etat, a do skora je bila najveći izvoznik nameštaja u svetu. Ili Engleska koja ima razvijenu primarnu preradu drveta, a od ukupne količine drveta koje godišnje prerade samo 20% ima domaće poreklo, ostalih 80% se uvozi iz svih delova sveta...

Da je u našoj zemlji nizak nivo finalizacije u drvnom sektoru pokazale su neke analize gde se tvrdi da se kod nas svega 48% od ukupno proizvedenih količina trupaca tvrdih lišćara prerade u proizvode sa višom dodatnom vrednošću, a 52% se izveze kroz proizvode sa niskom dodatnom vrednošću, među kojima je dominantan izvoz rezane građe (34,9% u 2021. godini, a dostizao je i preko 40 procenata). Zato je vrednost izvoza proizvoda od drveta po zaposlenom radniku relativno niska. Prema podacima PKS pre četiri godine izvoz rezane građe lišćara iz Srbije iznosio je 145.000 m³ sa tada ostvare-

nom vrednošću od 45,3 miliona evra. Taj procenat se neznatno menjao, a analitičari su tada utvrdili da bi u slučaju da se ova količina rezane građe u Srbiji preradi samo u stolice iz nje bi se dobilo oko 5 miliona komada stolica čija bi vrednost u izvozu mogla da dostigne oko 265 miliona evra ili 5,8 puta više u odnosu na ostvarenu vrednost izvoza rezane građe kao poluproizvoda, a proces prerade navedene količine rezane građe u stolice bi generisao najmanje 5.000 novih radnih mesta. Drvo-prerađivači i kompletna društvena zajednica, pre svega država, bi trebalo da budu više zainteresovani za veći nivo finalizacije vredne sirovine i promociju većeg korišćenja drveta, kao održive, obnovljive i ekološki prihvatljive sirovine pri čemu se ne opterećuju šume i ekosistem u celini. Šumarstvo, prerađa drveta i industrija nameštaja su privredne delatnosti povezane u lanac stvaranja dodate vrednosti i kao takvi su pravi primer kružne ekonomije kao strateške odrednice politika EU.

Za 8 meseci trgovina drvetom u Finskoj opala za 23%

Prema Finskom institutu za prirodne resurse (Luke), u avgustu 2022. trgovina drvetom u zemlji bila je veoma aktivna. Ukupna prodaja sirovina premašila je prosečan nivo prethodnih pet godina za više od 60%. Tokom redovne prodaje, cene trupaca mekog drveta su ostale na nivou iz jula, dok su cene celuloze mekog drveta blago pale. Trgovina drvnom građom iz privatnih šuma se ubrzava, sa zabeleženim prometom drvene građe od 4,2 miliona kubnih metara u avgustu 2022. Ovo je više od 60% proseka u prethodnih pet godina. Poslednji put kada je jednomesečni obim trgovine od više od 4 miliona kubnih metara bio prodat u avgustu je bilo pre više od jedne decenije. Sveukupno, međutim, obim trgovine drvetom u periodu januar-avgust 2022. pao je za 23% na godišnjem nivou, ispod petogodišnjeg proseka od 7%. Među njima je promet trupaca opao za 3% u odnosu na prethodnih pet godina, a promet celuloznog drveta za 12%. U suštini, finske cene trupaca su zajedno naglo porasle od marta, a u avgustu, cene gore navedenih trupaca su ponovo probile gornju liniju. Trupci smrče su u proseku porasli na 74,1 evra

po metru kubnom. Redovna prodaja borovih trupaca je 69,5 evra po metru kubnom. Realni nivo cena trupaca bio je 5% viši u odnosu na prethodnu godinu. Fiksna cena trupaca smrče koji se koriste za proizvodnju celuloze je 21,9 evra po metru kubnom, a prosečna cena po metru kubnom u stvarnoj prodajnoj ceni je 38 evra; cena borovih trupaca koji se koriste za proizvodnju celuloze je 20 evra po metru kubnom, a prosečna cena po metru kubnom u stvarnoj prodajnoj je 36,3 evra. Fiksna cena trupaca breze koji se koriste za proizvodnju celuloze je 19,7 evra po metru kubnom, dok je prosečna cena po metru kubnom u stvarnoj prodaji 37,5 evra po kubnom metru.

Izvor: www.globalwood.org

Prošlogodišnji rast izvoza drvnih sortimenata ozbiljna opomena

Prema podacima PKS izvoz svih vrsta oblog drveta (trupaca) u 2021. godini bio je veći za 99% u odnosu na 2020. godinu, dok je izvoz rezane građe bio veći za 34,9%. (Izvoz hrastovih trupaca u prva tri meseca 2022. godine takođe je nastavio rast i u odnosu na isti period 2021. veći je za 4,7%, dok je izvoz rezane građe u ovom periodu povećan za čak 25%. Raste izvoz sirovine i proizvoda sa malom dodatnom vrednošću.) Nemamo podatke o kretanjima izvoza drvnih sortimenata u drugom kvartalu, odnosno ukupno za prvu polovinu ove godine, pa nismo u mogućnosti da imamo uvid u tržišne tokove nakon vladinih intervencija o zabrani izvoza drvnih sortimenata.

Izvoz hrastove oblovene 2021. bio je veći za 131,4% u odnosu na 2020. godinu, a izvoz čamovine je bio veći za 64%. „Izvoz oblovene hrasta i četina-
ra u 2021. godini dvostruko je veći od izvoza u prethodnoj godini i iznosio je 20 miliona dolara za hrast i 11 miliona dolara za čamove trupce“. Izvoz trupaca je po zemljama različit, ali tu prednjače Kina, Turska, Hrvatska... O tome smo, uz konsultacije sa ljudima kojima je ova materija bliska, opširno pisali u prethodnim izdanjima časopisa *DRVO-tehnika* i došli do podatka da je iz Srbije 2021. godine izvezeno 50.555 kubika trupaca HRASTA; 40.000 kubika trupaca JASENA i 91.666 kubika ČAMOVIH trupaca. Ukupno to je oko 182.221 metara kubnih trupa-

ca koji su iz Srbije 2021. godine završili na stranom tržištu, a u ovu cifru nisu uračunati trupci topole, bukve i nekih drugih vrsta drveta. U tom slučaju ova cifra bi možda prevazišla dve stotine hiljada kubika vredne sirovine koju je u našoj zemlji moglo preraditi četrdesetak osrednjih pilana, koje bi, u zavisnosti od nivoa obrade drveta, mogle zaposliti preko hiljadu radnika. Ova-
ko, domaći drvoprerađivači imaju velikih problema u snabdevanju sirovinom, otpuštaju radnike, uvoze sirovinu i imaju daleko veće troškove proizvodnje, a sve se to odražava na njihovu konkurentnost, na tržišne tokove i džep krajnjeg kupca.

Nemačkoj fali pola miliona radnika

Nemačka se suočava s velikim nedostatkom kvalifikovane radne snage, praktično u svim branšama. Traže informatičare, fizioterapeute, vozače. Najveći problemi su u sektoru socijalnog rada. Udruženja poslodavaca zatevaju pojačano doseljavanje radnika, prenosi Deutsche Welle.

Između jula 2021. i jula 2022. u Nemačkoj je na tržištu rada nedostajalo više od pola miliona kvalifikovanih radnika. To je rezultat studije koju je sproveo Institut nemačke privrede (IWF) u Kelnu. Ukupno su registrovana 537.923 nepopunjena radna mesta.

Najviše problema sa zapošljavanjem stručne radne snage u proteklih 12 meseci je bilo u sektoru socijalnog rada. Tu je nepopunjeno 20.578 radnih mesta, što je novi rekord, tvrdi IWF. „Radi se o stručnoj radnoj snazi koja nedostaje, na primer, u socijalnom radu u školama, radu s mladima, decom i u staračkim domovima ili kod savetovanja zavisnika. Dakle na svim onim područjima gde je za rešavanje socijalnih problema potrebna ljudska podrška“, pišu autori studije Helen Hickmann i Filiz Koneberg.

Sličan manjak stručne radne snage uočen je i u sektoru u kojem rade edukatori – 20.500 radnih mesta i dalje je nepopunjeno. „U tom sektoru se radi o rekordnoj vrednosti“, stoji u studiji IWF-a. U staračkim domovima nedostaje 8.279 njegovatelja, traže se i 16.974 elektrotehničara, a u sektoru zdravstva, odnosno nege bolesnika, potrebno je još 16.839 radnika.

U 2022. godini u Srbiji će BDP rasti 3,4 odsto u evrozoni 2,7 odsto

Ekonomске prognoze Evropske komisije

Srpska privreda je 2021. godine ostvarila snažan oporavak i rast BDP od 7,4 odsto, dok će u 2022. rast biti umereniji 3,4 odsto i 3,8 odsto u 2023. godini, objavila je Evropska komisija u ekonomskoj prognozi za 2022. godinu za EU i države kandidate. Očekuje se da će rast uglavnom biti vođen privatnom potrošnjom i investicijama. Nepovoljne okolnosti kao i negativni rizik predstavlja razvoj situacije usled dešavanja u Ukrajini.

EK prognozira da će inflacija u Srbiji dostići vrhunac sredinom 2022. godine da bi se potom smanjila tokom jeseni 2022. godine. Za 2023. godinu, predviđa se inflacija ispod pet procenata. Prema proceni EK, javni dug Srbije će u 2022. godini iznositi 54,5 odsto BDP, dok se za 2023. godinu projektuje vrednost od 52,5 odsto BDP, objavila je Privredna komora Srbije.

EK predviđa da će stopa nezaposlenosti u 2022. godini u Srbiji iznositi 10 odsto, dok se za 2023. godinu očekuje pad nezaposlenosti na devet procenata.

Naime, imajući u vidu da je situacija u Ukrajini postavila nove izazove u trenutku kada se EU oporavila od negativnih ekonomskih uticaja pandemije, EK je revidirala prognozu i to rasta na naniže, a inflacije na naviše.

Realni rast BDP u EU i evrozoni se očekuje da bude 2,7 odsto u 2022. godini i 2,3 odsto u 2023. godini. Inflacija u evrozoni je projektovana na 6,1 procenat u 2022. godini, a zatim se predviđa njen pad na 2,7 odsto u 2023. godini. Očekuje se da će inflacija u EU porasti sa 2,9 odsto u 2021. godini na 6,8 odsto u 2022. godini i onda pasti na 3,2 odsto u 2023. godini. Takođe, predviđa se da će stopa nezaposlenosti dalje opadati, na 6,7 ove godine i 6,5 procenata u 2023. godini u EU i na 7,3 i sedam odsto u 2022. i 2023. godini u evrozoni.

<https://www.euronews.rs>

cije nemačke privrede – izjavio je Ralf Stofels, glavni izvršni direktor kompanije „BIV Izolijerstofe“, koja proizvodi silikonske delove za automobilsku, vazduhoplovnu i industriju uređaja.

Privremene obustave proizvodnje zbog visokih cena energije već su registrovane ranije, pri čemu je proizvodnja đubriva i čelika znatno smanjena.

Evropska cena gasa za isporuku u narednom mesecu dostigla je krajem avgusta rekordan nivo od 241 evro po megavat-satu, što je za oko 11 puta više od uobičajene za ovo doba godine, dodaje se u članku Blumberga.

Mada vlada u određenoj meri ograničava povećanje cena sa kojima se suočavaju domaćinstva, preduzeća nisu imuna na rastuće troškove i mnoga se spremaju da prenesu troškove na kupce ili da se čak potpuno zatvore. Evropski industrijski gigant je pod jakim udarom i u sve većim problemima zbog energetske krize.

Preuzeto sa: Kurir.rs

Peleta nigde nema, a cene paprene

Avgustovsko ograničenje cene peleta na 38.000 dinara i zabrana izvoza nisu stabilizovali tržište, nestašica je još veća. Fabrike peleta odgovornost prebacuju na „Srbijašume“ jer kasne u isporuci sirovine za proizvodnju, u „Srbijašumama“ ukazuju na malverzacije na tržištu peleta. Na potezu su inspekcije koje od 11. avgusta kontrolišu i proizvođače i stovarišta.

Najjeftinije grejanje ove godine je papreno skupo. U našoj zemlji, na pelet se greje više od 110.000 domaćinstava. Tražnja je višestruko povećana, a nestašice su počele još u maju. Pre ograničenja, cena peleta bila je i do 45.000 dinara za tonu.

Proizvođači prozivaju „Srbijašume“ uz tvrdnju da su im slali ograničene količine drveta pa je i proizvodnja manja. U „Srbijašumama“ kažu da im nije jasno zašto su stovarišta prazna, jer polovinu obaveza su već isporučili, a ima i sirovine iz privatnih šuma.

„Što se „Srbijašuma“ tiče apsolutno ne postoji razloga za brigu, ali još jednom kažem na tržištu Srbije učestvujemo sa trećinom. Pelet je morao da se proizvede, pelet nije mogao da nestane, a inspekcije tržišne, finansijske vrlo brzo će utvrditi šta se desilo sa sirovinom „Srbijašuma“. I vrlo brzo će doći

Stručnu radnu snagu sve je teže pronaći i sanitarnim firmama, odnosno onim preduzećima koja se bave sistemima grejanja ili održavanjem klimouređaja. Njima nedostaje 14.013 radnika. Nemačke kompanije traže 13.638 informatičara, 12.060 fizioterapeuta, 11.771 tehničara za održavanje motornih vozila te 10.562 profesionalna vozača. Kod vozača IW predviđa dodatno zaoštavanje situacije na tržištu rada, s obzirom na činjenicu „da su zaposleni natprosečno stari i s obzirom na to da nedostaje podmladak“

Predsednik udruženja poslodavaca iz metaloprerađivačke industrije Stefan Wolf se zbog nestašice stručne radne snage zalaže za usvajanje novog zakona o doseljavanju. „Dospeljenicima se mora osigurati dugoročno pravo ostanka u Nemačkoj.“ U Kanadi su, kaže Wolf, zakonom o doseljavanju rešili brojne probleme, a u Nemačkoj zakon o doseljavanju stručne radne snage sadrži brojne komplikacije i prepreke. „Onima koji dođu potrebni su osiguranje i doživotna sigurnost. Pretpostavka za to moraju biti kvalifikacije i znanje jezika.“ Kako je pokazala jedna nedav-

na anketa koju je sprovedla Nemačka industrijska i trgovinska komora (DIHK), 56 odsto preduzeća u Nemačkoj nestašicu stručne radne snage smatra rizikom za vlastito poslovanje.

Preuzeto sa: Blic.rs

Zbog inflacije moguć egzodus fabrika

Nemačka, evropsko industrijsko središte, suočava se sa potencijalnim egzodusom fabrika jer se proizvođači auto-delova, hemikalija i čelika sve teže nose s apsorbovanjem visokih cena električne energije koje skoro svakog dana dostižu nove maksimume, piše američki Blumberg.

Cene struje i gasa u Nemačkoj su se više nego udvostručile za samo dva meseca, a referentna evropska cena električne energije na terminskom tržištu za godinu dana unapred je porasla na 570 evra (573 dolara) po megavat-satu. Pre dve godine bila je 40 evra, navodi njujorška agencija.

– Inflacija energije je mnogo dramatičnija ovde nego u drugim zemljama. Plašim se postepene deindustrijaliz-

Najveća evropska privreda prolazi kroz seriju ekonomskih šokova

Dosadašnji ekonomski „motor“ Starog kontinenta, čini se da postaje njegova najslabija karika. To je krajem avgusta javno priznao i ministar finansija Kristijan Lindner. Kako prenosi Financial Times, on je ekonomske perspektive Nemačke ocenio „krhkima“, što i ne čudi, jer su prognoze rasta BDP-a srezane naniže, a rastuće cene hrane i energenata sve više remete život Nemaca.

Slabost u svim sektorima – Uz rastuću stopu inflacije, ne prestaju ni problemi sa lancima snabdevanja, što uz slabiju svetsku potražnju snažno utiče i na industriju, koja je stub nemačke privrede.

- Zabrinjavajuće je što se slabost proširila celom privredom - ističe za FT Klemens Fust, čelnik ekonomskog instituta Ifo. „U ranijim ekonomskim krizama, sektor usluga bio je u problemima, ali se industrija oporavljala, i obratno. Međutim, sada vidimo probleme u svim sektorima“, pojašnjava Fust. Analitičari sve više govore kako je ekonomski „motor“ evrozone postao slaba karika. Prema podacima tamošnje statističke kancelarije, Destatisa, između prvog i drugog kvartala privreda je stagnirala, dok je grupa država koje koriste evro zabeležila rast BDP-a od 0,7 posto.

Da mnogo toga „ne štima“ u nemačkoj privredi govori i činjenica da je MMF u avgustu smanjio procenu rasta za 2023, za čak 1,9 postotnih bodova, na 0,8 posto. Radi se o najvećem smanjenju MMF-ovih procena od svih država koje prati.

Nemačka privreda je sada toliko oslabila da se mnogi pribojavaju kako će uskoro i zvanično „uroniti“ u recesiju. Pesimisti posebno ukazuju na previše nizak nivo Rajne, što utiče na promet robe u industrijskom srcu Nemačke. Dodatno, tu su i najnovije tenzije između Kine i Tajvana, ali i mogućnost slabljenja globalne privrede, što je uvek problem za izvozno orijentisana nemačka preduzeća.

Dok Italija, Francuska i Španija uživaju u višem ekonomskom rastu od očekivanog, zahvaljujući dobroj turističkoj sezoni, nemački maloprodajni sektor više se oslanja na domaću potražnju; ali, maloprodaja je u junu pala 8,8 posto na godišnjem nivou, što je najveći zabeleženi pad od 1994. godine.

Profesorka ekonomije na univerzitetu *Ludwig Maximilian* u Minhenu, Monika Šnicer, kaže da se potrošači osećaju nesigurno, da im je rečeno da štede novac za veće račune za struju i gas, što je, navodi, dovelo do pada potrošnje.

Vodeće nemačko udruženje poslodavaca, BDI je u julu objavilo kako je recesija sve verovatnija. Monika Šnicer ističe kako mnogo zavisi od toga hoće li Rusija u potpunosti prekinuti isporuku gasa, te od toga da li će Peking opet početi da zatvara luke i fabrike, zbog korone.

Ima i optimista – Ako uspemo da se provučemo kroz to, a stvari se ne pogoršaju u SAD i Kini, mogli smo da izbegnemo recesiju, ali ne možemo očekivati značajan uzlet - ocenila je profesorka Šnicer, ali veći problem od poremećenih lanaca snabdevanja trenutno predstavlja skok cena energenata.

Hans Jurgen Kerkhof, predsednik nemačke federacije proizvođača čelika, kaže da su troškovi tog sektora porasli za 7 milijardi evra u odnosu na 2021. godinu, ponajviše zbog skupog gasa i električne energije. Vladin plan o uvođenju poreza za velike potrošače gasa, taj trošak će da poveća za još milijardu evra.

Ipak, jedan deo ekonomista nešto optimističnije gleda na sadašnju situaciju i tvrdi kako se vidi „svetlo na kraju tunela“. Iako su industrijske narudžbine u julu pale za 0,4 posto – peti uzastopni mesec kako se beleži smanjenje – i manje su za 9 posto nego u istom lanjskom periodu, Nils Jansen ističe kako „pune knjige narudžbina govore da recesije neće biti“.

To će nemačkim kompanijama dati mogućnost da ubrzaju proizvodnju, čak i ako broj novih narudžbina počne da opada ili bude stagnirao, dodaje Jansen.

Zanimljivo, nemačka vlada nije naročito zabrinuta zbog opadajućih ekonomskih pokazatelja. „Mnogi čelnici kompanija nam govore da imaju posla za iduće dve godine, čak i ako ne dobiju nijednu novu narudžbinu“, tvrdi jedan zvaničnik nemačke vlade, koji je želeo da ostane anonimn. U Berlinu ocenjuju kako je mogućnost recesije i dalje „na stolu“, ali će verovatno biti „meka“.

Izvor: Blic.rs

rezulti i videće se da li je taj pelet u nekim magacinima i čeka bolja vremena“, kaže Igor Braunović, v. d. direktora „Srbijašuma“.

Iz Udruženja pri Privrednoj komori, koje okuplja čak 86 proizvođača peleta, poručuju da ništa ne skrivaju.

„Moram da naglasim pelet se nigde ne krije. Najveći proizvođači u Srbiji, a i većina trgovaca ima inspekcije koje su naložila ministarstva i drago mi je da su došli da pogledaju i da se uvere na licu mesta da peleta u fabrikama nema, da drveta u fabrikama nema i da se ništa ne lageruje, već se sve što se proizvede izbacuje na tržište“, kaže Mladen Stojadinović, predsednik Grupacije za obnovljivu energiju u PKS. I dok se čeka izveštaj inspekcije, kako RTS saznaje, stalni su sastanci Vladine radne grupe za snabdevanje peletom kako bi se problem rešio, a građani do početka grejne sezone snabdeli.

Izvor: RTS

Vlada Velike Britanije suspendovala propise o kvalitetu biomase

Vlada Ujedinjenog Kraljevstva pokrenula je konsultacije kako bi utvrdila stavove o predloženim merama za privremenu suspenziju o kvalitetu peleta. Vlada je priznala da je snabdevanje drvenim peletom u Velikoj Britaniji otežano kao rezultat suspenzije drvenih peleta dobijenih ili uvezenih iz Rusije ili Belorusije. U januaru 2021. novi zakon je uveo stalnu obavezu da sva drvna goriva moraju ispunjavati propisane standarde u cilju poboljšanja efikasnosti goriva i smanjenja emisije štetnih zagađivača vazduha. Međutim, rat u Ukrajini doveo je do obustave uvoza ruskog i beloruskog peleta od strane Evropske unije i Velike Britanije. Procenjuje se da se do 40% ENplus peleta koji se koristi u Velikoj Britaniji uvozi iz Rusije i Belorusije. Vlada je saopštila da priznaje da će obustavljanje peleta koji dolazi iz ovih zemalja verovatno uticati na dostupnost, a samim tim i na cene peleta i tokom sledeće zime.

Vladina suspenzija za kvalitet goriva trajala bi 12 meseci i omogućila bi dodatne zalihe drvenih peleta koje se koriste ove zime. Rečeno je da bi to trebalo da ublaži potencijalno povećanje cena zbog nedostatka snabdevanja, uprkos „kratkoročnom negativnom uticaju na efikasnost goriva i kvalitet vaz-

duha", vlada je rekla da se ta odluka procenjuje prihvatljivim, tako da kuće koje se greju na biomasu ne doživljavaju značajno povećanje cena ili nedostatak snabdevanja gorivom.

Izvor: bioenergy-news.com

Bugarska zabranjuje izvoz drveta u zemlje koje nisu članice EU

Bugarska obustavlja izvoz sirovog drveta na tri meseca do novembra, saopštilo je ministarstvo poljoprivrede te zemlje. Zabrana izvoza, koja važi do 17. novembra, primenjuje se kako bi se rešila opasnost od nestašice drveta za korišćenje opšte populacije i drvoprađivačke industrije, rekao je službeni ministar poljoprivrede Javor Gečev. Izvoz Bugarske u treće zemlje biće zaustavljen zbog trenutne nestašice drvne građe u zemlji, a potražnja se povećala tri puta, najviše zbog visokih cena goriva, rekao je ministar. Mere za suzbijanje nestašice moraju se preduzeti u svetlu predstojeće zime, pri čemu su se dve najveće prerađivačke kompanije obavezale da smanje otkup sirovog drveta kako bi prioritet imali najugroženiji potrošači, rekao je ministar.

Izvor: seenews.com

Mađarska olakšava seču drveta u zaštićenim šumama

Mađarska je odustala od ekoloških propisa koji štite domaće šume od seče, pokazujući da je vlada spremna da zanemari ekološka ograničenja kako bi se zemlja pripremila za nestašicu energije za predstojeću zimu.

Porast cena energenata nakon ruske invazije na Ukrajinu primorao je vladu da delimično ukine jednu od potpisanih politika premijera Viktora Orbana, velikodušne subvencije za potrošnju domaćinstava. I u Mađarskoj ima nestašice uprkos tome što Orban održava najbliže veze sa ruskim predsednikom Vladimirom Putinom među članicama Evropske unije.

Hitna vladina uredba objavljena krajem avgusta olakšava put seči autohtonih vrsta drveća, koje uključuju hrast i bukvu u zaštićenim šumama, a istovremeno ublažava druga ograničenja za drvoseče. Vlada je takođe naložila školama da provere da li za grejanje mogu da pređu sa gasa na drva. Maloprodaj-

na cena ogrevnog drveta porasla je letos za 18 odsto u odnosu na pre godinu dana. Očekuje se da će porasti dalje u jesen jer domaćinstva traže alternative skupom grejanju na gas. Vlada je početkom avgusta zabranila izvoz ogrevnog drveta kako bi pomogla u održavanju snabdevanja. Najnovija relaksacija ekoloških pravila učiniće Mađarsku ranjivijom na efekte klimatskih promena, a da pritom ne daje čak ni kratkoročni podsticaj energetskej bezbednosti, navodi se u saopštenju Svetkog fonda za divlje životinje.

Izvor: financialpost.com

Srbija će tokom zime potrošiti tri milijarde evra za energente

Srbija planira da potroši tri milijarde evra, odnosno oko 4,5 odsto godišnjeg bruto domaćeg proizvoda (BDP), na uvoz struje, gasa i goriva od oktobra do marta 2023. godine, saopštila je sredinom septembra ministarka energetike Zorana Mihajlović.

Srbija je potrošila 1,65 milijardi evra na uvoz gasa i električne energije u istom periodu pre godinu dana. Zorana Mihajlović je u intervjuu Reutersu rekla da će veći deo novca otići na uvoz struje, da bi se pokrila petina potreba Srbije.

„Za električnu energiju, za dodatne količine gasa i određenu količinu nafte, do kraja marta moraćemo sigurno da potrošimo oko tri milijarde evra“, naglasila je Mihajlović. Ona je dodala da je EPS sklopila dogovor sa Azerbejdžanom o kupovini 2,6 hiljada megavata (MW) struje i da Beograd sada razgovara sa Turskom o prenosu te električne energije.

Mihajlović je dodala da se razgovara i o dodatnom uvozu struje iz Mađarske. Srbija planira da uveze dodatna 2,5 miliona tona uglja iz Bugarske, Bosne i Hercegovine, Rumunije i Grčke.

Izvor: Biznis.rs

Smanjite potrošnju fantomske struje

Znate li da vaši kućni aparati vode tajni život dok su isključeni? Neki električni uređaji i kad su isključeni uvećavaju račun, a toga niste ni svesni

Vaš račun za struju mogli biste da smanjite čak do 10% godišnje samo eliminišući „fantomsku struju“? Pitajte se šta je to fantomska struja?

Fantomska struja je struja koju električni uređaji nastavljaju da vuku čak i kada nisu u upotrebi. Punjači za mobilne telefone, kompjuteri, televizori i ostali električni aparati vuku struju čak i kada ih ne koristimo.

Mnogi ostavljaju **punjač za telefon** u utičnici i nakon što je punjenje završeno. Mnogima je to praktičnije, a često smo i lenji da izvučemo kabl. Trošak koji napravi sam punjač nije veliki, ali postoji. Procenjuje se da ova praksa troši 1,2 vata na dan.

Malo ko je svestan rada **digitalnih TV prijemnika**, ali oni nastavljaju da primaju signale i kada je televizor isključen. Dakle, kada isključite televizor, isključite i prijemnik, ako ga imate zasebno. Dok bespotrebno radi, on troši 22 vata na dan.

Da li ste znali da pritiskom dugmeta za isključivanje **televizor** zapravo samo stavljate u stanje mirovanja? Nažalost, to je tako – potpuno ga isključiti možete jedino ako izvučete kabl iz utičnice. Inače, televizor koji ne radi troši 24 vata na dan.

Čak i kada su isključena, **stoni i prenosivi računari** u pozadini rade. Ako ne želite da vam krađu 96 vata na dan, izvucite ih iz struje. Ne treba isticati da, ako ove uređaje držite na „stand by“ načinu, potrošnja je još veća.

Svako ima barem jedan ređaji s meraćem vremena u domaćinstvu. Budilnici, mikrotalasne rerne, muzičke linije, DVD plejeri – svi oni pokazuju vreme dok su isključeni. Na taj način troše dodatnih 108 vati na dan. Kao i kod svega ostalog, jedino je rešenje da im potpuno zaustavite dovod električne energije.

Izvor: Krstarica.com

Građani plaćaju 20% realne cene struje, 80% subvencionise država

U saradnji sa Jugoslovenskim rečnim brodarstvom, železnicom i drumskim saobraćajem biće obezbeđeno snabdevanje energentima, izjavio je ministar Momirović posle sastanka sa rukovodstvom JRB-a i zamolio građane da se ponašaju odgovorno i u potrošnji struje budu solidarni. „Nisam siguran da li su građani dobro shvatili. Cenu struje danas subvencionise država u iznosu od 80 posto. Plaća se 20 posto realne cene, a 80 posto plaća država“, rekao je on.

„Molim građane da se ponašaju odgovorno. Da budu rame uz rame sa

svojom državom, da štede energiju. Samo tako mogu da obezbede nastavak investicija i ekonomskog rasta. Cene struje su otišle u nebo. Moramo zajednički da budemo solidarni. Održiva potrošnja energenata je ključna u narednom periodu za nastavak investicija i ekonomskog rasta. Jedinstvo nam je potrebnije nego ikada", rekao je Momirović.

Preuzeto sa: B92.net

Rat u Ukrajini oborio prognozirani globalni rast za ovu i sledeću godinu

Međunarodni monetarni fond (MMF) snizio je prognozu globalnog rasta na 3,6 odsto za 2022. i 2023. godinu. To je za 0,8 procentnih poena, odnosno za 0,2 procentna poena manje, respektivno, nego što je predviđao u januaru. Glavni ekonomista MMF-a Pjer-Olivije Gurinša rekao je da je rat u Ukrajini dodatno pogoršao probleme u globalnim lancima snabdevanja koji su poremećeni još od izbijanja pandemije.

Pjer-Olivije Gurinša rekao je na predstavljanju novog, aprilskog Izveštaja o globalnim ekonomskim izgledima, da je glavni uzrok smanjenja projekcije rasta globalne ekonomije, kako je rekao, ruska invazija na Ukrajinu.

Prema njegovim rečima, rat u Ukrajini je dodatno pogoršao probleme u globalnim lancima snabdevanja koji su poremećeni još od izbijanja pandemije koronavirusa, doprineo je skoku cena robe na svetskim tržištima, pre svega cena hrane i energije, uzrokujući oštar rast inflacije, koja će u dogledno vreme nastaviti uspon.

Gurinša je, takođe, upozorio da bi sankcije prema ruskom energetsom sektoru i širenje rata, usporavanje kineske privrede i ponovno širenje pandemije mogli dodatno da usporavaju globalni rast i doprinesu još većem razbuktavanju inflacije, što bi moglo da izazove socijalne nemire.

MMF procenjuje da će globalni rast u srednjem roku usporiti na oko 3,3 posto u odnosu na prosek od 4,1 odsto u periodu od 2004. do 2013. i naspram prošlogodišnjeg rasta od 6,1 procenat.

Fond predviđa da će ruska ekonomija u ovoj godini zabeležiti pad od 8,5 posto, a smanjio je i prognoze rasta Evropske unije za 1,1 procentni poen na 2,8 posto, kao i SAD-a na 3,7 odsto.

Kada je reč o inflaciji, očekuje da će rast potrošačkih cena u razvijenim ekonomijama iznositi ove godine u proseku 5,7 procenata, a u zemljama u razvoju i privredama u usponu 8,7 odsto, što je za 1,8 i za 2,8 procentnih poena više, respektivno, u odnosu na januarsku prognozu.

MMF predviđa i rast bruto domaćeg proizvoda Srbije od 3,5 odsto za ovu godinu, i rast od 4,0 procenta za 2023. godinu.

Preuzeto sa: www.rts.rs

BiH produžila zabranu izvoza peleta i drveta

U nameri da spreči enorman rast cena vlasti BiH produžile su aktuelnu zabranu izvoza peleta i proizvoda od drveta do kraja oktobra u nastojanju da ograniče njihove cene i na taj način pomognu građanima tokom sezone grejanja. Do kraja oktobra tako se zabranjuje izvoz peleta i određenih drvnih sortimenta i proizvoda od drveta, a ponovo je zabranjen izvoz drvnih briкета, koje je privremeno bilo moguće izvoziti, saopšteno je nakon vanredne sednice Veća ministara.

Odluka je, ističe se u saopštenju, donesena u skladu s inicijativama vlada Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, nakon što je utvrđeno da ranije donesenom odlukom sredinom juna nisu uspeali ograničiti enorman rast cena.

Pelet je tako poskupeo 155 posto u odnosu na prošlu godinu, a izvoz je u prvom tromesečju porastao za 78 posto u odnosu na isto razdoblje 2021. godine.

Ruska zabrana izvoza drveta dodatni pritisak na drvnu industriju

Svetska drvna industrija je doživela turbulentna vremena tokom poslednjih godina dana, najviše zbog nestašice drvene građe, što je zauzvrat izazvalo skok cena drveta. Rat Rusije sa Ukrajinom sada predstavlja novi izazov za industriju, jer će uvoz robe iz Rusije, glavnog izvoznika proizvoda od drveta biti onemogućen.

Rusija je u martu prestala da izvozi drvo u Japan nakon što je dodata na moskovsku listu „neprijateljskih“ zemalja. Japanska vlada je odgovorila uvođenjem dodatnih sankcija, uključujući

zabranu uvoza proizvoda od drveta. Zabrana trgovine se jedino ne odnosi na lamelirano drvo i šperploču.

Sa geopolitičkim tenzijama koje ne pokazuju znake jenjavanja, privrednici u drvnoj industriji kažu da su zabrane trgovine bacile na njih ogroman problem na poslovanje, i da će cene drveta verovatno ostati visoke, a neke kompanije su prinuđene da pronađu alternative ruskoj građi.

Veleprodajna cena neke uvezene građe je više nego udvostručena, pokazuju podaci koje je objavila Banka Japana. Zabrana trgovine dolazi u trenutku kada se već borimo sa izvorima nabavke drvene sirovine. Ne bi trebalo da nas iznenadi ako cene drvene građe privremeno skoče.

Pored već visokih cena drveta, nedavna depresijacija jena dodatno je povećala troškove uvoza. Jen je ove godine pao za više od 10% u odnosu na dolar. „Cene uvezene drvene građe će verovatno dalje rasti. Malo je verovatno da će pasti na nivoe pre pandemije“, rekao je Kijotaka Okada, izvršni direktor Japanskog udruženja uvoznika drveta. Rusko drvo se obično koristi u izgradnji kuća, tako da su mnogi stolari i građevinari navikli da ga koriste. Na primer, ruski drveni furnir od ariša je popularan za upotrebu kao obloga za spoljne slojeve šperploče, koja se često koristi kao deo strukture kuće. Rusija čini oko 80% japanskog uvoza furnira.

Pored toga, industrijski izvori kažu da bi sve više kompanija moglo prestati da koristi rusko drvo kako ne bi našlo svoju reputaciju. U ovom slučaju, ove kompanije će na kraju morati da pronađu alternative.

Izvor: www.japantimes.co

Rat u Ukrajini povećava nedostatak drvenih paleta, cene rastu

Rat u Ukrajini odneo je novu katalanu žrtvu u Evropi, a to je tržište drvenih paleta. Već mesecima, sektor, koji već funkcioniše pod izazovnim tržišnim uslovima izazvanim kovidom i prekidom lanca snabdevanja, doživljava dodatne pritiske zbog nestašice drveta, rastućih troškova proizvodnje i nedostatka proizvođača. „Za nekoliko meseci, cena jedne (nove) palete je porasla sa 7 evra na 29 evra (7,56 dolara na 31,33 dolara). Sve ih je teže pronaći

i skuplje za proizvodnju u kontekstu rastućih troškova sirovina, a posebno cene drveta", navodi La Chaine Logistique du Froid, francusko trgovačko udruženje od 120 kompanija specijalizovanih za transport i skladištenje svežih i smrznutih proizvoda.

Troškovi proizvodnje paleta koje se mogu ponovo koristiti godinama porasli su za oko 40% prošle godine, a ruska invazija na Ukrajinu krajem februara pogoršala je inflatorni pritisak. Ukrajina je veliki proizvođač i pre rata je izvozila blizu 15 miliona paleta godišnje u Evropu. Međutim, njihove radionice sada miruju, stvarajući manjak novih proizvoda. Pored toga, određeni broj zemalja zapadne Evrope bi, u normalnim vremenima, nabavljao do 25% drveta za palete i ambalažu iz Ukrajine, Rusije i Belorusije, ali su sukobi i sankcije zaustavili ove isporuke.

TMF Transports, sa sedištem u južnoj Francuskoj, svakog meseca isporučuje skoro 40.000 polovnih paleta maloprodajnim lancima i preduzećima e-trgovine širom zemlje. Ali kao rezultat rastuće nestašice, sada je suočen sa značajnim poskupljenjem. „Ove palete su imale jediničnu cenu od oko 4-5 evra pre Covida, ali je to poraslo na 10 evra“, rekao je Sami Belkadi, menadžer za pakovanje i praćenje paleta za TF1 TV vesti. U Francuskoj, dve od tri drvene palete su prošle kroz proces reciklaže i danas mogu da imaju cenu do 14 evra za svaku, što je upola niže od cene za novu drvenu paletu.

Izvor: www.theloadstar.com

Građevinski sektor oseća snažne udarne talase od rata u Ukrajini

Rat na istoku Evrope izazvao je previranja u ionako ograničenom građevinskom sektoru Australije, dodajući nevolje koje uključuju nedostatak radne snage, rastuću inflaciju i probleme u lancu snabdevanja. Master Builders je potvrdio da drvo iz Rusije i susedne Belorusije čini deo ukupnog uvoza drvene građe u Australiju, a lokalna industrija se oslanja na lamelirane grede koje se koriste kao strukturalni oslonci u izgradnji novih kuća iz tog regiona.

Prošle godine Australija je uvezla proizvode od drveta u vrednosti od 80 miliona dolara iz Rusije i 2,6 miliona dolara iz Ukrajine. Najveći deo uvoza odnosio se na građevinske drvene stu-

Porazni rezultati istraživanja

Više od trećine mladih u Srbiji nema posao, a čak 65% živi sa roditeljima. Trećina mladih nezaposlena je duže od dve godine, dok je čak 75% njih bilo na nekoj vrsti prakse koja nije plaćena. Tek svaki deseti živi u svom stanu, dok većina njih nema mogućnosti da se odvoji od roditelja i započne samostalan život, pokazuju podaci najnovijeg istraživanja Krovne asocijacije mladih Srbije. Na Međunarodni dan mladih upozoravaju na probleme sa kojima se svakodnevno suočavaju. Džeparac mladima uglavnom daju roditelji sa kojima živi čak 65% njih. Posao nema više od polovine i to je jedan od ključnih razloga zašto svaka druga mlada osoba želi da napusti Srbiju, piše RTS.

– Tradicionalno i ove godine smo dobili podatak da je nedostatak zaposlenja, odnosno zapošljavanja mladih jedan od ključnih problema. Zajedno sa tim obrazovanje mladih, neko usklađivanje sa tržištem rada i treća neka problematična situacija mladih je da učestvuju u procesu donošenja odluka i promeni sistema vrednosti pošto se sa dosta aspekata jednog demokratskog društva ne slažu. Ne slažu se ni u stavovima o LGBT zajednici, EU, Kosovu. Unutrašnja politika ih slabo zanima, spoljna još manje. Više od polovine nije za uvođenje vojnog roka, dok isti procenat pre bira savez sa Rusijom nego pakt sa Zapadom. Mnogi odgovori mladih iznenadili su istraživače, jedan podatak naročito – kaže Miljana Pejić, generalna sekretarka Krovne organizacije mladih Srbije – a to je činjenica da je skoro svaka peta mlada osoba doživela seksualno nasilje, kao i svaka četvrta mlada žena – dodaje Pejićeva.

Nasilje je samo jedan od izazova sa kojima se omladina suočava. Procenjuje se da u Srbiji živi oko milion mladih od 15-30 godina. Mnogi od njih ne veruju da mogu da menjaju društvo i utiču na političke odluke. Njihovi predstavnici im poručuju da je za početak dovoljan prvi korak da se uključe u javnu raspravu o Strategiji o mladima koja bi uskoro trebalo da bude usvojena u Skupštini, objavio je RTS polovinom avgusta.

bove i grede – konstruktivne elemente stambene izgradnje. Sve veći troškovi građevinskog materijala opterećuju graditelje. Rat je direktno odgovoran za nestašicu drvene građe, pri čemu 60 odsto svetske ponude konstruisanog drveta poznatog kao LVL (lamelirana građa od furnira) dolazi iz Ukrajine, kaže Mark Vujović iz kompanije First Place Building. „Odmah, čim je počeo sukob u Ukrajini, kao da je sve stalo“, kaže on. „Premašili smo povećanje troškova od 35 posto prvog dana. Slušamo prognoze da će se to povećati za još 20 ili 25 odsto“.

Zvanični podaci pokazuju da su troškovi izgradnje novog doma porasli za 20 odsto zbog nestašice materijala, uključujući drvenu građu, poremećenih lanaca snabdevanja i potražnje za kvalifikovanim trgovcima. Ali, čini se izvesnim da je to samo početak, sa troškovima koji će dalje rasti zbog povećanja carina na uvoz iz Rusije od 35 odsto koje je nametnula savezna vlada.

Nema olakšanja na vidiku s obzirom da se Australija oslanja na uvozne drvene proizvode, za koji se predviđa da će

se udvostručiti do 2050. godine, navodi se u izveštaju Forest & Vood Products Australia objavljenom krajem maja. Potražnja za novim domovima će porasti sa sadašnjih 183.000 novih domova godišnje na 259.000 do 2050. godine, što će podstaći povećanje potražnje za drvetom od skoro 50 odsto, smatraju u Australijskom udruženju šumskih proizvoda (AFPA).

Izvor: www.theurbandeveloper.com

Čak 51%, mladih u Nemačkoj je na leđima roditelja

Nezaposlenost u Nemačkoj je niska, a nedostatak stručne radne snage ozbiljan. Tržište rada vapi za mladima. Ipak, nesigurnost i oročeni ugovori otežavaju stvari. Većinu mladih, čak 51%, išli oni u školu, na stručnu praksu ili studije, izdržavaju roditelji ili rođaci.

Tek 38% njih između 15 i 24 godine prošle godine je dovoljno zarađivalo za život od plaćenog rada, saopštio je zavod za statistiku povodom Dana mladih, 12. avgusta.

A pre 30 godina je bilo obrnuto - više od polovine, tačnije 52% se izdržavalo samo, dok su se o 40% starali roditelji ili rodbina.

Situacija se i u mnogim porodicama promenila, rekao je Bernd Ficenberger (Fitzenberger), direktor Instituta za istraživanje tržišta rada i profesije iz Nirnerga.

„Ljudi su više bili ograničeni na lokalno tržište rada, a prihodi roditelja nisu bili dobri kao danas,” naveo je Ficenberger. Mnogi roditelji iz srednje klase sada mogu da priušte da deca duže traže onaj pravi posao. „Ovo ide uz strah od pogrešne odluke, jer opcija ima mnogo.”

Po završetku stručnih škola sada ide jedna prazna godina, kada se mladi još profesionalno orijentišu - što odlaže početak karijere.

Obuka za posao kreće kasnije, posle dvadesete godine. „Bojim se da je posle pandemije to i kasnije,” dodao je Ficenberger. Obuke u preduzećima su u ozbiljnoj krizi najkasnije od početka pandemije, a to i te kako ima veze sa nesigurnošću mladih. Mnogi po završetku školovanja još ne znaju šta žele da rade, objasnio je Ficenberger.

S druge strane, skoro trećina mladih u Nemačkoj koji su zaposleni - 29,2% radi na osnovu takozvanih atipičnih ugovora. Tu spadaju razni privremeni, pomoćni ili poslovi sa skraćenim radnim vremenom. „Uslovi za rad moraju da budu bolji,” zaključio je Ficenberger, a prenosi DPA.

Izvor: *Ekspres.net* avgust 2022.

Opština ih stimulisala da s kotlova na ugalj pređu na pelet, koga nema

Iako je zabranjen izvoz peleta i ograničena njegova cena na 320 evra po toni, građanima koji nabavljaju ogrev za zimu i trenutna cena predstavlja ogroman trošak. U Valjevu, gradu koji prednjači po visokom stepenu aerozagađenja u periodu grejne sezone, mnogi građani su sa uglja prešli na pelet, a sada strahuju da li će moći da ga kupe. Valjevci se žale da ne mogu da nabave - ni ugalj.

„Grejem se isključivo na drva. Cene su otišle u nebo, a *Srbijašume* selektivno prodaju ogrev. Uz poskupljenje ogreva veće su i cene prevoza, pa će predstojeća zima biti vrlo teška”, kaže jedan Valjevac, a drugi dodaje: „Ja se

grejem na struju poslednjih 10 godina, na akumulacionu peć i za mene je to ubedljivo najpovoljnija varijanta. Sve je skupo i preskupo! Ako se obistine najave o hladnoj zimi, biće strašno. Koristiću struju, ali u toj meri da bude najmanja potrošnja”.

Čini se, ipak, da su u najnepovoljnijem položaju oni koji su planirali da se ove zime greju na pelet. Takvih je u Valjevu veliki broj, jer je gradska uprava zbog visokog stepena aerozagađenja stimulisala sve one koji su individualne kotlove na ugalj i drva zamenili kotlovi na pelet.

JP „Srbijašume“ povećale cene proizvoda od drveta za 15 odsto

Javno preduzeće „Srbijašume” donelo je novi cenovnik osnovnih proizvoda šumarstva - drvnih sortimenata. U odnosu na cene iz 2018. godine, cene različitih sortimenata su veće za 15 odsto.

„Vlada je dala saglasnost na odluku o usvajanju cenovnika osnovnih proizvoda šumarstva - drvnih sortimenata javnog preduzeća za gazdovanje šumama 'Srbijašume', kojim se odobrava povećanje od 15 odsto, a u interesu zaštite imovine, odnosno šuma u državnoj svojini Srbije i njihovog ekonomski opravdanog korišćenja”, saopštila je prethodno Vlada Srbije. Novi cenovnik objavljen je u Službenom glasniku 5. avgusta, a predviđeno je da stupi na snagu osam dana od objavljivanja, piše *Nova ekonomija*. Cenovnikom „Srbijašume” se utvrđuju cene osnovnih proizvoda šumarstva - drvnih sortimenata u „Srbijašume” za domaće i inostrano tržište. Proizvodni asortiman (drvene sortimente) JP „Srbijašume” čini tehničko i prostorno drvo, piše na sajtu tog preduzeća.

Tehničko drvo čine trupci (razvrstani po klasama i odgovarajućim prečnicima, kao i nameni) različitih vrsta lišćara (bukva, hrast, jasen-brest, euroameričke topole, domaća topola i vrba, breza, javor, domaći i crni orah, vočkarice, bagrem, lipa i joha, cer, grab, klen i kesten) i četinar (jele-smrče, belog i ostalih borova), rudničko drvo, tanka oblovina, stubovi za vodove, obla građa za krovne konstrukcije.

Cene se mogu videti na sajtu ovog javnog preduzeća, a u cenovniku piše da direktor preduzeća može utvrditi povoljnije uslove prodaje drvnih sortimenata u iznosu od 10 odsto.

Za izrađene drvene sortimente po zahtevu kupca cena se uvećava minimum 10 odsto.

Vlada je, takođe, **zabranila izvoz određenih drvnih sortimenata** (kao i peleta) za potrebe proizvodnje čvrstih goriva na bazi biomase na domaćem tržištu koje će trajati do 1. novembra ove godine.

Izvoz trupaca može se vršiti uz posebne dozvole koje će se podnositi na mesečnom nivou Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a o kojima će odlučivati komisija sačinjena od predstavnika ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, trgovine i Privredne komore Srbije.

Dozvole dostavljene do 15. u mesecu za tekući mesec za ukupnu količinu drvnih sortimenata planiranih za izvoz, izdavaće se na period od dva meseca.

Snabdevanje tržišta drvnim sortimentima i kontrolu cena ogreva i peleta kontrolisaće Radna grupa za praćenje proizvodnje i prodaje drvnih sortimenata od strane javnih preduzeća za gazdovanje šumama u državnoj svojini, koja je formirana na sednici prošle nedelje, piše u saopštenju Vlade.

Izvor: *Nova ekonomija*, 9 avgust 2022.

Među njima je i Slavica Stepanović, profesorka u penziji. Ona smatra da su građani obmanuti jer je cena peleta neopravdano i neočekivano, nedostižna običnim građanima.

„Proizvođači peleta, ili peletari su odjednom za ovu zimu najavili neopravdano jako visoke cene. Oni imaju monopol, a mi smo potrošači ucenjeni”, kaže Slavica Stepanović, profesorka u penziji.

Cena kubika drveta u slobodnoj prodaji doseže cenu, zavisno od kvaliteta, i do 12 hiljada dinara, tvrde sagovornici Infobiza.

Banke u Srbiji za deset godina povećale profit više od 30 puta!

Pisao sam već, ali je prilika da ponovimo naš zapis star skoro tri godine... Poznajem, naime, mladog čoveka koji je nakon završenog fakulteta šest godina radio u banci, imao je pristojnu poziciju i platu, ali je napustio banku i počeo da se baviti oštrenjem noževa! Kad sam ga pitao zašto, rekao je: **Ne mogu više da lažem narod... A moja banka INTESA me često obaveštava da imam savetnika.** Iz čiste radoznalosti smo jednom razgovarali i pažljivo sam slušao mladu devojkicu koja se očigledno trudila, a kad je završila, pitao sam je: **da li bi tako savetovala svoga oca?** Postiđeno je spustila pogled lepih očiju...

Kako banke kontrolišu naše tržište i kako se bogate, što je tipičan vid eksploatacije, pokazuje činjenica da su **banke u Srbiji u proteklih deset godina smanjile broj zaposlenih za preko 6.000 ljudi i povećale profit više od 30 puta (objavljeno je početkom 2021. godine)!**

U odnosu na 2019. godinu u bankarskom sektoru Srbije, koji je dominantno stranog porekla, broj zaposlenih je, tokom 2020. godine, smanjen za 264. U odnosu na 2011. godinu u ovom sektoru 2020. je radilo 6.405 ljudi manje, a u isto vreme, profit banaka (pre oporezivanja) je višestruko uvećan, sa 12 miliona evra u 2011. godini na čak 575,5 miliona evra u 2019. godini i na 391,5 miliona evra u 2020. godini.

Pre deset godina (2011) u Srbiji su poslovale 33 banke, a danas 26 od kojih je 7 u vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih lica, uključujući i Republiku Srbiju, dok je 19 u većinskom vlasništvu stranih lica iz 13 različitih država. Filijala je 2011. godine bilo 2.383 a 2020. godine 1.576 što je manje za 807 ili 34% a radno vreme im uglavnom traje do 16 ili 17 časova. Proces ukupnjavanja banaka u Srbiji je rezultat globalnih procesa u okviru bankarskih grupacija, tvrdili su u NBS.

U poslednjih deset godina depoziti u bankama su skoro duplirani: 2011. godine su iznosili 14,5 miliona evra, a na kraju 2020. godine iznosili su oko 29 miliona evra. Naše stanovništvo retko razmatra investicione mogućnosti u vezi sa ulaganjem u akcije ili u investicione fondove.

Enormno veliki profit u bankarskom sektoru je rezultat visokih marži, jer depoziti kao izvori finansiranja banaka nikada nisu bili povoljniji sa kamatnom stopom koja teži nuli. Rastu profita banaka je značajno doprineo i trend upravljanja troškovima, kako to oni tvrde, a to je rezultat digitalnog bankarstva. Sve veći broj ljudi ne ide na bankarske šaltere već svoja plaćanja obavljaju elektronski. To je do skora bilo besplatno, sada više nije.

Profesor dr Zoran Grubišić, sa Beogradske bankarske akademije, tvrdi da je bankarsko tržište u Srbiji tipičan primer oligopolskog tržišta. Podsećamo OLIGOPOL je tržišna struktura, u kojoj na strani ponude ima nekoliko dominantnih preduzeća, u ovom slučaju banaka, koje kontrolišu cene i tržišne uslove, ostvarujući tako visoke profite.

S obzirom da stručnjaci tvrde da je **bankarsko tržište u Srbiji tipičan primer oligopolskog tržišta**, logično je da je takav tip tržišta moguć u **oligarhijskom društvu**. Zato podsećamo da, prema definiciji, oligarhija doslovno znači „vladavinu manjine“. To je oblik vladavine u kojoj se vlast nalazi u rukama manjeg dela stanovništva, koje svoj superiorni položaj najčešće crpi iz svog porekla, materijalnog bogatstva, vojne snage, bezobzirnosti i kriminala ili političkog uticaja. U praksi su ova svojstva obično međusobno isprepletena i sve se više koncentrišu kod sve manjeg broja ljudi. Analitičari društvenog života najčešće tvrde da su svi politički sistemi, bez obzira kako se nazivali, po prirodi oligarhije.

Bili kako bilo, stoji činjenica da banke ostvaruju enormno veliki profit zahvaljujući organizaciji bankarskog sistema, visokim cenama bankarskih usluga kao i toleranciji takvog stanja s vrha vlasti. Ništa bez državne podrške...

Podaci preuzeti sa: www.biznis.rs

U JP *Srbijašume* kubik je zvanično 4.580 dinara sa PDV-om.

Vlada je poslednjom uredbom dozvolila još 15 odsto povećanja na ovu cenu. Međutim, 25. jula obustavljena je dalja narudžbina dok se ugovorene količine ne isporuče.

Na drva po ovoj ceni retko ko da sme više računati.

Stovarište Trgo trans u Valjevu ugaj za svoje dugogodišnje potrošače sada nabavlja iz rudnika u Bosni i Crnoj Gori. Svaka isporuka, druga cena tvrdi za N1 Andrija Tadić, vlasnik „Trgo – transa“.

„Na stovarištu imam bosanski, imam Banović, imam Kreku i nešto Pljevlja. Cene ne mogu da se uporede sa prošlogodišnjim jer ovaj ogrev je poskupeo od 50 do 80 odsto. Svaka isporuka je skuplja. Cenu mogu da formiram tek kad stigne ugaj na stovarište, tek tada možemo da vidimo gde smo“, kaže Andrija Tadić.

Tadić navodi da se na dugogodišnjeg snabdevača ugljem REIK Kolubaru više ne može računati.

On je prošlog avgusta na račun REIK-a uplatio novac za isporuku 400 hiljada tona uglja suve Kolubare, ali niti ima uglja, ni povraćaja uplaćenog novca.

„Imam ugovor sa „REIK Kolubarom“ koji nije ispoštovan do kraja. Imam uplaćenih oko 400 tona od avgusta 2021. godine, ali niti ima uglja, niti mi vraćaju novac“, ističe Andrija Tadić... Kako stvari stoje, ko preživi predstojeću zimu – pričaće.

BIZNIS: Milena Kuzmanović, Izvor: RTS

Evo kako vas banke varaju i koliko su na tome zaradile

Beogradski advokat Miroslav Živković ocenio je da zvaničan podatak da su banke u Srbiji prošle godine samo na osnovu troškova obrade kredita, naknadama i provizijama zaradile 474 miliona evra govori da je njihova zarada enormna, i to na poslovima koji „nisu redovni“ i koji se u pravu nazivaju i „prevarno poslovanje“.

Živković, koji je i član Advokatskog protestnog odbora koji je prošle godine organizovao protest advokata posle odluke Vrhovnog suda Srbije o naplati obrade troškova bankarskih kredita, podsetio je da su banke prošle godine u vreme tih protesta tvrdile da će, ukoliko dođe do realizacije tužbenih zah-

teva građana, biti ugrožen bankarski sektor.

„Oni su u toj navodno kriznoj godini zaradili 145 miliona evra više nego u prethodnoj, 2020. godini“, rekao je Živković na konferenciji za novinare.

Prema njegovim rečima, manje od 30 miliona evra bilo bi dovoljno da se vanskuski obeštete svi građani koji su tužili banke zbog naplate troškova obrade kredita.

„Sad iz ove situacije (se vidi) da banke to ne bi ni osetile, jer neko ko je zaradio 474 miliona evra može da izdvoji 30 miliona evra da obešteti građane, a da ne govorim o građanima koji su oštećeni prilikom podizanja kredita u švajcarskim francima“, rekao je Živković.

Naveo je da advokati članovi Advokatskog protestnog odbora traže hitnu intervenciju Narodne banke Srbije, ali i drugih institucija države.

„Spremamo se da se zvanično obratimo Narodnoj banci, Vladi, Ministarstvu finansija, predsedniku Srbije i Skupštini, a predložićemo i izmene nekih zakona kako bismo upozorili na ovaj problem“, rekao je Živković.

Izvor: Nova.rs

Bez energetske stabilnosti nema ni nezavisnosti

„Situacija u energetici je drastična u celoj Evropi. Cena električne energije na berzama danas je 563 evra po megavat-času, pre godinu dana iznosila je 90 evra. To su nenormalne cene koje nijedna država ne može da izdrži. Milijardu i po evra smo do polovine avgusta potrošili na uvoz struje i gasa, sve nas to čeka, i mnogo više do proleća ako cene nastave da rastu. Struju ćemo uvoziti i tokom zime, moramo da razmišljamo o štednji i zašto tako rasipamo energiju“, poručila je potpredsednica Vlade Srbije i ministarka rudarstva i energetike, prof. dr Zorana Mihajlović.

Gostujući u jutarnjem programu TV Hemi, Mihajlovićeva je izjavila da Srbija i dalje ima najnižu cenu struje u Evropi i da će sa poskupljenjem od 6,5 odsto razlika iznositi od 250 do 320 dinara po računu.

„Za nas je najvažnije da obezbedimo da do marta 2023. Srbija ima novac da plati energente, i drugo, da možemo da proizvedemo i da imamo

Subfossilno drvo – tihi svedok istorije iz tamnih vodenih dubina

Među retkim firmama koje se u našoj zemlji bave vađenjem trupaca subfossilnog drveta iz dubina reke Save najuspešnija je kompanija BOREAL iz Kraljevaca kod Rume. Šta planira sa pozamašnom količinom tog drveta i kakva je tu perspektiva, pitali smo **Petra Borovića**, direktora preduzeća BOREAL.

– To je perspektiva i plan za budućnost – odlučno kaže Petar Borović. – Sa trupcima koje godinama vadimo iz mulja reke Save, koje je po dosadašnjim testiranjima u proseku staro oko 2.500 godina, imamo šansu da napravimo dobru priču. Subfosili su ostaci prošlih vremena sačuvani u svom prvobitnom obliku sa neznatno izmenjenom strukturom. Vekovima i milenijumima potopljeno u vodi drvo promeni boju i mehaničke osobine. Tamniju boju dobija zato što hrast u sebi ima tanina, a u vodi ima gvožđa, pa hemijskom reakcijom drvo tamni, i što je duže u vodi sve je tamnije.

– Subfossilno drvo, tihi svedok istorije iz tamnih vodenih dubina, pamti vreme Aristotela i Aleksandra Velikog, pamti Hrista, Rimljane, Atilu, Staroslovene, Turke i Habzburge... Zato se u ovom magacinu subfossilnog drveta poneko oseća kao u hramu, a ja planiram da uskoro izađem na tržište sa proizvodima koji će biti naš originalan brend. To ne može biti velika ni masovna, ali svakako može biti kvalitetna priča...

– To je perspektiva, ali nama valja opstati! Ove godine sirovinu, dakle trupce hrasta, ćemo nabavljati od nakupaca. Na osnovu kojih kriterijuma su oni došli do trupaca hrasta pre nas meni nije poznato, ali mi je jasno... Nama je od strane JP Vojvodinašume rečeno da za ovu godinu ne možemo dobiti sirovinu, a tražili smo hiljadu kubika što je tri od četiri posto njihove godišnje proizvodnje. Nadam se da će naredne godine odluka biti drugačija i da će rukovodstvo shvatiti potrebu društva da napreduje – kaže gospodin Petar Borović.

odakle da uvezemo dovoljne količine, jer neće samo Srbija uvoziti. Nervozna na berzama u Evropi oseća se kroz rast cena, kubni metar gasa danas košta 2.300 evra. Prva tačka u štednji je energetska efikasnost – kakvi su nam prozori, vrata, na šta se grejemo i mogućnost da stavljamo solarne panele. Taj zamajac energetske efikasnosti će biti sledeće godine, država je obezbedila dovoljno novca, pomoći ćemo sa subvencijama od 50 odsto“, izjavila je ona.

Mihajlovićeva je rekla i da je odgovor na svako pitanje investiranje.

„Da je EPS investirao i gradio nova postrojenja, danas bi bilo drugačije. Kao što smo ulagali u drumske koridore, tako moramo i u elektroenergetske sisteme. Ako energetika nije

stabilna, ništa od srpske nezavisnosti. Prekinuli smo sa lošim upravljanjem u EPS-u, čitava struktura je promenjena. A kriza je sve jača i ti ljudi treba da održe elektroenergetski sistem i samu elektroprivredu. EPS mora da investira, sve ovo će proći, država će na uvoz energenata dati novca kao da smo izgradili dva Đerdapa 3“, istakla je ona.

Izvor: Ministarstvo rudarstva i energetike

U Federaciji BiH zabranjena izgradnja mini hidroelektrana

U Federaciji Bosne i Hercegovine od početka jula je zabranjena izgradnja malih hidroelektrana instalisane snage do deset megavata.

Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je potvrdio raniju odluku Zastupničkog doma, čime je na snagu stupila zabrana izgradnje malih hidroelektrana.

Ovakva odluka regulisana je usvajanjem Zakona o dopunama Zakona o električnoj energiji u FBiH, koji predviđa zabranu planiranja i izgradnje novih malih hidroelektrana u tom bosnohercegovačkom entitetu.

„Ova istorijska odluka došla je kao rezultat pritiska i desetogodišnje borbe aktivista i aktivistkinja u brojnim lokalnim zajednicama koje su se odlučno suprotstavile izgradnji ekocidnih mini hidroelektrana“, saopštili su iz Fondacije „Atelje za društvene promene“.

Izvor: *Biznis.rs*

Privilegije društvenog napretka se postepeno, ali sigurno, pretvaraju u pretnju čovečanstvu

Važno je u svemu imati meru

Današnji čovek sve manje drži do umerenosti uz tendenciju da u svemu preteruje: od neprirodne i preobilne ishrane, fizičke neaktivnosti i sedećeg načina života do prekomerne upotrebe alkohola, pušenja, tableta i narkotika koji mu upotpunjuju iluziju dobrog načina života.

Uz eksploataciju prirode i drugog čoveka, ljudi bezobzirno eksploatišu i truju sami sebe, svoje organe i svoje mogućnosti. To čine sve dok su zdravi, ili se barem tako osećaju, ne misleći pri tome na posledice. Zato neki analitičari duhovito tvrde da se mnogi ljudi brižljivije odnose prema svom automobilu, mobilnom telefonu ili kompjuteru, nego prema vlastitom organizmu. Savremeni čovek je opsednut blagodeti- ma civilizacije i sve više gubi iz vida činjenicu da je civilizacija izmenila samo način njegovog života, ali nije unela ništa novo i ništa bolje u biohemijske i fiziološke karakteristike ljudskog organizma.

Čovek je sazdan za kretanje, a ne za dugotrajno sedenje u automobilu, kafani, pred televizijskim ekranom ili

Institucionalna pasivnost i korupcija

Kada se sa višedecenijskim životnim iskustvom osvrnemo na proteklih tridesetak godina u kojim nam se dešavalo sve i svašta, teško je lišiti se osećanja da je u ovom svetu zlo dominantnije nad dobrim.

Sećamo se početka devedesetih i raspada zemlje koju smo iskreno voleli, sećamo se rata, inflacije i sankcija, sećamo se bombardovanja, rušenja i ubijanja, pa revolucionarnog oktobra i činjenice da su globalizacija i partokratija na ove prostore stigle zajedno, pa su u našu zemlju skoro legalno ušle sumnjive, pljačkaške privatizacije ostavljajući iza sebe armiju otpuštenih i nezaštićenih radnika. Sve se to dešavalo krajem devedesetih i u prvih desetak godina ovog veka, kada su naša rukovodstva želela da se trijumfalno odlepe od kraja prošlog veka, ali su ih svi pokušaji da se od njega uz pljuvanje distanciraju, samo više spajali i jasno ukazivali na kontinuitet... A onda su delimične reforme, investicije i ozbiljni privredni pomaci uz dominantno politička trasiranja donela istinski ekonomski boljitak i bar prividnu sigurnost, pa kad se činilo da nam uistinu predstoji stabilan napredak i mir, stigla je korona, pa rat na istoku Evrope. A šta će nam doneti zima i novi pritisci zapadnih moćnika sada samo možemo nagađati...

Kriza i prekid lanaca snabdevanja su pojačali procese deglobalizacije, pa uz jačanje suverenizma i nastojanja regionalnog interesnog povezivanja, rastu očekivanja da će predstojeći problemi vezani za divljanje cena energenata, inflaciju, pad životnog standarda, nestašice i strah od gladi biti lakše prevladani.

Praksa i politika se u svetu sigurno nigde ne podudaraju, a u društvima koja obiluju problemima, poput našeg, taj disbalans je više izražen, više se vidi, i da zlo bude veće, izgleda da većini sve manje smeta. **U ogoljenom potrošačkom društvu u kome je eksploatacija prirode i čoveka već decenijama tiho prihvaćena praksa, uspeh je odavno izjednačen sa količinom novca sa kojom pojedinac raspolaže, a za zgrtanje novca ovde često nije potrebno obrazovanje, već neke sasvim druge veštine. Zato ne čudi podatak da prema jednom nedavnom istraživanju, svega 14% građana smatra da je obrazovanje važno za uspeh, dok više od polovine građana Srbije smatra da je korupcija kod nas nešto ukorenjeno i uobičajeno. Zanimljivo je da naši građani nemaju poverenje u institucije koje u nadležnosti imaju borbu protiv korupcije, ali imaju veliko poverenje u predsednika Srbije kao najposvećenijeg toj borbi, pokazalo je isto istraživanje. Čak 57% građana Srbije smatra da je korupcija rasprostranjena u veoma velikoj meri, i da je najrasprostranjenija u zdravstvu, sudovima, policiji, carini... A mi i u ovom izdanju nagoveštavamo jedan neobičan oblik korupcije, blizak kriminalnim malverzacijama u šumarstvu vezan za raspodelu sirovine iz državnih šuma... Korupcija postoji u svim delovima društva, ali je najprisutnija tamo gde postoje monopol i velika diskreciona ovlašćenja u donošenju odluka, a nedostaju mehanizmi za utvrđivanje odgovornosti pojedinca.** Korupcija usporava ekonomski razvoj, narušava stabilnost institucija, slabi državu i negativno utiče na razvoj celokupnog društva. U najširem smislu korupcija predstavlja svaku zloupotrebu položaja onih koji vrše javne funkcije. U osnovi korupcije je materijalna korist, a ova pojava je rasprostranjena u svim delovima sveta i što je institucionalni sistem slabiji, korupcija je više izražena.

Korupcija, prevara i laž postaju cenjeni, skoro uvaženi i dominantni oblici ponašanja. Samo tako se mogu objasniti činjenice da su se kod nas na tuđoj mucu bogatili kriminalizovani pojedinci, da su često bili u sprezi sa vlašću i da su u politici i vlasti godinama opstajali poslušni klimoglavci. Korupcija je **sistemska bolest većeg dela sveta, a u našoj zemlji postaje endemska bolest i funkcioniše na svim nivoima, a što je nivo veći, veća je i količina koruptivnog novca, tvrde stručnjaci. Za korupciju i privredni kriminal se u ovoj zemlji u protekle tri decenije odgovaralo znatno manje nego što je to praksa zahtevala, a to su jasni indikatori kako funkcionišu tužilaštvo i pravosuđe.**

D. B.

vitorog 30 godina uz svoje kupce

za lenčarenje u mekoj fotelji. Čovek je zanemario ili zaboravio ovu činjenicu, pa usled smanjenih fizičkih napora i nedovoljnog kretanja, ljudi su osetno počeli da gube fizičku i radnu kondiciju. Pored toga, zbog zagađenog vazduha i buke, neprirodne ishrane, stresova, užurbanog života i drugih nepovoljnih uticaja urbane sredine, ljudi su sve manje otporni i sve više obolevaju.

Kada je reč o savremenom otuđenju čoveka od prirode i neodgovornog ponašanja ljudi i ljudskih zajednica prema prirodi, pa i prema čovekovom biću kao delu prirode, može se sa sigurnošću reći da se ekološki problemi čovečanstva, svode na činjenicu da se privilegije društvenog napretka postepeno, ali sigurno, pretvaraju u pretnju čovečanstvu.

Nažalost, sa ovog nivoa društvenih odnosa nije moguće očekivati da će ljudi blagovremeno i trezvno pojmiti ovu životnu činjenicu i učiniti malo napora za perspektivniji život. U takvoj društvenoj situaciji svet se skoro suočio sa epidemijom neviđenih razmera koja od pojedinca i društvene zajednice zahteva znatna odstupanja od uobičajenih obrazaca ponašanja i funkcionisanja, što kod ljudi izaziva različite reakcije, promene raspoloženja, napetost ili razdražljivost, zabrinutost, često strah i beznade, a to su jasni pokazatelji da osoba otežano prolazi kroz ono što se dešava u njenom okruženju ili unutar nje same. Ljudi su sve manje otporni i sve lakše obolevaju, potvrdilo se i u proteklilih, za svetsko stanovništvo verovatno najtežem periodu kada je korona virus zahvatio kompletan ljudski rod. A kako savremeni, otuđen čovek sve manje drži do umerenosti uz tendenciju da u svemu preteruje, onda je sve više u sukobu sa sistemskim merama i sistemom vrednosti uopšte.

Zato je važno u svemu imati meru i nikad ne treba zaboraviti da su blagodeti civilizacije izmenile samo način našeg života, ali ništa novo i ništa bolje nisu uneli u fiziološke i biohemijske karakteristike ljudskog organizma. Zato se privilegije društvenog napretka postepeno, ali sigurno, pretvaraju u pretnju čovečanstvu, pogotovo u situaciji kad se savremeni svet suočio sa neizvesnim ratnim sukobima koji bi mogli uz upotrebu atomske energije uništiti čovečanstvo.

Da li znate da je za proteklih 3.500 godina svet imao samo 230 godina mira?

Zavadi pa vladaj

Danas podeljenim svetom, medijima i društvenim mrežama kruži niz različitih tvrdnji o ratu na istoku Evrope. Značajan broj analitičara tvrdi da su zapadne zemlje dugo pripremale teren za današnji sukob šireći NATO na istok, prema granicama Rusije. Tako je isprovocirana Rusija na vojnu operaciju u Ukrajini, koja je u ovom sukobu, samo kolateralna žrtva. To je „napad Rusije na ciljeve koje je Zapad postavio u Ukrajini bez znanja ukrajinskog naroda“ tvrdi poznati hrvatski naučnik Slavko Kulić. Sa druge strane, neki drugi analitičari kažu da Kulić širi rusku propagandu o biološkom oružju u Ukrajini, ali se ne spominje činjenica da je proteklih 8 godina unutrašnjih sukoba u ovoj zemlji stradalo nekoliko hiljada stanovnika ruske manjine...

Zato je, kažu, ovaj rat isprovocirao i usmerava zapadni imperijalizam. Pomažu ukrajinsku političku oligarhiju koja ratuje protiv Rusije, uz podršku Evropske unije i NATO saveza, a predvodnik su SAD. Oni naoružavaju i podstiču Ukrajince i dok ovi ginu Zapad se, kaže, neće mešati. Ovo je, kažu, rat SAD i Rusije na teritoriji Ukrajine, a cilj je odvojiti Evropu od Rusije. Dakle, jasna je namera SAD: da zavlada Evropskom unijom, da je sukobi i odvoji od Rusije, da je ekonomski slome i učine zavisnom. Ukrajina je samo sredstvo da se davno postavljeni ciljevi ostvare...

Zavadi pa vladaj, stara je maksima potvrđena više puta, a ta orijentacija imperijalističkog Zapada prema ruskom prostranstvu i materijalnim resursima traje decenijama. „Rusija se brani od ugrožavanja života u svom prostoru jer zapadna doktrina već dugo smatra da je Rusija najunosnija nekretnina na svetu, koju Zapad treba osvojiti svim sredstvima“, tvrdi profesor Slavko Kulić. Suprotstavljanje i odvajanje Ukrajine od Rusije je stara strategija koja je vremenom usmeravana i rasla do izmene svesti *jednog dela velikog ukrajinskog naroda da mrze sve rusko. Takva praksa je poznata i dugo negovana i u našem regionu gde su se takođe vodili ratovi slični ovom koji se trenutno vodi na istoku Evrope... Ali u probuđenoj svesti srpskog naroda još dugo neće izbledeti sećanja na 24. mart 1999. na zversko bombardovanje, rušenja, ubijanje civilnog stanovništva i dece, u vreme kada je zločinačka NATO organizacija, obeležavala svoj 50. krvavi rođendan, a današnji predsednik SAD se hvalio kako je predložio bombardovanje Beograda...*

Pa kako podržati politiku koja se hrani ratovanjem po svetu i kako to da se odjednom danas zalažu za međunarodno pravo, a u vreme kada su u desetina primerama na različitim meridijanima sveta Sjedinjene Države uvodile (ne)red, međunarodno pravo je bilo mrtvo. Takve SAD nanose najveću štetu kompletnoj Evropi, i pravo je čudo kako to ne vide slepci koji trenutno vode EU.

Ratovi su stalni pratilac ljudskog roda, oni su u strukturi ljudske ličnosti. Rat je brat onima koji ga posmatraju kao preduzeće, kao priliku da se obogate. Kusturica kaže da je *rat preduzeće koje podstiče Vol strit* (ulica u kojoj su smeštene finansijske institucije SAD) i da Vol strit zapravo živi i zavisi od ratova...

Velika većina ovdašnjeg stanovništva je protiv svakog rata. Sa iskustvom izbeglice 1992. i bombardovanja 1999. godine, ja takođe, osuđujem svaki rat i svaku agresiju... A na našem prostoru najveći broj ljudi je spreman da u rodoljublju izgubi sve, što se često dešavalo, pa su iz rata, ako prežive, izlazili obogaljeni i često bez društvene zaštite i manja ali uočljiva grupa, čije se rodoljublje pretvaralo u profiterstvo, pljačku i zgrtanje... Zato se kod nas odavno kaže da je *rat nekima brat*... A Andrić veli da ljudi sa ovih prostora u ratove ulaze bez puno razmišljanja i pitanja, dakle ne znajući zašto; da iz rata izlaze ne znajući zašto su ratovali, ali sa već postavljenim pitanjima koja bi trebalo da se reše u narednim ratovima...

U Srbiji danas ne dominira ni antiukrajinsko niti antirusko raspoloženje, mada navijanja ima, uz uvek prisutnu tugu što ratuju dva bliska, prijateljska, pravoslavna naroda. Zato nije čudo što nam trenutno ratovanje u Ukrajini i zveckanje rečima liči na zveckanje oružjem i izražen strah da se rat na istoku Evrope može prelići u sukob nesagledivih razmera.

Podsećamo da je Karl fon Klauzevic, pruski general i vojni teoretičar govorio: *Rat je nastavak politike drugim sredstvima*. Dakle, kad nema dogovora nastaje rat da bi se opet završio dogovorom...

D. B.

Fotografije Vikipedija

Govor vladike Velimirovića pred najuglednijim Englezima 1916.

Došao sam iz Srbije, iz **evropske ponoći**. Tamo nigde **ni zračka** svetlosti. Sva je svetlost pobegla sa zemlje na **nebo** i jedino nam odozgo **svetli**. Pa ipak, mi **nejaki u svemu**, sada ova-ko, jaki smo u nadi i veri, u skoro sva-nuće dana. Zahvalan sam **lordu Arhi-episkopu kenterberijskom**, koji mi je omogućio da na **sveti Vidovdan**, ovog leta Gospodnjeg 1916. godine, u ovoj prekrasnoj crkvi Svetog Pavla, pred njegovim Visočanstvom kraljem Džor-džem Petim i najuglednijim Englezima mogu da vam se obratim.

Gospodo i prijatelji! Ceo dan juče proveo sam razgledajući ovaj veličan-stveni hram, koji je **ponos Engleske** i hrišćanstva. Ja sam video da je on sa-građen od **najskupocenijeg materi-jala**, donesenog iz raznih krajeva im-perije u kojoj **sunce ne zalazi**. Video sam da je sagrađen od **granita i mer-mera** koje su ispirali talasi stotine mora i okeana. I da je ukrašen **zlatom i dra-gim kamenjem**, donetim iz najsku-pocenijih rudnika Evrope i Azije. I uve-rio sam se da se ovaj hram s pravom

ubraja u jedno od **arhitektonskih ču-da sveta**.

No, gospodo i prijatelji! Ja dolazim iz jedne **male zemlje na Balkanu** u kojoj ima **jedan hram**, i veći, i lepši, i vredniji, i svetiji od ovog hrama. Taj hram se nalazi **u srpskom gradu Nišu** i zove se **ČELE KULA**. Taj hram je sazi-dan **od lobanja i kostiju mog naroda**. Naroda koji pet vekova stoji kao **sta-mena brana** azijskom moru, na juž-noj kapiji Evrope. A kad bi sve lobanje i kosti bile uzidane, mogao bi se podići hram **trista metara visok**, toliko širok i dugačak, i **svaki Srbin** bi danas, mo-gao podići ruku i pokazati: *Ovo je gla-va moga dede, moga oca, moga brata, moga komšije, moga prijatelja, kuma!*

Pet vekova Srbija lobanjama i ko-stima svojim **brani Evropu** da bi ona živela srećno. Mi smo tupili našim ko-stima **turske sablje** i obarali divlje hor-de, koje su srljale kao planinski vikor na Evropu. I to, **ne za jednu deceniju**, niti za jedno stoleće, nego **za sva ona sto-leća** koja leže između **Rafaela i Širera**. Za sva ona **bela i crvena stoleća** u koji-

ma je Evropa vršila reformaciju vere, re-formaciju nauke, reformaciju politike, reformaciju rada, reformaciju celoku-pnog života. Rečju, kada je Evropa vrši-la **smelo korigovanje, i bogova i ljudi iz prošlosti**, i kada je prolazila kroz jed-no **čistilište**, telesno i duhovno.

Mi smo, kao **strpljivi robovi**, mi smo se **klali** sa neprijateljima nje-nim, **braneći ulaz** u to čistilište. I dru-gom rečju, dok je **Evropa postajala Evropom**, mi smo bili **ograda njena**, živa i neprobojna ograda, **divlje trnje oko pitome ruže**. Na Vidovdan 1389. godine **srpski knez Lazar**, sa svojom hlabrom vojskom, stao je na Kosovu Polju **na branik hrišćanske Evrope**, i dao život za odbranu **hrišćanske kul-ture**. U to vreme **Srba** je bilo koliko i vas **Engleza**.

Danas ih je **deset puta manje**. GDE SU? **Izginuli braneći Evropu**. Sada je vreme da **Evropa Srbiji vrati taj dug**."

Vladika Nikolaj Velimirović,
Vidovdan 1916. godine,
katedrala Svetog Pavla u Londonu

E pa moj prijatelju,
U životu dođe trenutak,
kad ustanoviš:
ko ti je važan,
ko ti nikad nije bio važan,
ko ti nikad više neće biti važan,
i ko će ti uvek biti važan!

Zato se ne brini zbog ljudi
iz tvoje prošlosti, jer postoji
razlog zašto se nisu uključili
u tvoju sadašnjost

Teška vremena stvaraju jake ljude...

Kada su pitali osnivača Dubaija, šeika Muhameda bin Rašida Al Maktuma, kako vidi budućnosti svoje zemlje, on je odgovorio:

-Moj deda je jahao kamilu, moj otac je jahao kamilu, ja se vozim u mercede-su, moj sin se vozi u Land Roveru, i moj unuk će se voziti Land Roverom... Ali, moj praunuk će morati da se vrati jahanju kamile.

Kada su ga pitali zašto tako misli, odgovorio je:

-Postoje neki principi koji uvek sve definišu. Teška vremena stvaraju jake ljude, jaki ljudi stvaraju laka vremena. Laka vremena stvaraju slabe ljude, slabi ljudi stvaraju teška vremena... Mnogi to neće razumeti, ali blagostanje u mojoj zemlji proizvodi parazite, a ne borce i ratnike – odgovorio je šeik Muhamed.

NAŠA STRAST JE SAVRŠENSTVO OBRADJE DRVNOG I PLASTIČNOG MATERIJALA.

58th

**Belgrade
Furniture
Fair 2022
Now**

8-12 NOVEMBRA 2022

BEOGRAD/SRBIJA, HALA 5

HOLZ-HER

Alen Bešo

+ 43 664 88149 774

alen.beso@holzher.com

INTER-HOLZ BALKAN

Zeljko Vucen

+381 63597 755

interholzbalkan@mts.rs

simpo

Nameštaj sa dušom

www.simpors.rs

prerada drveta

MOCA d.o.o.

37222 Jablanica - Kruševac
037/ 658 222, 658 223, 658 224
e-mail: dragan.moca@gmail.com
www.moca.rs

Sand
tel: +381 15 470 470
fax: +381 63 470 480
e-mail: office@sand.rs
www.sand.rs

MicroTri

MicroTri d.o.o. :: Karadorđeva 65 :: 11000 Beograd
Tel 011/2628-286, 2621-689 :: Fax 011/2632-297
Email: timber@microtri.rs :: www.microtri.rs

Telefon: +381 36 311 087; 312 103
E-mail: office@zlatic.rs, proizvodnja@zlatic.rs
Proizvodnja - Konarevo, 36340 Kraljevo
Telefon: +381 36 821 984; 824 700

RADOVIĆ ENTERIJER
www.radovic-enterijer.com
Vršinska 88, 11250 Zemun
tel: +381 33 724 161
tel/fax: +381 33 724 140
office@radovic-enterijer.com
TOPLINA PUNOG DRVETA

agroflora

Kozarska Dubica
PREDUZEĆE ZA PRERADU DRVETA
tel: +387 52 428 530 fax: +387 52 430 884
+387 52 428 531 inob: +387 65 525 089
agroflorakd@yahoo.com
www.agroflora.com

PROIZVODAČ KANT TRAKE
ZA NAMEŠTAJ

11000 Beograd
Mirjevski bulevar 18b
(Građevinski centar MERKUR)
Tel: +381 11 2994 779
+381 11 2992 753
Tel/fax: +381 11 2992 762
Email: poruke@kantex.eu
www.kantex.ro

Intergaga
Jozef Šćurle 13g
11080 Zemun
telefon: 011/7129 072
011/7129 354
011/7129 467
www.intergaga.co.rs
e-mail: intergaga.belgrade@gmail.com
Zastupnik turske firme za
boje i lakove GENC KAYALAR KIMYA **Kayalar**

KOLAREVIĆ

- masivne lamelirane ploče
- nameštaj od punog drveta
- CLT – unakrsno lamelirano drvo

KOLAREVIĆ, Industrijska zona b. b. Čičevac
tel +381 37 805 202 +381 37 805 203
www.kolarevic.rs info@kolarevic.co.rs

blum

novi drveni kombinat
FSC
CE
Sremska Mitrovica
+381 22 621 672
office@novidrvnikombinat.rs www.novidrvnikombinat.rs

Petoslojna panelploča 40 mm
Troslojna panelploča 25 do 30 mm
Tropolovna 3perploča 3,8 do 35 mm
Topolove oblike 1,4 do 2,4 m

DIZAJN INOVATIVNOST KVALITET

Kragujevac, Milentija Popovića 8
tel: +381 (0) 34/ 300 895
BEograd
Vojislava Ilića 85, LOKAL 1
tel: +381 (0) 63/ 627 213
e-mail: office@blazeks.rs
www.blazeks.rs

KUBIS TRGOVINA DRVETOM

Nake Spasić 10a
11000 Beograd
tel: 011 4087 680
mob: 065 212 2522
kubis@kubisdoo.rs
kubis@eunet.rs
www.kubisdoo.rs

Kubis

MARIĆ
PROIZVODI OD DRVETA

www.maricccacak.co.rs
info@maricccacak.co.rs
www.woodmooddesign.rs

Čačak/Loznica bb. Beograd/Takovska 49a
+381 32 5373 588 +381 11 32 92 718

ALFATERM

Specijalizovano
preduzeće za
termotehničke
uređaje i postrojenja
površinske zaštite

Njegoševa 6
32103 Čačak
radojica@alfaterm.rs
Tel: +381 32 320 645
Mob: +381 63 604 067
+381 64 40 40 750
Fax: +381 32 226 222
www.alfaterm.rs
www.graco.rs

Ovlašćeni zastupnik **KLEIBERIT LEPKOVI**
DEPROM
Prodaja lepkova i vezivnih sredstava
Rača KG 34 210
deprom@ptt.rs, www.deprom.rs
t/f 034 752 202, 063 88 53 453

AGACIJA
Pločasti Materijali
Nameštaj Po Meri
Okov Za Nameštaj

Više od 20 godina sa vama
SVE ZA VAŠ ENTERIJER

KLASIČAN PARKET, BRODSKI POD I LAMINAT
ugradnja po sistemu „ključ u ruke“

Porodična tradicija za Vaš siguran korak
NESTA PARKETI
Beli Potok, Kružni put 20
tel/fax: 011/ 3943 255, mob: 063/334-735
nesta_doo@yahoo.com, nesta.laminati@yahoo.com
www.nestaparketi.co.rs

MAJOR
MAJOR ENTERIJER DOO,
Bulevar mladih 2,
11250 Železnik
Tel/fax: 011/2580 266
majorenterijer@major.rs,
prodaja@major.rs
www.major.rs
Opremanje
enterijera,
poslovnih
prostora,
ugostiteljskih
i privatnih
objekata

biznis klub

DRVO

ekologija
prerada
biznis

MAŠINE I ALATI ZA OBRADU DRVETA

tel. +387 53 287 161 ■ +387 65 745 711
zoran@hezomasine.com
www.hezomasine.com

- Mašine i alati za preradu drveta
- Ventilacija i transport piljevine

FILOS Čačak - Prijedor, info@filos.rs
Telefon: 032/883-020; 032/883-580
http://www.filos.rs

PELET RUMOKA REZANJA GRAĐA

+381 32 5462 071
+381 32 5462 070
32250 Prilike, Ivanjica, Srbija
info@crownforest.rs
www.crownforest.rs

Drvarska 2, Temerin
00 381 64 193 55 67
banija-pal@eunet.rs

Paleta

Patosi

Gajbice

promet • proizvodnja • kooperacija • usluge

32250 IVANJICA • V. Marinkovića 29
Tel. 032/ 660-195 • 660-196

PREDSTAVNIŠTVO I SKLADIŠTE BEOGRAD
Partizanska 205 (Dobanovska petlja) • tel. 011/84-08-611

15232 Varna - Šabac
Jovan Milićdragojić

+381 15 284 369
+381 63 83 222 09
podvalalbero@gmail.com

- duga i kratka okrajčena rezana građa
- elementi 50x50 i 38x50 mm dužine do 1.000 mm
- četvrtiće
- friza

prerada drveta i proizvodnja parketa

Beograd, Juriša Gagarina 20z
Tel/fax: 011 3443 647, E-mail: info@can-impex.com
www.can-impex.com

bio-therm
proizvodnja peleta

Bio-Therm d.o.o. Radaljevo b.b. 32252 Prilike
mob: 00 381 (0)63 651-907 065 64-63-353
pejovic.stanko@yahoo.com

maia wood

Radaljevo b.b. 32252 Prilike Ivanjica
tel: 00 381 (0)63 651-907 065 64-63-353
pejovic.stanko@yahoo.com

PROIZVODNJA PARKETA
JAVORAC
BOGIŠE - BRUS
Put uspeha vodi do nas!
e-mail: javoracparket@gmail.com
tel. 037 839 022, 037 839 066
fax. 037 839 265

PARKETI TOMOVIĆ
Sincel 1952
S.Z.T.R. PARKETI TOMOVIĆ
32212 Prislonica-Čačak
tel. +381 32 5485 000, 5485 001, 5485 002
parketiti@eunet.rs | www.parketitomovic.com

Drvoprodukt Kocić
- kvalitet na prvom mestu -
Strojkovce • Leskovac
tel: 016/ 795 555 • 063/ 411 293
www.drveloproduktkocić.com
e-mail: drveloproduktkocić@gmail.com
PROIZVODNJA KREVETA OD MASIVNOG DRVETA

PROIZVODI & PRODAJE:
• hrastov masivni pod
• hrastov klasični parket
• hrastovu građu
• briketi i drvo za ogrev

GRAKOM SN
Batajnički put bb • Zemun, Beograd
011.7756.914 • 011.7756.915
e-mail: grakom_sn@mts.rs • www.grakomsn.com

TOPWOOD
11000 Beograd, Visokog Stevana 43 A
Tel/fax: 328-2192
www.topwood.rs
e-mail: office@topwood.rs

MINTERO d.o.o. Ivanjica
Nikola Nešković +381 65 3888 388
+381 32 640 206, www.mintero.rs office@mintero.rs

- proizvodnja svih vrsta rezane građe
- sušenje i parenje rezane građe
- proizvodnja montažnih objekata

BorStil
PROIZVODNJA GRAĐEVINSKE STOLARIJE
VRATA I PROZORA
Dumitorska bb, Leskovac
063 845 4956 Ljubomir Đorđević
063 114 5484 Ivica Đorđević
borstil@yahoo.com

FABRIKA BATA NAMEŠTAJA
• tapacirani nameštaj
• dušeci u svim dimenzijama
• žičana jezgra
• rezanje sundera po meri
• proizvodnja rezane građe

Strojkovce • Vučje • Leskovac
016-794 507
www.namestajbata.com
office@namestajbata.com

PROIZVODNJA I PRODAJA TRACNIH TESTERA I USLUŽNO OŠTRENJE
PETERVARI
24430 ADA, Obiličeva 20
tel. 024 85 20 66
fax: 024 85 12 92
mob. 063 776 47 17
www.petervari.rs

Finalna obrada drveta
ŠEKOVIĆI
Tel: +387 56-653-015
E-mail: fod08@live.com
www.finalnaobradadrвета.com

proizvodnja stolova, kreveta i korpurnog nameštaja od bukve, hrasta i cera

Равни Буљим Ковиљ
УСЛУГЕ У ШУМАРСТВУ
063 507 903 021 2989 398

Ражко Николић директор

ппу доо
Шербетовац
Бабине - ПРИЈЕПОЉЕ

Мобилни:
Телефон: 063/77 50 923
033/73 195 064/15 10 800

**bukove masivne ploče
bukove četvrtače,
bukova građa i parket**

RANDELLOVIĆ

Strojkovce, 16203 Vučje, Leskovac
tel. +381 (16) 794 407 • fax. +381 (16) 794 406
e-mail: info@randjelovic.co.rs • www.randjelovic.co.rs

QUERCUS
PROIZVODNJA I PROMET GRAĐE I TRGOVINA

Ante Mijić
Bročice bb, NOVSKA, HRVATSKA
tel: + 385 (44) 691 951
fax: + 385 (44) 691 955
mob. +385 (98) 262 094
quercus@quercus-am.hr • www.quercus-am.hr

NIGOS
ELEKTRONIK • NIŠ

18000 Niš, Borislava Nikolića Serboje 12
Tel/fax: +381 18/211212, 217468, 217469
Cell/Viber/Skype/WhatsApp: +381 63/647073
e-mail: office@nigos.rs
www.nigossusare.rs, www.nigos.rs

DEPROM
HAN PIJESAK
REZANA GRAĐA

tel: + 387 (0) 57/557-356
mob. + 387 (0) 65/581-214

HOLZHER

Sistemska rešenja za obradu
pločastih materijala

Alen Bešo
regionalni menadžer prodaje
za BiH, Srbiju, Hrvatsku i Sloveniju
Mob. + 43 (0) 3142 21751-288
alen.beso@holzher.com

"NIVAN KOMERC"
www.nivan-komerc.co.rs
nivankomerc@gmail.com

proizvodnja bukovih elemenata

Strojkovce - 16203 Vučje - Leskovac
Tel. +381 16 794 445
Tel/fax. +381 16 794 446

STRUGARA UROŠ d.o.o.

Ulica Žikina 41, Radlnac, Smederevo
telefon: 026/701-156, faks: 026/701-471
e-mail: strugarauros@sohosistem.net

DUGA pellet d.o.o.

- DRVENI PELET
- REZANA GRAĐA
- LEPLJENI ELEMENTI

71350 Sokolac, Bjelosavljevići bb, BiH
tel/fax: 00 387 57 448 432
e-mail: duga.sokolac@gmail.com

JAF
DRVO JE NAŠ SVET

JAF d.o.o.
Vojački put bb, 22300 Nova Pazova
tel. +381 (0)22 328 125, fax. +381 (0)22 323 346
e-mail: info@jaf.rs, www.jaf.rs

TOP TECH **BIESSE**

TOP TECH WOODWORKING d.o.o.
Kneza Miloša 25 - 11000 Beograd - Republika Srbija
tel. +381 11 3065 614 • fax. +381 11 3065 616
e-mail: office@toptech.rs

BIESSE S.p.A.
Via della Meccanica, 16 • 61122 Pesaro - Italy
tel. +39 0721 439100
e-mail: biesse.marketing@biesse.com
www.biesse.com

BJELAKOVIĆ
HAN PIJESAK

SVE VRSTE REZANE GRAĐE
Suva stolarska daska • Elementi za stolariju
Brodski pod • Lamperija • Drveni briket

Tel: +387 (0)57/558-200, 558-201
Mob: +387 (0)55/826-008

IG INVEST GRADNJA Milana Šarca 10,
71350 Sokolac
RS, Bosna i Hercegovina

**specijalizovana proizvodnja
drvene ambalaže - drvenih sanduka
za pakovanje naoružanja i municije**

tel: +387 57 230 230, 225 290 fax: +387 57 230 111
info@investgradnja.ba • www.investgradnja.ba

SISTEMI OTPRAŠIVANJA I LAKIRANJA

KIMEL-FILTRI

Siget 18 b, 10000 Zagreb, RH
tel: +385 1 6554 023, 385 1 6553 349
info@kimel-filtri.hr
www.kimel-filtri.hr

DRVO MARKET

lajsne • pragovi • drvena galanterija

Tošin Bunar 110, Novi Beograd
011 319 02 77

BORŽUNO
SOKOLAC

- rezana građa • lepljeni elementi
(friza, ploče, troslojnice)
- brodski pod • lamperija

tel: 00 387 57 401-272; mob: 00 387 65 529-809
e-mail: borzunol@yahoo.com

VRHUNSKI LEPKOVI RENOMIRANOG
NEMAČKOG PROIZVOĐAČA

Jowat
Klebstoffe

marketing • distribution • support

Velvet

Velvet d.o.o. • Vrbnička 1b • BEOGRAD
tel/fax: +381 11 351 43 93 • 358 31 35 • 305 68 29
e-mail: office@velvet.co.rs

INČ STYLING d.o.o.
Beograd
Šljivarska 18

INČ STYLING
FABRIKA

Tel. Fax.: +381 11 3945442
Mob: +381 63 210912
Mob: +381 63 8196509
Email: inchstyling@yahoo.com

interholz
export-import d.o.o.

- izvoz rezane grade i elemenata
- furniri, egzote, troslojnice
- konsalting - FSC
- otkup trupaca

tel: +381 11 3322 460 • tel/fax: +381 11 3322 182
cell: +381 63 204 305
e-mail: rajko@interholz.rs • www.interholz.rs

TERMO DRVO

ORAGO TERMO-T

HRTKOVC 22427, Kraiška 14
Tel/fax 022 455 848, 455 810

KLANA

Ljepota prirode u Vašem domu!

Klana 264, 51217 Klana, Hrvatska
tel. +385 51 808 206 • fax. +385 51 808 150
www.diklana.hr

WEINIG

Vesna Spahn
Zastupnik za Srbiju i Crnu Goru

MW GROUP SCG DOO
Čupićeva 3/1 • 37000 Kruševac
Tel/fax: +381 37 445 070, 445 071, 445 075, 445 077
Mob: 063 622 906
e-mail: mwgroupscg@mts.rs
www.mwgroup.rs

AUTOMATSKA LINIJA za dužinsko spajanje elemenata FL18

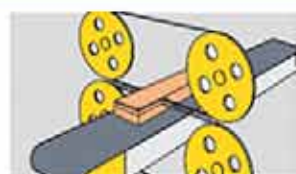
Potpuno automatsko dužinsko spajanje elemenata do dužine 6.200 mm. Izrada horizontalnog i vertikalnog spoja. Kapacitet stroja (poprečno 350 x 40 x 40 mm) i 80 % efektivnog rada u 1 izmeni (7,5 sati) je 12m³ u izmeni.

**MADE IN
TAIWAN**

LESTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

LESTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

scmgroup

morbidelli

stefani

gabbiani

minimax

mahros

ORMA
MACCHINE

REIGNMAC

HOLYTEK
Maximize Your Creativity for Woodworking

ACword

centauro

KDGH Technology

LESTROJ
LESNOOBDELOVALNI STROJI

Ekskluzivno zastupništvo i servis:

Lestroj d.o.o. (Lestroj) Industrijska zona, Trzin, Slovenija

tel: +386 (0)1 561 05 30, +386 (0)1 561 05 36, info@lestroj.si

www.lestroj.si

ARTech

Okov za prozore
100% Made in Italy

SISTEMI OKOVA ZA VRATA I PROZORE

www.agb.it

ARTech je novi AGB sistem okova za okretno nagibne prozore.

ARTech je projektovan po principu modularne logike koja omogućava multifunkcionalnost elemenata, dok proces ugradnje okova dobija na fleksibilnosti, sa daleko manjim zalihama okova na lageru.

ARTech, u skladu sa njegovim imenom, ističe dizajnerska i inovativna tehnička rešenja.

ARTech je plod kreativnosti i iskustva, italijanske proizvodne firme sa učešćem od 100%.

WIN LINE

CNC
OBRADNI CENTAR

 BIESSE**TOP TECH**
WOODWORKING

Ovlašćeni predstavnik Biesse S.p.A. za tržišta
Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine
11000 Beograd · Kneza Miloša 25
tel. +381 11 3065 614
www.toptech.rs · info@toptech.rs

BOARDS LEADiNg TRENDS

Kolekciju BOARDS LEAD 2022 karakterišu izuzetno atraktivni dekori od mekog drveta, nove interpretacije klasike i nenadmašan potencijal kombinovanja.

Dopunjuje postojeću KAINDL BOARDS kolekciju sa 22 nova dizajna.